

*Okuyanda okumayan da belki pişman,
Hiç olduğu için bu roman.
Hiçin büyüklüğünü ancak,
Hiç sandıkça kendini, anlar her insan.*

HİÇ'TEN HİÇ'E

Mehmet Salih San

MEHMET SALİH SAN
(1919 -1969)
Eğitimci, Öğretmen, Yazar, Şair

1919 yılında Urfa'da doğmuştur. 1938 yılında İstanbul Öğretmen Okulu'nu bitirdikten sonra Muş/ Merkez, Diyarbakır/Merkez ve Çınar, Malatya/Merkez ve Akçadağ, Kayseri/Merkez, İstanbul/Kasımpaşa, Ankara/Bala ilçelerinde öğretmenlik ve idarecilik yapmıştır. Ayrıca Adıyaman'ın Besni, Ankara'nın Kayaş ve Mamak ortaokullarının yapılına önderlik etmiştir.

Ankara Milli Eğitim Müdür Yardımcılığı'ndan sonra Özel Yükseliş Koleji, Yükseliş Mühendislik ve Mimarlık Özel Yüksek Okulu (Gazi Üniversitesi Mühendislik Mimarlık Fakültesi), Başkent Gazetecilik Özel Yüksek Okulu (Gazi Üniversitesi İletişim Fakültesi), Başkent Diş Hekimliği Özel Yüksek Okulu (Gazi Üniversitesi Diş Hekimliği Fakültesi), Başkent İktisadi ve Ticari İlimler Özel Yüksek Okullarını (Gazi Üniversitesi İktisadi ve İdari Bilimler Fakültesi) kurmuş, bu şekilde eğitimimize büyük katkıda bulunmuştur.

Muş'ta yayınlanan Güneş Gazetesi ile Kayseri'de yayınlanan Erciyes Dergisi'nde Yazı İşleri Müdürlüğü, Malatya'da yayınlanan Gayret Gazetesi, Demokrat Malatya Gazetesi, Yeni Malatya Gazetesi, Malatya Postası Gazetesi'nde uzun süreli yazarlık yapmış, çeşitli gazete ve dergilerde folklorik ve kültürel makaleleri yayınlanmıştır.

M. Salih San'ın Doğu Anadolu ve Muş'un İzahlı Kronolojik Tarihi (1966) isimli eseri, 1982 yılında Türk Kültürünü Araştırma Enstitüsü tarafından yeniden bastırılarak gençliğe yararlı eserler kapsamına alınmıştır. Bu kitabın dışında yayınlanmış eserleri şunlardır.

Malatya'da Mahalli Bilmeceler (1947), Dün ve Bugün Muş (1947), Her Bakımdan Kısaca Besni (1950), Halk ve Ordu Cep Alfabetesi (1954), Kalkınan Malatya (1955), Yıllık İş Takvimi (1959), Yıllık Ders Planı (1959), Şiirlerini ise Fotita (1965), Tekerlekler (1966), Bambaşka (1966), Hepsi Bir Arada (1968) isimli kitaplarda toplamıştır.

1968 yılında Ankara'nın Lalahan ilçesinde Başkent Yem ve Gıda Sanayi adı altında bir tesisin inşaatına başlamış, ancak bu işyerini tamamlayamadan 1969 yılında vefat etmiştir.

ÖNSÖZ

İnsanlar hiçten gelir, hiçten yaşar ve yine hiçe doğru süratle yol alır ve hiç olur, gider.

Dünyaya geliş ve gidişte her insan hiç olduğunu veya olacağını anlar da hiç olarak yaşadığının farkında olamaz. Bir şey sanır kendini, yaşadığı müddetçe.

İşte bu açıdan kaleme alınan Hiç'ten hiç'e bir roman değil, hikaye de değildir. Öyle ise nedir? diyeceksiniz.

Hayal ile hakikat arasında, herkesin evet veya hayır diyebileceği olaylar zinciridir.

Bu olaylar zinciri içinde halkalardan bir veya birkaçı olarak kendimi gördüm ve öylece bu eseri kaleme aldım.

Belki siz, halkaların tümünde kendinizi bulacak ve belki de olaylar zincirinde kendinize yakıştıracak hiç bir halkayı göremeyeceksiniz.

Bu olaylar zincirinde siz, ister kendinizi görün, ister görmeyin, yine de bu eseri tümüyle okuyacak olursanız sanırım ki, halkalardan en az biri olarak kendinizi veya çevrenizi, bu bir halkada dahi hayatınızın serencamını görmüş olabileceksiniz.

Zaten insanlık alemi, hayat zinciri değil mi? İnsanlık alemi içinde biz, bu zincirden bir halka değimliyiz?.

Olayların arasına bazen şiirimsi düşünce kırıntıları serpiştirilmiştir.

Hiç'ten hiç'e kendini en fazla hiç bildiğinden iddiası yoktur. Çünkü, bilir ki hiç rütbelerin en büyüğüdür.

Eğer okurlarımız Hiç'ten hiç'e'yi okuduktan sonra bir katrede olsa beğenirlerse, Hiç'ten hiç'e'ye bir şeyler eklemiş olurlar ki o, belki de biran için olsun hiçliğini unutmuş olma yalancı zevkini duymuş olacak o kadar.

Saygılarımla,
02/Mart/1969
Mehmet Salih San

HIÇ

İnsan kendini dinlediği an.
Zamanın süratle geçtiğini anlıyor.
Hatıralar.
İyi ve kötü hatıralar.
Geçiyor bir film gibi.
Gözönünden.
Anlıyor da ne yapıyor insan.
Hiç.
Çarklar dönüyor değirmen misali.
İnsanlar cendereye girmiş gibi.
Çarklara kapılmış gibi.
Sözüm ona yaşıyor.
Zaman aynı tempoda yine geçiyor.
İnsan zamanını yine aynı şekilde harcıyor.
Velhasıl ders almıyor etrafından.
Kendinden evvelkilerden.
Zaman insanı kemiriyor.
Kemiriyor.
Yatağını aşındıran nehir gibi.
İnsan kendi kendini yok ediyor.
Yaşıyorum derken insan hiç.
Kader icabını yapıyor.
İnsan oyuncak.
İnsan tabiatla hiç.
Kaderin baki ama.
Kalan yine hiçten hiç.

Yıl 1919,Ocak ayının karlı ve tipili bir gecesi, Güney Doğu Anadolu'nun tarihi şehirlerinden biri, Fransızların işgalinde, evler karanlıklara gömülü, lamba yakamıyor bu şehir halkı gecelerinde.

Fransızlar bu şehri tamamen işgal edememişler. Ancak, şehre hakim bir tepeyi ve bu tepedeki bir hastaneyi ele geçirebilmişler.

Aslında, Fransızlar bu şehri harple falan değil, İngilizlerden mal satın alır gibi devralmışlardır. Çünkü, Fransızlardan evvel bu şehir İngilizlerin işgalinde bulunuyordu.

Hastane tepesinden şehrin tümünü ele geçirmek için Fransızlar çaba gösteriyorlardı.

Hedefsiz, sağa sola rast gele ateş etmektedirler, gündüz ve gece.

Geceleri düşmana bir lamba ışığı bile hedef için yeter sayılmakta.

İşte bunun için lamba yakamıyor geceleri bu şehir halkı. Şehir halkı da boş durmuyor karanlık gecelerinde. Vatanlarını kurtarmak için Fransızlarla çarpışıyor, ölüyor, öldürüyor.

Bu sıkıntılı günlerdeki kış gecelerinin birinde, bu şehrin fakir mahallelerinin birinde geniş bahçeli ve bahçeye bakan tek katlı, bir kaç odalı bir ev vardı. Bu evde Rus ve Ermeni mezaliminden kaçarken ilk çocuklarını kaybeden doğulu bir göçmen kadın doğum sancıları geçiriyordu.

Karanlıkta ve soğukta, dekorsuz bir odada, ev halkının yaşlıca kadınlarının ilkel ebelik bilgi ve yardımlarıyla bir erkek evlat dünyaya getiriyordu. Yani bu çocuk hiçten geliyordu, var sayılmasına rağmen hiç olarak yaşayacaktı. Aslında bütün yoksulluklarına rağmen bu gece ev halkı bayram ediyordu.

Sanki içinden sesleniyordu adeta yeni doğan çocuk,
Nedir yani.

Geldimse bu dünyaya.

İsteyerek mi?.

Geldiğim gibi gideceğim elbette geri.

Hem de buradan bir şey götürmeyerek.

Hakikatte çok şeyler bırakarak gideceğim.

Namussuzluklar bu dünyaya kalacak.

İntikam alamayacağım o dünyada.

Ne sen getirmişsin beni buraya.

Ne de sen götüreceksin.

Öbür dünyaya.

Getiren keyfince kullanacak beni.

İşi bitince itecek gerisin geri.

Doğulular için erkek çocuk her şeyin üstünde bir varlıktır. Bir gurur vesilesidir. Ana için de baba için de. İlerde evin en büyüğü ve dört kız çocuğunun biricik ağabeyleri olacaktı. Bu gece doğan çocuğa babası Suat adını verdi.

Maalesef Suat'a süt verecek kimsecikler yoktu bu gece evde ve gözlerini bu dünyaya ilk defa açtığı saatte. Yegane süt verecek anneciği de düşman işgalinden doğan korkulardan ve yokluğun verdiği gıdasızlıktan ötürü sütü çekilmişti. Bunun için henüz doğan Suat'a süt verecek bir kimse aranıyordu. Ne gezer sütlü kadın o zamanlar da. Kanlar bile çekilmişti yüzlerinden o şehir kadınlarının.

Çocuk bu dünyaya geldiğine pişman hiçlikten. Geriye dönmesi elinde değil ki dönsün. Mecburdu hiçlik kervanına katılmaya.

Yaşlılar sabırla bu kervana katılıyorlardı ama, o ağlaya ağlaya ve elinde olmayarak bu yolun yolcusu olmaya katılıyordu.

İnsan gelir bu dünyaya.
Sesli gelir.
Sessiz gider.
İnsan gelir bu dünyaya.
Çıplak gelir.
Bezli gider.
Gelişi istemeyerektir.
Onun için ağlar durur.
Gidişi elinde değil.
Mecalsizdir.
Sessiz durur.
Çıplak geliş bu dünyaya.
Mücadele içindir.
Günahsızdır.
Korkusuzdur.
Pervası yok hiçbir şeyden örtünmez.
Bezli gidiş.
Bu tarafta alıştığı rüşvete.
O tarafta rüşvet vermek.
Dalga yapmak içindir.
Ayıbından yüz örtülü.
Mahcup gider öteye.
Ne rüşveti kabul eder.
Ne aldanır o taraf.
Yine çıplak.
Yine yalnız kalan ancak.
Bu taraf.
Ruh kalır mı.
Ya kalmaz mı.
Bilen taraf.
O taraf.

Şehrin Ermeni Mahallesi dedikleri kısmı, evvelce bu şehirde barınan Ermenilerin birinci cihan harbi öncesinde Ermeni-Türk katliamı sonucu terk ettikleri evlerden ibaretti.

Bu evler yine Ermeni-Rus işgal ve işkencesinden yerlerini ve yurtlarını terk ederek güneye göç eden göçmenlere barınmaları için hükümetçe verilmişti.

Böylece Ermeni Mahallesinin adı muhacir (göçmen) mahallesi olmuştu.

Her evde her mahallede olduğu gibi, bu mahallede de davranış ve karakterleriyle sayılan, sevilen veya nefret edilen kimseler vardı.

Reşide, Zeliha, Ziyet, Fatma ve Gülsüm hanımlar, Mahmut, Ahmet, Nazım efendiler, Muammer bey ve Bağdatlı hafız gibi. Bunların hepsi doğulu göçmen ve hepsi de göç ettikleri illerden malını, mülkünü bırakarak bu şehre sıfır varlıkta gelmiş ve aç kalmamak içinde kimi odacı, kimi kahveci, kimi memur olarak geçimlerini sağlamaya çalışmış kişilerdi.

Bağdatlı hafız'ın iki gözü kör ve kendine göre kadiri şeyhidir. İtibar görür bu mahallede. Fakir mahallelerinde dindar bir insan, ister gözü görsün, ister

görmesin, birkaç hadis ezbere biliyorsa, birde küçük veya büyük bir camide imam veya müezzin ise o önemli bir kişidir.

Herkes Allah'ın yarattığı olmasına rağmen ibadet suretiyle ona yaklaşamaz ve daima yine kendisi gibi bir yaratığın aracılığına ihtiyaç duyar.

Bağdatlı Hafızın da evi sözde müritlerle dolar, boşalır. Hafızın karısı ve biri kız, diğeri erkek olan çocuklarının dinle, imanla hiçbir ilgileri yoktur. Fakat hafızın din ve zikrinden ilham almaya yönelen inançlı müritlerinin yardımlarıyla geçinirler. hafız zikreder, müritler vecde gelir, gayrisi müritlerin şeyhlerine getirdikleri hediyelerle yer, içer ve giyinir.

Nazım ağa Vanlıdır. Babacan bir adam. Kahvecilik yapar. Şehrin en işlek ve geniş caddesinin üzerindeki bir oto garajının altında. Sabah işine giden tanıdıkları Nazım ağanın taze demlenmiş çayını içmeden yapamazlar. Nazım ağasında bütün zevki, göçmen olmadan evvel memleketinde kervanları olduğundan, evlerinde misafir olanların hadsiz ve hesapsız bulunduğundan, bunlara kuş sütünden başka her şeyin sofrada bulunduğu büyük ziyafetler verdiğinden söz açar, sözü en sonunda varlıklı bir ailenin çocuğu olduğuna dinleyenleri inandırıp gururlanmaktır.

Ahmet efendi, adliyede odacıdır. Kısa boylu ve kısa sakallı, cahil bir kimsedir. O'da Erciş göçmenidir. Yeri geldikçe varlıklı olduğundan söz etmeye bayılır. Gurbette övünmek, hamamda şarkı söylemek kolaydır.

Mahmut efendi, her haliyle efendidir. Mahallede kadınlı erkekli herkes sayar ve sever Mahmut efendiyi. Memleketinde bir köy ağasının oğlu olmasına rağmen hiç övünmesini sevmez, mütevazıdır.

Mahalledeki diğer erkeklerin okuryazarlığı yoktur. Maliyede veznedar Muammer bey hariç. Mahmut efendi okula gitmeden Arap harfleriyle okuma yazmayı, yeni Türk alfabesinin Atatürk tarafından Türk milletine sunulmasından sonra da Türk alfabesini halk okuma okullarına devam etmek suretiyle öğrenmiştir. Okuryazar olduğu içinde mübaşir olmuştur. Davranışından görmüş geçirmiş bir aile çocuğu olduğu anlaşılır.

Muammer bey, mahallenin en iyi okuma yazması olan bir ferdidir. Veznedar Muammer bey de mahallede çok sevilir. Her gece rakı içip sarhoş olmak zevklerinin başında gelir. O zamanın biricik eğlence yerlerinden sayılan kantolu tiyatrolara muntazaman devam eder. Bir sağa bir sola yalpa vurarak gece geç vakitler evine geldiği ve bazı geceler sarhoşluk sebebiyle karısını tartakladığı mahallece bilinirdi.

Bir süre sonra tutuklandı. Bu tutuklama olayı haberi mahallede bomba patlaması gibi bir etki yaptı. Olay dilden dile başka başka şekillerle yorumlandı. Sonradan anlaşıldı ki Muammer bey, tiyatrodaki bir artiste gönül bağlamış ve harç pulları parasını bununla yemiş, zimmetine sekiz bin lira geçirmiş, bunun içinde tutuklanmıştı.

Eşi Rabia Hanım kaderine küserek Muammer beyin hapisten çıkacağı günleri uzun yıllar beklemiş ve birkaç yıl sonra da çıkan genel aftan faydalanarak serbest bırakılan kocasına kavuşmuştur.

Zekiye hanım, altmış yaşlarında, paralı olduğu söylenen sözü sohbeti dinlenen bir kadındır. Matrak bir kadındır. Erkeklerle senli benli konuşur.

Ziyet hanım, vaktiyle mızıkacı kolağası olan İstanbullu emekli bir subayın eşidir.

Ziyet hanımlar, mızıkacı eşinin tiyatrolarda mızıkacı çalıp para kazanmasıyla orta varlıkta bir aile olarak geçinirler. Eşi, bu göçmen mahallesinin yaşantısına karışmaz, sadece o, mızıkasını çalar, ailesini

geçindirir. Ziyet hanım mahallede sevilen ve kibar bilinen doğulu bir göçmen kadındır.

Ziyet hanımın sarışın ve güzel bir kızı vardır. Bu kız, sonradan Suat'ın söz kesimi nişanlısı olacaktır.

Reşide hanım, bir afettir, “çirkinlik bakımından da şer bakımından da.” Yaşlı, kavgacı ve tam manasıyla cadı bir kadın. Mahalledeki bütün dedikodular ondan çıkar. Her eve ne alınmış ve her evde kim kime ne söylemiş, ondan öğrenilir. Ondan gizli her yapılan iş onca malumdur. Bilmiyorsa da biliyor gibi herkese anlatır. Mahalleli bu kadından korkar, hiç sevmezler ama sever gibi görünürler. Kancayı taktımı birisine kurtulmasına imkan yoktur ve yandığının resmidir.

Gülsüm hanım, bir barut fıçısıdır. Sanki Reşide hanımın bir başka kopyasıdır. Yegane eğlencesi onun lafını ötekine, ötekinin lafını berikine bire bin katarak iletmek, sıkıya geldi mi elle, kolla hareketler yapıp ağza alınmayacak sözlerle kavgaya girişmektir. Mahalleli Gülsüm hanımdan şeytandan kaçır gibi kaçır.

Buna rağmen mahallenin bu sayılı kişileri yaz ve kış velhasıl yılın her gündüz ve gecesinde bir arada otururlar, sohbet ederler, ayrılır ayrılmaz da biri diğerinin, öteki bir başkasının aleyhinde dedikoduya başlar.

Birbirlerini bir gün görmeseler merak ederler. Adeta mahalle bir ev halkı gibi birbirine kenetlenmiştir.

İlkbahar geldi mi bu şehrin dolaylarındaki tarla ve bahçelerde tabiat uyanmaya, çimlenmeye, ağaçlar yapraklanmaya, çiçekler açmaya başlar.

Bu göçmen mahallelerinde de hayat renklenir. Haftanın çarşamba ve cuma günleri kadınlar gruplar halinde kırlara giderler. Sabahtan akşama kadar çaylar içilir, yemekler yenir, oyunlar oynanır, herkes ne marifeti varsa gösterir. Fincan fincan oyunundan tutunda el sende oyununa kadar bütün oyunlar oynanır.

Sesi güzel olanlar türküler söyler, bazı gruplardan darbuka sesleri yükselir. Güzel yemek yapanlar kır topluluğuna en lezzetli yemeklerini sunarlar.

Çocuklar için çarşamba ve cuma günleri haftanın diğer günlerine göre ayrı bir önem taşır. Okullarının tatil olmasını sabırsızlıkla bekleyen ve annelerinin yanına gitmeyi düşünen öğrenciler son dersi adeta iple çekerler. Zil çalar çalmaz dışarıya fırlar, komşu çocuklarıyla türlü maskaralıklar yaparak daha önce anneleri tarafından yeri belirtilen kırlara koşarlar.

Her çocuğun annesi kır yemekleriyle çocuklarının karnını doyurmaya çalışır. Karnını doyuran çocuk hemen arkadaşlarıyla oyun oynamaya koyulur.

Karanlık başlar başlamaz kırdaki kadınlar gruplar halinde evlerine gitmek üzere kırlardan ayrılırlar.

O gün yapılmamış dedikodu kalmaz. Herkes bir diğer gruptaki bir kadının özel hayatından dilediği gibi kendi grubuna açıklamada bulunur.

Ertesi hafta hangi semtteki kıra gidileceği ve kimlerin hangi yemekleri yapacağı kararlaştırılır.

Bahardaki kır eğlencelerine karşılık kış geceleri de yine bu mahalle halkı için ayrı bir önem taşır.

Her gece bir evde, erkekler ayrı, kadınlar ve çocuklar da ayrı odalarda olmak üzere “sıra gezmek” adı verilen usulle toplanırlar. Erkekler işyerlerindeki olaylardan söz eder veya tanıdıkları erkek arkadaşlarının iyi

veya kötü taraflarını kendilerinden de bir şeyler ilave ederek anlatırlar. Bazen okuma yazması olan biri ele geçirdiği basılı bir destanı veya basit bir hikaye kitabını topluluğa okur. Diğerleri de can kulağıyla dinler.

Kadınlarla çocukların bulunduğu odada kimin kime ne söylediği anlaşılabilir. Çünkü söz sırasını beklemek adet olmamıştır.

Bazen bir çocuk diğerinin canını incitir, bir çığlık kopar birden. O zaman ne oldu diyerek bir an için göz ve kulaklar çığlık atılan yöne çevrilirse de olay önemsenmez ve biraz sonra oda yine kadınlar hamamına benzer.

Yalnız, şeytandan, cin ve periden, birinin evine giren hırsızlardan konusunu alan hikayeler anlatılınca anlatandan gayrisi adeta yerlerinde donmuşlar gibi, göz ve kulakları anlatan da, hikayenin nasıl biteceğini merakla dinlerler.

Bu sebeple mahalle çocukları yalnız başlarına evlerindeki bir odada dahi kalamazlar ve geceleri sokağa korkularından çıkamazlar. Gözlerinin önüne hep cinler, periler, şeytanlar gelir.

Geceleri uyurken yataklarında çığlık atan veya o gece kadınlardan birinin anlattığı hikayedeki cin ve perilerin rüyasına girdiği için korkusundan yatağına küçük çişini yapan, kan ter içinde sabahlayan çocuklar görülür.

Bu şehir, bir sınır şehridir. Cumhuriyetin ilk kuruluş yılları, ne sınırlar belli ne de şehirlerin kaderi.

Güney sınırları bir demiryolu ile ayrılmış, bu tarafı Türkiye Cumhuriyeti, diğer tarafı Suriye.

Suriye kozmopolit bir ülke. Ermeni' den Gürcüye, Yahudi'den, Süryani'ye kadar ne aranırsa bulunur Suriye' de. Arap'ın, Kürt'ün çeşitli dinden olanlarına rastlanır burada.

Türkiye'ye, hele konumuzun geçtiği şehre gelince, padişahın kim olduğunun, niçin yurdunu ve milletini terk ederek kaçtığının farkında olmayan halkla dolu. Mustafa Kemal'i dahi hala padişah bilenler, hatta adını dahi bilmeyenler bilhassa çoğunlukta.

Kahvesini, şekerini, elbisesini komşudan almaya gidiyormuşçasına demiryolunu (sınırı) geçip Fransız boyunduruğundaki Suriye'den çok ucuza alıyor. Sınıra mayın döşenmiş, o taraftan bizim tarafa, bizim taraftan o tarafa geçilmesin diye. Alışılmış bir kere, sınırı geçerken vurulacakmış, ölecekmiş, hiç umurunda bile değil.

Kozmopolit Suriye'nin her ırktan olan ve dilden konuşan cahil vatandaşları (bunların kimin vatandaşı oldukları pek belli olmaz) onlar da bizimkiler gibi demiryolunu (sınırı) mayını falan dinledikleri yok. Bir kaç kişi bir araya geliyor, birer mavzer ve birazda mermi ele geçirdiler mi kader birliği yapıyorlar, ver elini Türkiye diyerek gece karanlığında topraklarımıza geçiyorlar. Adam öldürme, ırza geçme, mal çalma ve yağma etme gibi akla gelmedik kötülükler yaparak gün ağarmadan da tekrar demiryolunu (sınırı) geçiyor, Suriye'ye kavuşuyorlar.

Çarpışmalarda bizden de onlardan da ölenler çok.

Bizim topraklarda nüfus tezkeresi (kafa kağıdı) olmayan ve zaten kendini bizim vatandaşımız saymayan kendini Türk bilmeyenler de mevcut. Bunlar da gece karanlığından faydalanarak Suriyeliler gibi yol kesiyor, onlar gibi soygunlar yapıyor, adam öldürüyor. Kimin neyi ne yaptığı pek belli olmadığından Cumhuriyet Hükümeti herkese ibret olsun diye adlarına eşkiya denilen bu cahil ve vicdansızların ele sağ geçenlerini suçuna göre ağır şekilde cezalandırıyor, suçu ağır olanlarını Hükümet meydanına darağaçlarını kurarak

asıyor, ele ölü olarak geçenlerin de cenazelerini yine ibret olsun diye Hükümet konağının önünde halkın görmesi için bir gün bekletiyor ve sonra da defnediyordu.

Bugünlerde yine Suriye'den kırk kişilik bir eşkıya kafilesi sınırlarımızı geçmiş, bir vadi içinde karakol görevi yapan beş jandarmamızı gecenin zifiri karanlığından ve nöbetçi jandarma erinin gafletinden faydalanarak şehit etmişlerdi.

Şehit olmadan evvel eşkıyalarla çarpışan jandarmalarımız birkaç eşkıyayı haklamışlardı. Haber şehirde bomba tesiri yapmıştı. Alıştığı üzere halk

eşkıyaların cenazelerini Hükümet konağının önünde görebilmek için günün erken saatlerinden itibaren o yöne doğru akın etmeye başlamıştı.

Birinin karnı deşilmiş, dışarıda, bir diğeri kafatası uçmuş beyni dışarıda.

Seyredenlerden biri,

“Allah gözünü korumuş, bak hele mermi hemen kaşının üzerinden beynine girmiş” diyor.

Bir diğeri,

“Ölmeye ölmüş, Allah gözünü saklasa ne olur, saklamasa ne olur” diye cevap veriyor. Bir başkası,

“Kürde benziyor.”

Öteki,

“Ulan kürdün kafatasındaki saçlar böyle mi olur?” baksana bunun başındaki saçın etrafı kesilmiş, başının ortasında uzun bir perçem saçı var, Arap'ın ta kendisi. Biraz daha dikkatlice baktıktan sonra sözlerine devam ediyor.

“Hem de donsuz, Kürtler don giyerler, Araplar donsuz gezerler.”

Bu arada karakolun nasıl basıldığını, baskında eşkıyaların neler yaptıklarını herkes gözü ile görmüş gibi ister tanısın ister tanımasın yanındakine kendi şive ve anlayışıyla anlatıyor.

Her gece bu şehirde silah sesleri eksik olmaz. Halk silah seslerine alışmıştır.

Birkaç el silah sesini duyanlar,

Kale mahallesinde kaçakçılarla, gümrük muhafaza memurları herhalde çarpışıyorlar veya,

Yine bir kan gütme olayı, biri yine gümlenmiştir.

Boş ver işine bak, yenimi bu sesleri duyuyorsun gibi laflar ederek normal bir şeyle karşılaşmışçasına günlük hayatlarına devam ederler burada yaşayanlar.

Devletin malı deniz, yemeyen domuz atasözü bu şehirde pek tabii bir olaymış gibi uygulanır. Memurlar fırsat buldukça hazinenin yani devletin parasını, arsasını, nesi varsa kendi çıkarlarına şuna buna peşkeş çekerler. Rüşvete başvurmak halkın parasını yapacakları en normal devlet hizmetine karşılık almak onların hakkıdır. Zerre kadar vicdanlarında burkuntu hissetmezler.

Taşradan gelmiş küçük ve büyük makamlarda görev alan memurlar ister asker, ister sivil olsun, eğer bu şehirde birkaç kuruş sahibi olmamışlarsa bunlara enayi gözüyle bakılır. Batıdaki bir yere atandıklarında orada parasızlıktan söz açarlarsa kimse inanmaz söylediklerine.

“Haydi sende kime yutturuyorsun bizi aptal mı sanıyorsun” gibi sözlerle karşılaşılır.

Enayi sayılmamak için buraya gelen her memur rüşvet almaya başlar ve bunu normal hakkı olarak kabul eder.

Memleketlerine gittiklerinde, bunların anlattıklarını dinleyenlerin ağız beş karış açık kalır. Bu şehir halkının kuyruklu olduğunu ve hatta hamamda bizzat gözleriyle gördüğünü yeminle anlatır. Aklın alamayacağı olayları gözüyle görmüş ve yaşamış gibi etraflıca açıklaması bu bölgeyi tanıyanlarca dinlemek bir komedi temsilini seyretmekten daha fazla zevk verici ve güldürücü olur.

Korkularından gece dışarı çıkamayan yabancıların kendi memleketlerinde kahramanlıklarından bahsedişleri de bunları ve burayı tanıyanlarca hem şaşkınlık ve hem de gülüşme vesilesidir.

Suat beş yaşında sarılık hastalığına yakalanmıştı. Sarılık olduğunun farkında değildi. İlk defa evde amcası Suat’ın sarılık olduğunu gözlerinden anlamıştı.

“Gel bakayım yanıma Suat” dedi. Suat, içinden “amcam herhalde bana bir şey söyleyecek” diye amcasının yanına gitti. Gitmesiyle yüzüne amcasının şiddetli bir tokat indirmesi bir oldu. Şaşırdı Suat ilkin. Biraz sonra ağlamaya başladı. Annesi “ne oluyor” diye koştu Suat’ın sesinin geldiği tarafa.

Kayınbiraderi,

“Suat’ın gözünün içine baksana, çocuk sarılık olmuş, onun için yüzüne tokat vurdum”.

Annesi Suat’ın gözlerinin içine baktı. Hakikaten gözlerinin beyazı sapsarı idi. Sarılık olanın yüzüne ansızın bir tokat atılırsa korkudan sarılık kaybolur inancıyla Suat, amcasından bir ömür unutmayacağı iyi bir tokat yemişti.

Sarılığı geçmedi. Komşular ne tavsiye ediyorlarsa hepsi Suat’ın üzerinde deneniyordu.

Bir gün babası Suat’ı berbere götürdü. Ustura ile saçını kökünden kazıttırdı. Elini kolunu bağladılar Suat’ın. Berber zorla Suat’ın ağızını açtı ve dilinin altındaki damara ustura vurarak kanattı. Ustura ile tıraşlı başına bir kaç iz yaptı, kan çıkarttı. Suat, sesi tıkanırcasına ağlıyorduydu da hastalığı geçecek diye kimse bu ağlamalara aldırış etmiyordu. Bu da yetmiyormuş gibi şehrin dış mahallelerinden birinde nüfuzu keskin, hastalığa eli iyi gelen (yani bir hastaya okuyup üfler veya formülü kendisince bilinen bir ilaç verirse hastayı tutulduğu hastalıktan çabuk kurtaran) birinin evine gidildi.

Orada yine el ve ayakları sıkıca bağlandı. Ağaçtan bir havanda iki baş sarımsak, biraz kırmızı ve karabiber, bir yüksük tuz karıştırılarak iyice dövüldü, bu dövülerek karıştırılan şeyler bir bezin üzerine ince bir tabaka halinde yayıldı. Suat’ın ustura ile başında iz yapılarak kan çıkartılan yerlerin üstüne bağlandı. Sarımsak, biber, tuz Suat’ın beyni üzerinde katlanılmaz acılar veriyordu. Eliyle bu ilaçları başından atıp fırlatmasın diye iki gün Suat’ın bağlanan kolları açılmadı. Yemeği annesi tarafından yediriliyor, tuvalete kucakta götürülüyordu.

Hayrettir, bu ilkel tedavi şeklinden sonra Suat sarılık hastalığından kurtulmuştu.

Suat, altı yaşını bitirerek yedisine ayak basmış, ilkokul çağına girmişti.

Babası çocuğunu okutmak ve yüksek öğrenim görmüş büyük bir adam olmasını arzuluyordu. Suat’ın bu çağa geleceği yılları adeta ipe çekiyordu.

Oğlunun okumuş, büyük adam olmuş halini iki sebepten ötürü istiyordu;

Birinci sebep, Birinci Cihan Harbi'nde Çanakkale'de izini kaybettiği yüzbaşı ağabeyinin kahramanca şehit olduğu haberini ve bu şehit ağabeyinin çocuklarından birinin askeri okulları pekiyi derece ile bitirdikten sonra birkaç lisan bilen kıymetli bir kurmay subay oluşunu yirmi yıl sonra tesadüfen bu şehirde duymasının içinde yaptığı burkuntudur.

İkinci sebep de, kendisi okur-yazar olmasına rağmen herhangi bir okul mezunu olmamasıdır.

Kardeşi oğlunun başarısından ve bugünkü mevkiinden sonsuz bir gurur duymaktadır. Oğlunun da amcası oğluna benzemesini gönülden arzuluyordu.

Suat'ı ilkokula kayıt için götürdüğü gün hayatının en mesut günüydü.

İlkokul müdürüne oğlunu teslim ederken art duyguların dışında;

“Müdür bey eti senin kemiği benim” demeyi unutmamış, bu düşüncesini ölünceye kadar değiştirmemiştir.

Çocuğuna her sözün başında;

“Hocanın vurduğu yerde gül biter” öğüdünde bulunmuş, biricik oğlunu hocalarının insaf ve şefkatine bırakmıştır.

Hocaları Suat'ın terbiye ve çalışkanlığının hayranı olmuşlardır. Babası da okul idarecilerinden ve hocalarından oğlu hakkında iyi haberler aldıkça büyük bir gurur duymuştur.

Suat ilkokulun birinci sınıfında Arap harfleriyle yazılmış eski Türkçe okuma-yazmaya başlamış, ikinci sınıfta, yeni harfler büyük Atatürk tarafından Türk milletine armağan edilince de yeni Türk harflerini öğrenmek zorunda kalmıştı.

Bütün devrimleri (kıyafet, dil, v.s.)Suat'ın çocukluk çağlarında ortaya atılmıştı. Suat tam anlamıyla devrim çocuğu olarak yetişiyordu.

Babasının kardeşi çocuğundan övgüyle sık sık söz etmesinden kuvvet alan Suat sınıflarını pekiyi derece ile bitirmiş ilkokul mezunu olmuştu.

Ortaokula giderken o zamanki yönetmelikler gereğince yaşı ortaokula kayıt için yeterli değildi. Mahkeme kararıyla yaşı bir yaş büyütüldü. Ancak ondan sonra kaydı yapılabilirdi.

Babası yine oğlunun elinden tuttu, kayıt ve kabul evraklarıyla birlikte ortaokula götürdü. İlkokulda ilk defa kayıt ettirdiği gibi, ilkokul müdürüne söylediği sözlerini ortaokul müdürüne de tekrarlardı. Oğluna dikkat etmesini ve iyi okuması için gerekeni yapmasını müdürden rica etti. Okul müdürü de;

“Merak etme, o artık benim oğlum sayılır, her durumuyla yakından ilgileneceğim” diyerek Suat'ın babasına söz verdi.

Ortaokulun ilk açılış günü orta boylu, orta yaşlı, beyaz tenli, gözlüklü,

Arabulus traşlı, rügan iskarpinli, pantolonu ütülü, tam anlamıyla temiz giyinmiş, centilmen görünüşlü okul müdürü, okulun öğretmen ve öğrencilerini okul bahçesinde toplamış, okulu açış konuşmasına başlamıştı.

“Çocuklar bilhassa ilkokulu bitirip okulumuza yeni kaydolan arkadaşlarıma söylüyorum. Sizler ilkokulda iken her halinizle çocuk sayılırdınız. Bugün ise yani ortaokul öğrencisi olduktan sonra artık çocukluğu çok gerilerde bırakmış, gençlik merdiveninin ilk basamaklarına ayak basmış bulunuyorsunuz. Bundan sonra hareketleriniz çocuğumsu kabul edilemez. Derslerinize çok çalışmanız, okul içinde ve dışındaki hareketlerinizi buna göre ayarlamamız gerekir. Kötü hareketlerinizi ilkokullardaki gibi” çocuklardır affedelim bir daha yapmazlar” şeklinde toleransla karşılayamayız. Kendinizi

olgun, kendinizi bu güzel vatana faydalı birer vatandaş olmaya aday hissedeceksiniz. Biz de sizi o gözle görecek ve o inançla yetiştirmeye çalışacağız. Kusurlarınızı bu açıdan hoş görecek ve başarılarınızı yine bu açıdan değerlendireceğiz.”

“Genç arkadaşlarım,

Öğretmenlerinizden iyi haberlerinizi duymam memleket adına bana kıvanç verecektir. Başarılar dileyerek gözlerinizden öperim,” dedi. Bütün öğrenciler hep bir ağızdan müdürlerine,

“Sağ ol” diye bağıldılar.

Sonra öğrencilerin okul numaraları okundu. Sınıflar ayrıldı. Suat da orta 1/A sınıfına 405 numara ile ayrıldığını öğrendi. Sıra ve sınıf arkadaşlarıyla birlikte 1/A sınıfına girdi.

İlk ders tarih dersi idi. Kısa boylu, kısa sakallı, top çehreli, gayet bilgili tarih öğretmeni derse girdi. Her öğretmen gibi öğrencilerine öğütlerle konuşmaya başladı.

Suat’ın vatan ve millet, Türklük ve milliyet konusunda edindiği ilk fikirler bu değerli öğretmeninden edindiği bilgilerden meydana gelmiştir.

O zaman Türk Tarih Kurumunun yayımladığı dört ciltlik ve her cildi iki parmak genişliğinden az olmayan tarih kitaplarını, öğrencileri bu öğretmenin öğretim sanatını gayet iyi bilmesi dolayısı ile sıkılmadan okuyabilmişler ve bu dersi sevebilmişlerdir.

Çocuklar ilk günden itibaren gerek öğretmenlerine ve gerekse birbirlerine takma adlar vermeye başladılar. Bu takma ad verme alışkanlığı her şehirde ve her okulda gelenek haline gelmiştir.

Tarih öğretmenlerini disiplinli, güçlü, kuvvetli gördüklerinden öğrencileri tarafından kendisine kurtboğan takma adı verilmişti.

Her öğrenci bir diğerine takma birer ad veriyordu. Kılı Ahmet, Uzun Hasan, Likkir Osman, Karaceviz, Kör Hamza, Kız Reşo, Sarı Cahit, Motor Hamdi, Şapdudak, Yelken kulak gibi.

Fazla miyop, çok bilgili ve sinirli, o nispette de öğrencilerinin muzipliklerine hedef olan bir matematik öğretmenleri vardı.

Derse girer girmez tebeşiri eline alır, karatahta da soluk almadan birçok matematik veya geometri problemleri çözmeye çalışırdı. Dersini dinleyen öğrencisi hemen hemen yok gibiydi. Çünkü çok tatsız ve hareketsiz ders anlatır, verdiği dersten ziyade dersi bağırıp çağırma ile geçirdi. Halbuki bu öğretmen şehrin en otoriter milli eğitim elemanı, yani milli eğitim müdürü idi

Bir kış günü öğrenciler matematik öğretmenlerine yine bir muziplik yapmağı düşündüler. Birbirlerini ele vermeyeceklerine sınıfça yemin ettiler.

O devirde kalorifer falan yoktu. Odun sobası da lüks bir araç sayılıyordu. Her zaman soba yakılmaz, yakıldıktan sonra köz diye adlandırılan kalıntıları mangala konulur ve böylece sınıflar ısıtılırdı.

Mangala lastik atıldı. Ateşte yanan lastik sınıfı dumana ve tahammül edilmez bir kokuya bürüdü. Öğretmen içeri girer girmez mangalda yanan lastikten pek rahatsız olmuş, durumdan da sonsuz üzülmüştü.

Öğrenciler, öğretmenlerinin ne şekilde hareket edeceğini ve ne söyleyeceğini merak ediyorlardı. Öğretmen,

“Allah belanızı versin, bunu hangi edepsiz yaptı, söyleyin?”

Tabi kimsede çit yok.

Bağırды, çağırды ve sonradan mangalı iki kulpundan tutup sınıfın dışına götürüp bıraktı. Sınıfa dönüşünde mangaldan sıçrayan bir kıvılcımın pek temiz

giyinen öğretmenlerinin elbisesini yaktığını görmek bu muzipliği yapan öğrencileri çok üzmüştü.

Öğretmenleri ciddiyetle yine dersini her ne kadar vermeye başladıysa da ne dersi dinleyen ve ne de dersinden bir şey anlayan vardı. O günden sonra bu öğretmeni, öğrencileri artık okulda görmez oldular.

Sınıf öğretmenlerini rahatsız etmeye söz veren, okumaya pek niyetleri olmayan öğrenciler sınıfın küçüklerini susturur ve her türlü muziplikleri sınıfta yaparlardı.

Fransızca öğretmeni jandarma komutanlığından emekli, iyi lisan bilen her yaz büyük tatilden faydalanarak Fransa'ya gitmeyi adet edinmiş yaşlı bir zattı. Öğrencileri adını "Aksansirkonfleks" koymuşlardı. Hemoroitten muzdarip ve daima kan geldiği için öğretmen kürsüsündeki sandalyeyi pisletmemek maksadıyla özel bir minder kullanırdı. Her dersten evvel öğrenciler, Fransızca öğretmenin takdirini kazansınlar, sözde iltimaslı not alsınlar düşüncesiyle öğretmenler odasındaki özel minderi alıp sınıfa getirmek için aralarında yarış ederlerdi. Kim önceden minderi eline geçirirse gelir sınıfın kapısında elinde minder, durur ve öğretmeni beklerdi. Öğretmen sınıfa girer, arkasından da elinde minder olan öğrenci hemen koşar, sandalyeye minderi kor ve selam verir, yerine geçer otururdu.

Bir gün yine muzip bir öğrenci minderin içine birkaç iğne yerleştirmişti. Öğretmen olaydan habersiz sandalyeye oturur oturmaz zıplaması bir oldu. Durumu bilmeyen diğer öğrenciler şaşkınlıkla baktılar. Ne olup bittiğini bilmiyorlardı. Öğretmen canının acısından hiddetle,

"Bunu hangi terbiyesiz yaptı. Hiç utanmanız, sıkılmanız yok mu?"

Öğretmenin şikayeti üzerine müdür sınıfa geldi. O da öfkeli ileri geri konuştu ve o günkü Fransızca dersi yapılamadı ve bu iğneleri mindere yerleştiren öğrenciler de bulunamadı.

Resim öğretmeni de yaşlı ve sanatkar bir zattı. Otoriteden nasibi olmayan bu öğretmene öğrenciler neler yapmazlardı ki derslerinde. Gürültü ayyuka çıkar, kimin kime ne söylediği derslerinde anlaşılamazdı. Öğretmen o kadar gürültüye alışmıştı ki, gürültü olmadığı an, sınıfta anormallik varmış gibi konuşamaz olurdu.

Derslerinde omzuna atlayan öğrenciler bile vardı. Bu öğretmenin derslerinin birinde, öğrencilerden birinin getirdiği bir çift güvercini sınıfta bırakışı ve güvercinlerin de korkudan sınıfın içinde bir uçtan bir uca telaşlı uçuşları görülecek şeydi. Taklacı denilen bu güvercinler sınıfta takla atınca öğrenciler hep birlikte güvercinleri alkışlıyorlar ve o zaman zavallı güvercinler telaşlarından sınıf içindeki uçuş istikametlerini değiştiriyorlardı.

Öğretmen sınıfı şikayet için okul müdürüne gittiğinde güvercinler de açılan pencerelerden dışarı uçup canlarını kurtarmışlardı.

Müdürle resim öğretmeni sınıfa girdiklerinde öğrencilerin hiçbir şeyden haberleri yokmuş gibi yerlerinde uslu oturmaları, idarece disiplinsiz tanınan öğretmenin müdüre ne söyleyeceğini unutturmuş, şaşkına döndürmüştü.

Öğretmen bir çocuklara, bir müdüre bakıyor, bir şey söyleyemiyordu.

Müdürlerine güvercin falan görmediklerini söyleyen öğrenciler maalesef okul müdürünün yanında öğretmenlerini güç ve yalancı durumuna düşürmüşlerdi.

Bu çeşit muziplikleri yapan öğrenciler ortaokulun ara sınıflarını dahi okuyamayarak terk zorunda kalmışlardı. Gerek okuyamadığı için arzularıyla ve gerek belgelenmek suretiyle okuldan ayrılanlar arasında en yüksek durumda

bulunanları Şu veya bu dairede daktiloluk veya katiplikte bulmuŐlardı. İçlerinde bisikletilik, bakkallık yapanlarda vardı. Hiçbir iş yapamayıp boŐta gezenler çoğunluğu teşkil ediyordu.

Bu sınıfın öğrencileri arasından birkaç yüksek mühendis, bir iki milletvekili, yüksek makamlarda bulunmuş hakim ve milli eğitimci de çıkmıştır.

Böyle bir sınıfın en küçükleri arasında bulunan Suat, alıŐkanlık ve terbiyesi bakımından sınıfının ileri gelen Ğrencilerindendi. Daha ortaokul sınıflarında bulunduğu sırada kendi sınıf arkadaşlarına özel dersler verir ve Şimdi devlet ortaokul bitirme sınavı karşılığı olan ortaokul bakalorya imtihanı adı verilen sınavlarda öğrencilere faydalı olur düşüncesiyle mevcut okul kitaplarından özetler çıkarıp sualli-cevaplı yardımcı kitap taslakları hazırlama çalıŐmasına kapılmış ve bu konuda başarılı sonuçlar da elde etmişti. Ara sınıflarda hiçbir sınıf kaybı olmadan iyi derece ile ortaokulu bitirmişti.

Suat, nebiloz adı takılan fizik-kimya öğretmenini, kuyruk adı takılan Türkçe öğretmenini, babo takma adı verilen müzik öğretmenini, süvari binbaŐısı askerlik Ğretmeni Cemal beyi hiç unutmamış, diğer öğrenciler tarafından da sevilen ve sayılan bu öğretmenlerinden karakter ve bilgi bakımından çok faydalanmıŐtır.

Anadolu'nun doğusunda aynı yaşta kız ve erkek çocukları bulunan ve birbirlerini seven aileler, bu dostluklarının bir kat daha kuvvetlenmesi ve çocukları tarafından da bu aile dostluklarının devam etmesi için henüz reŐit olmayan çocukları "beşik kertme-söz kesiŐme" adı verilen yollarla niŐanlarlar.

Suat'ın babası da çok saydığı hemşehrisi Ziyet Hanım'ın güzel kızı Saadet'i söz kesiŐme Őekliyle Suat'a niŐanlamıŐtı.

Saadet sarı saçlı, mavi gzli, beyaz tenli ve sıhhatli bir kızcağıydı. Suat'la Saadet'in pek akılları ermemesine rağmen bu niŐanlılık olayından memnun görünüyorlar, çocuksu halleriyle de olsa hissi yakınlık duyuyorlardı. Suat Saadet'i, Saadet'te Suat'ı komşu çocuklarından kıskanıyordu.

Suat, Saadet'e karşı mahcup duruma düŐmemesi için derslerine daha çok çalışıyor ve diğer mahalle çocukları gibi yaramazlıklarda bulunmuyordu. Kendinde vaktinden evvel olgunlaŐma gibi bir hal meydana gelmişti.

Suat'ın babası da Saadet'e geliniymiŐ gibi bir yakınlık gösteriyordu.

Suat'ın annesi kır gezmelerine Ziyet Hanımsız gitmez, Saadet'i yanında götürmeden asla içi rahat etmezdi.

arŐamba ve cuma günleri okul bitiminden sonra kırdaki annesinin yanına giden Suat, Saadet'le çeşitli kır oyunları(el sende, saklambaç, ip atlama, zıp zıp gibi oyunlar)oynar ve ikisi içinde bu oyunlar çok zevkli olurdu.Birlikte uçurtma uçurmadan pek hoŐlanırlardı.

Kırdaki komşu çocukları erkekler ayrı, kızlar ayrı gruplarda oyun oynadıkları halde Suat'la Saadet kendi aralarında oyun oynar ve diğer gruplara karıŐmazlardı. İkisinin de ailesi bu durumu yadırgamazlar, komşu çocukları da kk niŐanlıların bu hareketlerini hoş grrlendi.

Bu çocuksu niŐanlılık yılları uzun sürdü.

Bir kız vardı,

Güzel narin,

Kavın sarısıydı,

Saçlarının rengi,

Bir delikanlı vardı,

Genç ve din,

Karpuz kırmızısıydı,

Saçlarının rengi,
Aşık oldular birbirlerine,
Sarı-kırmızı,
Futbol topunun içi ve dışı gibi,
Biri meşin oldu,
Biri iç lastik,
İkisi birlikte mana idiler,
Sarı-kırmızı yan yana,
Tıpkı Galatasaraylı gibiydiler.

Suat'ın ideali subay olmaktı. Bu his iki yönden iç duygusuna yerleşmişti. Birinci olarak, amcası oğlunun bir kurmay subay oluşu ve babasının da kardeşi oğlu gibi Suat'ın gözde bir subay yetişmesini arzulaması.

İkinci olarak, sıra için gelen askeri okul öğrencilerinin lacivert elbiseler, sırmalı şapkalar içinde gezişlerinin Suat'ı etkilemesi.

Askeri okul öğrencilerini sokakta her gördüğünde içinden,
“Acaba bende bunların okudukları okullara girebilecek miyim,
memleketime bunlar gibi üniformalı gelecek, anne ve babamın ellerini öpebilecek miyim?”

Temiz, pak, askeri okul elbiselerimin içinde beni Saadet'in görmesi kim bilir onu ne kadar sevindirir, gururlandırır diye düşünürdü. Askeri okula girebilmek özlemi Suat'ın bütün benliğine sinmişti.

1935 yılı yazında ortaokulu bitirmişti. Pek sevdiği babası elli yaşında olmasına rağmen dış yapısı itibariyle olduğundan on yaş daha ihtiyar görünüyordu.

Görev yaptığı dairede çalışıyordu ama yorgundu, bitkindi.

Rus ve Ermenilerin Doğu Anadolu'yu işgalleri ve bu bölge halkının memleketlerini bırakmak zorunda kalışları, yollarda çekilen zorluklar, Her Doğulu gibi Suat'ın babasının fizik yapısı üzerinde de tabii olarak çok etki yapmıştı.

Suat, okul dönüşlerinde babasının dairesine koşuyor, elinden geldiği kadar yardım ediyordu. Bu kısa zaman içindeki yardımının bir şeye yaramadığı kanaatinde idi. Babasının halsizliğinden müthiş bir ıstırap duyuyor, neye mal olursa olsun onu rahat yaşatmaya kendi için kaçınılmaz bir borç biliyordu.

O yıllarda bu şehirde ortaokul mezunu parmakla sayılacak derecede azdı. Yaşı müsait olanların orta derecedeki memuriyetlere atanmaları her zaman için mümkündü.

Suat ise 16 yaşındaydı. Baremli memur olması yaşı icabı olamazdı. Devlet dairelerinde veya dışarıda yevmiyeli herhangi bir işte çalışabilirdi.

Bir akşam yemeğinde Suat,

“Babacığım, seni çok yorgun görüyor ve bu durumuna üzülüyorum. Allah'a şükür okulumu bitirdim. Ücretli bir işte de çalışabilirim. Arzum sana ve evimize faydalı olmak, seni istirahat ettirmektir. Emekliliğin dolmuş, emekliliğini isteyip ayrılсан nasıl olur?”

Babasının hemen kaşları çatıldı. Ağzına götürmek üzere kaldırdığı yemek kaşığını hemen önündeki tencereye koydu.

Bu göçmen mahallesinin her evinde olduğu gibi Suat'ların evinde de herkes aynı kap'tan topluca yemek yerlerdi.

Babasının gözlerinden, oğlunun hem kendisini ve hem de evini düşünmek bahasına öğrenimini yarıda bırakmasını göze alışığı duygusuna minnet hissi okunuyordu. Okumaya hevesli, çalışkan oğlunun daha yüksek

okullara devamını da istiyordu. Bu hisler altında yapmacık bir sinirlilikle kaşlarını çattı.

“Suat bir daha böyle bir laf ettiğini asla işitmeyeceğim. Ben sana durumumdan hiç şikayet ettim mi? Senin, bana ve aileme en büyük yardımın daha yüksek okullardan mezun olman, ele güne karşı amcan oğlu gibi okuman ve bu topluluk içinde hatırı sayılır bir kişi olarak yaşamandır.

O günlerini görmeyi Büyük Allah bana gösterirse bu yorgunluklarımın sıkıntılarımla hepsi işte o zaman unutulmuş olur” dedi.

Suat, dikkatle babasının ağzından çıkan lafları dinliyor, gözleri babasının gözlerinden ayrılmıyordu.

Babasının sesinin gittikçe hafiflediğini ve iki damla gözyaşının yanaklarından süratle aşağıya döküldüğünü gördü.

İçinden,

“İnşallah, babacığım senin bu içten arzunu yerine getirecek ve sana karşı mahcup olmayacağım” dedi.

Meğer, babası Suat’ın ortaokulu bitirdiği gün, kurmay olan kardeşi oğluna mali durumunun dikkate alınması şartıyla Suat’ı hangi okullara vermesinin iyi olacağını, bunun için ne yapması lazım geldiğini bildirmesi yolunda uzunca bir mektup yazmış.

Bu konuşmalar yapıldığı zaman kardeşi oğlundan mektubuna karşılık olarak gelen mektup da cebindeydi. Tam sırası geldiğini düşünerek,

“Amcaoğlundan bir mektup aldım. Sesli oku da hepimiz dinleyelim.” dedi. Mektubu Suat’a uzattı. Suat babasının elinden heyecanla mektubu aldı ve yüksek sesle okumaya başladı.

“Sevgili amcacığım,

Suat’ın ortaokulu bitirdiğini ve okuması için düşüncelerimin neler olacağını öğrenmek için yazdığınız mektubu aldım. İki yönden,

1-Suat’ın başarılı olarak okulunu bitirdiğine,

2-Onun istikbali üzerinde karar vermeyi bana bırakmış olmanıza pek memnun kaldım.

10 Ağustos pazartesi günü saat 10.30 trenine bindirirsiniz, o treni Ankara’da karşılar, Suat’a yapılması gereken her türlü yardımı yaparım.

Şimdilik Heybeliada Deniz Lisesine kaydettirmeyi düşünüyorum.

Hareketini bana telgrafla bildirin.

Sizin ellerinizden, Suat ve kardeşlerinin gözlerinden öper, yengeme saygılarımı yollarım.5 Ağustos 1935 Neşet”

Mektubun okunması bittiğinde Suat’la babası göz göze geldiler. İkisinin de duygulandıkları her hallerinden belliydi. Etrafa bir sessizlik çöktü. Bir süre sonra sofraya konulmuş kaşıklar alındı, bakır tencereye batırılıp çıkarılarak bir yandan yemeklerini yemeye ve diğer taraftan içlerinden Suat’ın yolculuğu konusunda birçok şeyler geçirmeye başladılar.

Suat, o güne kadar taşra olarak bir köy dahi görmemişti. Tren nedir bilmiyordu, ancak resimlerini görmüştü. Amcasıoğlu’nun suratını bile görmemişti. Bu uzun yolculuğun nasıl geçeceğini merak edip duruyordu.

Babası da biricik oğlunun bir istikbal yolculuğuna çıkışını, ilerde mevki sahibi büyük bir adam olarak dönüşünü düşünerek gururlanıyor, fakat sevgili Suat’cısından ayrılmasının içinde yapacağı burukluğu hissediyordu.

Suat’ın annesi, oğlundan ayrılacağını vereceği üzüntüden başka bir şey düşünemiyordu. Çocuğunun istikbaline engel olmamak içinde herhangi bir itiraz da bulunamıyordu.

Kız kardeşleri biricik erkek kardeşlerinin birkaç gün içinde sonucu ne olursa olsun bilinmeyen diyarlara yolculuğunun etkisi altında sessiz ve boyunları bükük yemeklerini yiyorlardı.

Ertesi günü Suat trenle Ankara'ya doğru hareket edecekti. Gece annesi ve kız kardeşleri Suat'ın yolculuk kumanyalarını ve çamaşırlarını hazırlama ile geçirdiler. İki kat çamaşır, yıkanmış mendil ve çoraplar küçük bir bavula yerleştirildi.

Anne ve kız kardeşler bu ayrılıktan doğan üzüntülerini Suat'tan gizlemeye çalışıyorlardı. Sabah oldu. Suat kız kardeşlerinin yanağından, annesinin ellerinden öperek babasıyla birlikte küçük bavulunu aldı; on altı yıl geniş bahçesinde oyunlar oynadığı ve her odasının her taşına kadar benliğinden bir parça taşıdığı, çıkmaz bir sokağın içindeki evini ilk defa uzun bir süre için terk ediyordu.

Suat, iki ruh haleti içinde bocalıyordu; biri istikbal, diğeri bir ömür boyu yaşadığı ailesinin gözyaşlarıyla karışık üzüntülü hali.

Annesi içinden "Allah yolunu açık etsin, dünya gözüyle bir daha seni görürsem yeter " derken, dıştan;

"Suat, mektup yazmayı geciktirme. Beni merakta bırakma" dedi ve oğlunu kucaklayarak iki yanağından defalarca öptü, öptü.

Kardeşleri, Suat'ın bavulunu sokak kapısına getirmişler, ağlamaklı gözlerini erkek kardeşlerinin dikkatinden gizleyerek aralarında şöyle konuşmuşlardı.

Allah kardeşimize yardımcı olsun, yolunu açık etsin.

Onlar da teker teker erkek kardeşlerini kucaklayarak öptüler ve iyi yolculuklar dilediler.

Kapıdan çıkarken arkasından, kız kardeşleri arasında en çok sevdiği ablası bir bakraç su döktü. Yolu aydınlık, dönüşü aydınlık olsun diye.

Annesi ve kardeşleri gözyaşlarını tutamadılar o anda. Sanki sonucu belli olmayan bir yolculuğa sevdiklerini gönderir gibi.

Bu olaydan en duygulusu babaları olduğu halde etrafına metanet vermek için o,bu ayrılık törenini soğukkanlılıkla izliyor, iki tarafa da sükunet tavsiye ederek bu işi tatlıya bağlamak istiyordu. Aslında bu olaydan en fazla uygulanan kendisi idi.

Baba oğul evden ayrıldılar.

O zaman için çok lüks, bu zaman için ilksel sayılan bir oto ile kırk kilometre uzaklıktaki kaçakçı yuvası olan istasyona geldiler.

Tren ayrılık anlarının yaklaştığını bildirir gibi düdüklarını acı acı çalarak bu şehrin istasyonuna yaklaştı ve durdu.

On beş dakikalık bir duraklamadan faydalanılarak Suat'a, babasının ve bu istasyonda bulunan yakın dostlarından bir memurun yardımıyla üçüncü mevkide bir yer bulundu.

O kompartımanda yolculuk yapanlara ricada bulunularak Suat onlara teslim edildi.

Merak etmeyin, ona çocuğumuz gibi bakacağız ve Ankara'da karşılayanına teslim edeceğiz; vaadinde bulundular. Babası, oğlunun iki yanağından, oğlu da babasının ellerinden öptü. Tren hareket etmek üzereyken babası indi. Lokomotif sinyalinin verip harekete geçerken Suat kompartıman penceresinden babasına ilk ayrılığın verdiği yalnızlık hissiyle gözleri yaşlı el sallıyor, babası da hayatta tek gurur vesilesi olan oğlunu bilinmez bir ortamın içine bin bir ümitle attığının üzüntüsü içinde el sallayarak karşılık veriyordu.

Tren hareket etti. Birbirlerine el sallayan baba oğul bir süre sonra gözden kayboldular.

Tren Suat'ın rüyasında dahi görmediği dağlar, vadiler, geniş ovalar arasından, coğrafya kitaplarında okuyarak adını bellediği ırmaklar yanından ve bu ırmaklar üzerindeki asma köprülerden geçerek yoluna devam ediyordu.

Gündüz olmasına rağmen, lokomotifin kulak tırmalayan düdük sesleri arasında birdenbire, tecrübeli yolcuların kompartıman pencerelerini kapatmalarından az bir zaman sonra etrafın karanlıklara gömüldüğünü görüyor ve sonradan gün ışığına çıkıyordu.

Trenin geçtiği toprak altında bir baştan bir başa oyulmuş bu yerlere tünel denildiğini orada öğrendi.

Bir geceyi trende geçirdikten sonra ertesi gün öğlenden sonra büyük binaların bulunduğu büyük bir şehir uzaktan görünmeye başladı. Kompartıman yolcuları,

“Ankara görülüyor, yaklaştık on dakika sonra Ankara Garındayız” dediler.

Her geçen dakika, amcasıoğlu'na kavuşmanın verdiği heyecanla biraz daha değerleniyordu Suat için.

Tren büyük bir istasyonun önünde durdu. Yolda gördüğü istasyonlara hiç benzemiyordu burası. Böyle büyük istasyonlara gar denildiğini öğrendi.

Ankara'da incek yolcular eşyalarını bir araya topladılar. Yolculardan bazıları kendilerini karşılayanlara bir kısmı da gar hamallarına eşyalarını vererek kompartımanı boşalttılar.

Suat, kompartıman penceresinden telaşlı bakışlarla tek karşılayıcısı olacak ve babasına gönderdiği mektup da o saatte garda olacağını sandığı amcasıoğlu'nu boşuna aradı durdu.

Tren temizleyicisi kadınlardan birinin,

“Oğlum, ne bekliyorsun, bak kimsecikler kalmadı, “insene” demesi üzerine küçük bavulunu eline alarak elin gurbet diyarında ne yapacağını bilemeden trenden indi.

Babasının verdiği amcasıoğlu'nun adresi yazılı kağıdı çıkardı ve ona göre amcasıoğlu'nu arayıp bulmadan başka çare yoktu.

Amcasıoğlu o zaman Erkanı Harbiye, şimdi Genel Kurmay denilen binadaki gizli servislerin birinde çalışıyordu. Bir taksiye atlayıp Erkanı Harbiye binasına geldi. Şoför,

“İşte burası, kapıdaki nöbetçilerden sorarsan sana gösterirler” dedi.

Bu kocaman binayı görünce afallamıştı Suat. Bavul elinde kapıdan içeri girdi. Nöbetçiler,

“Dur nereye gidiyorsun” diye bağırıyorlar. Suat irkildi, olduğu yere çakılmış gibi durdu.

“Kimi istiyorsun?”

“Burada amcamoğlu kurmay yüzbaşı Neşet Bey var, onu arıyorum.”

Askerler adresi incelediler ve o servise telefon ettiler.”Getirin” demişler.

Bir nöbetçi eri Suat'ı karanlık, dar ve uzun koridorlardan geçirdi. Bir kapıyı parmağı ile ürkek ürkek vurduktan sonra içerden “Gir” diyen bir ses duyuldu. Er içeri girer girmez esas vaziyetinde Suat'ı bir masada oturan subaya takdim etti, selam verdi ve yerinde sert bir dönüşle geriye döndü ve çıkıp gitti. Oda da Suat'la o subaydan başka kimse yoktu. Sonradan o subayın o servisin başkanı bir kurmay albay olduğunu öğrendi. Subay,

“Oğlum kimi arıyorsun?”

“Efendim, ben filan yerden geldim.Amcamoğlu’nu şahsen görsem tanıyamam ama,babam bu adresi bana vermişti.Ona göre geldim.Aslında o da beni garda karşılayacaktı.göremedim”

Bu servisin başkanı olan kurmay albay bir iki subay çağırdı, sordu, Onlar kurmay yüzbaşı Neşet Beyi tanımadıklarını söylediler.

“Oğlum sen nerelisin?” diye sordu. Suat’dan aldığı cevap üzerine yaklaşık bir şehir doğumlu olan yaşlı bir levazım albayına, emrettiği bir er ile Suat’ı gönderdi. Er önde Suat arkada yine bazı koridorlar geçildi. Merdivenler çıkıldı. Er bir kapıyı vurdu,İçeriden,

“Gir“dediler. Er selam verdi. Suat’ı gönderen albayın dediklerini tekrarladı. Levazım albayı Suat’ı bir sandalye’ye oturttu, er çıkıp gitti. Levazım albayı Suat’ı sual yağmuruna tutuyordu. Suat amcasıoğlu’nun adını, soyadını, sınıfını, rütbesini söylüyor ve babasına gelen mektubu çocuksu ve doğulu bir şiveyle anlattı. Levazım albayı,

“Oğlum, senin dediğin rütbe ve isimde bir tanıdığım var ama o Sivaslıdır. Bu binada da değil. Sana adresini vereyim, git, gör, belki odur” dedi.

Görüştüğü subaylar Suat’ın soyadından başka hiçbir şive ve görünüş bakımından aradığı subayla ilgisi olacağına ihtimal veremiyorlardı. Fakat Suat’a acıdıklarından yardım etmeyi de bir görev biliyorlardı.

Suat bu büyük binadan ayrıldı ve yoldan geçen bir taksiyi el işaretiyle durdurarak bindi ve bilgi edindiği adresi şoföre söyledi. Bir takım yollardan geçerek küçük ve gösterişsiz, levhasız bir binanın önünde durdular. Suat indi. Binanın giriş kapısında iki inzibat eri bekliyordu.

Suat’a,

“Dur,”dediler. Suat kimi aradığını erlere söyledi. Erlerden biri içeri girip çıktı.

“Bekle, şimdi gelecek.”

Yarım saat sonra sivil giyinmiş, buğday benizli, kısa boylu biri çıktı. Suat’ı adeta seranomi icabı öptü ve

“Seni kim buraya gönderdi ?” dedi.

Suat ‘da başından geçenleri anlattı. Alacağı cevabı başka türlü beklerken,

“Hayvanlar, neden bu adresi vermişler,”dedi. Evlerinin adresini verip bir arabaya koydu ve gönderdi. Suat, dıştan söyleyemedi ama, içinden,

A, Ağabey, ortada mı kalacaktım. Ne yapmam lazımdı? Sen verdiğin sözde durmadığına üzölmüyorsun da, bana acıdıkları için adresini verenlere mi kızılıyorsun? demek geçiyordu.

İki katlı,iki dairesel,mütevazı bir evin önünde taksi durdu.Şoför,

“İşte bu evin ikinci katıdır, verilen adres”.Suat’ı indirdi ve gitti.

Merdivenleri büyük ve ürkeklikle çıkan Suat, kapı zilini çaldı. Biraz sonra kapıyı on beş, on altı yaşları arasında yuvarlak ve sevimli yüzlü, küçük ve çekik gözlü, beyaz tenli bir kızcağız açtı.

“Kimsiniz, kimi istiyorsunuz? “dedi.

“Adım Suat, buraya amcamoğlu gönderdi.”

“Öyle ise içeri girin” dedi kızcağız.

İçerde ak saçlı, zeki ve sevimli yüzlü, gayet temiz giyinmiş yaşlı bir hanım,

“Gel bakayım oğlum, ne zaman geldin, otur anlat bakalım, yolculuğun nasıl geçti?” diyerek Suat’a yakınlık gösterdi. Suat sonradan anladı ki, kapıyı açan kız amcası kızı ve hatırını soran yaşlı kadın da şehit amcasının eşiymiş.

Karnının aç olup olmadığını sordular. Sıkıldığından,

“Karnım tok” dediyse de onlar Suat’ın sözüne aldırış etmediler. Evde bulunan yemeklerden bir miktar masaya koydular. Suat sabahtan beri aç dolaştığından güzelce karnını doyurdu.

Saat on sekize doğru amcasıoğlu eve geldi. Tasarladığı plan üzere saat yirmide İstanbul’a gidecek eksprese Suat’ı yetiştirmek için yanına aldı ve Ankara Garı’na götürdü.

“Sen burada dur, ben geliyorum” diyen amcasıoğlu Suat’ı bavuluyla birlikte garın birinci peronunda bıraktı ve gitti. Aradan bir müddet geçti. Suat ne yaptığının farkında değildi. Biraz sonra amcasıoğlu yanına geldi.

“Şu bileti al, yerini göstereyim, orada otur ve İstanbul’a indiğinde bu mektubu Heybeliada Deniz Lisesinde Deniz Yüzbaşısı Nevzat beye ver, okula kaydında yardımı dokunur sanırım. Samimi arkadaşımıdır.”

Suat mektubu kaybetmeyeceği şekilde ceketinin koyun cebine yerleştirdi.

Küçük Mustafa Paşa’da bulunan yakın akrabalarından birinin daha adresini verdi.

“Selamımı söyle, okula girinceye kadar orada kalırsın, durumundan mektupla bana bilgi ver” dedi.

Trenin son hareket kampanası çalışıyordu. Suat kompartımanın penceresinden hasretine henüz doyamadığı amcasıoğlu’na bakıyor, üniformalı bir amcasıoğlu bulunduğunu düşünerek içinden gururlanıyordu. Makinist son sinyali verdi, lokomotif arkasına bağlanan vagonları İstanbul istikametine çekerken herkes kendi yolcusuna el sallıyor, sevgililer ellerini ağızlarına götürerek kalanlar gidenlere, gidenler de kalanlara öpücükler yolluyordu.

Suat’la amcasıoğlu’da tren gözden kayboluncaya kadar birbirlerine el salladılar.

Tren Ankara Garı’nı geride bırakarak ilerlerken normal yolculuk başlamış, herkes kompartımandaki yerine oturmuştu.

Biletleri kontrol eden özel elbiseli(yakaları sırmalı, yıldızlı) memurlardan biri kompartımanın kapısını açtı.Elinde penseye benzer bir aleti parmaklarıyla çıt çıt sesler çıkartarak,

“Biletler” diye seslenmeye başladı. Herkes biletini uzatıyor o da biletleri elindeki aletle delerek sahiplerine iade ediyordu. Suat’da amcasıoğlu’nun gardan alıp kendisine verdiği bileti memura uzattı. Memur biraz durakladıktan sonra Suat’ın yüzüne baktı. Bu bakıştan hiçbir şey anlamıyordu Suat. Bilet kontrolcusu memur Suat’a,

“Evet, hüviyetini göster” dedi. Suat hüviyet sözünden bir şey anlamamıştı.

Memur konuşmasına devam etti.

“Sen askeri okul öğrencisi’ misin, hüviyetin yok mu? onu göster.” Suat,

“Hayır,askeri okul öğrencisi falan değilim.Oraya henüz gidiyorum.

Memur devam etti.

“Nüfus tezkeren falanda mı yok?

O zaman nüfus tezkeresini çıkarıp tren kontrol memuruna uzattı. Memur, nüfus tezkeresinin yapraklarını bir bir çevirip okuyordu. Ad, soyad v.s.ile Suat’ın verdiği biletteki ad, soyad v.s.yi karşılaştırdı. Hepsi birbirine uyuyordu.

Fakat bilet usulsüz verilmişti. Suat sonradan öğrendi ki elindeki biletin adına sülüs(üçte bir ücrete tabi)bilet denirmiş. Bu bilet erlerle, erbaşlara ve askeri okullarda okuyan öğrencilere verilirmiş.

Memur Suat'ın biletini ve nüfus tezkeresini aldı.

“Haydi benimle gel” dedi.

Tren sallanması sonucu memurla birlikte sağa sola yalpa vurarak memur önde o arkada dört beş vagon geçtikten sonra lokomotifin yanındaki vagona geldiler. Suat subay şapkasına benzer şapkalar giymiş, lacivert elbiseli, yakalarında sarı demirden birkaç çizgi ve tren tekerleğine benzer demirler bulunan asık suratlı birkaç adamla karşılaştı. Bunların içinden biri,

“Bu bilet senin mi?”

“Evet efendim.”

“Sen askeri okul öğrencisi misin?”

“Hayır efendim, henüz yeni kaydolmaya gidiyorum”

“Sen bu biletle yolculuk edemezsin. Bu bileti kim sana aldı?”

“Amcamoğlu Neşet bey Ankara Garı'nda aldı ve bana verdi”

“Seni burada indirmemiz lazım.”deyince. Suat ne yapacağını şaşırıldı.

Korktu ve korkusundan ağlamaya başladı. Suat'ın kabahati olmadığını anlamışlardı. Acıdılar Suat'ın haline. Birbirleriyle bir şeyler konuştular. Sonra ,

“Haydi yerine git, seni sonra çağırırız” dediler.

Sonucun neye varacağını bilemeden yine sağa sola yalpa vurarak vagonların dar koridorlarından geçen Suat kompartımanına geldi. Yolcular,

“Ne oldu?”diye sordular. Suat başından geçenleri anlattı. Onlar,

“Korkma, biz seni indirtmeyiz.”dedilerse de Suat korkusundan uyuyamıyordu. Sonradan öğrendi ki, götürüldüğü vagonun adına frigon ve kendini sorguya çekenlere de şeftren derlermiş.

İstanbul'a kadar üç dört defa başka başka bilet kontrol memurları geldi. Kendisinden ilk defa sorulduğu şekilde sualler sordular. Aynı şekilde frigona götürüldü. Bu defa da başka şeftrenler yine aynı sözleri sert sert tekrarladılar. Cevaplar aynı, yalnız Suat bir evvelkinden daha fazla ürkek, bir evvelkinden daha fazla ağlıyordu. Trende herkes uyurken o uyanıktı.

Meğer tren katarları Eskişehir ve Bilecik'te ayrı ayrı ekiplere devredilirmiş. Yani Ankara'dan İstanbul'a giden bir yolcu treni veya ekspresini üç ayrı ekip devralır, götürürmüş. Trende olup bitenleri de birbirlerine rapor ederlermiş.

Suat'da bu sebepten ötürü bir ekip tarafından diğer ekibe raporla devrediliyor. Her yeni ekip bir de biz dinleyelim bu çocuğu, durumu nedir? diyorlar, uykusundan kaldırıp ifadesini alıyorlarmış.

Sabah oldu. Suat saat sekizde trenle İstanbul'un Haydarpaşa Garı'na geldi. Tren kontrol memuru Suat'ı bavuluyla birlikte kocaman gar binasının odalarından birine götürdü.

Bir katilin idam hükmünü hakim ağzından duyacağı andaki korku ve heyecanla, uykusuz gözler ve bitkin haliyle Suat, odadaki gar müdürünün dudakları arasından çıkacak emri bekliyordu. Kendini götüren memur, Suat'ın biletini ve nüfus tezkeresini müdüre verdi. Durumu etraflica bir de ağızdan anlattı. Ayrıca çeşitli tren memurlarınca tutulmuş yazılı raporları verdi.

Suat içinden acaba beni hapse mi atacaklar, ne yapacaklar beni? diye düşünüyordu.

Bilmez kimse kimsenin derdini.

Dert, dertliye ait.

Dertsiz kendi aleminde.
Dertli derdiyle haşır neşir.
Velhasıl böyle kurulmuş.
Düzeni alemin.
Bekara karı boşamak kolay.
Gar müdürü Suat'a

“Oğlum nüfus tezkereni ve bavulunu al, haydi git, Sabaha kadar seni boşuna uyutmamışlar ve ağlatmışlar. Senin kabahatin yok. Kabahat bunu sana verende ve bu bileti usulsüz kesende” dedi. Suat, sanki anasından yeni doğmuş gibiydi. Odanın kapısından çıktı. Sağa sola koşuşan insanlara, düdük çalan vapurlara, denize hayretle bakıyordu. Bunların hepsini de yeni görüyordu.

Düşündü, denizden yeni çıkmış balık gibi içten çırpınıyor ve ne yapacağını bilmiyordu.

Herkesin koştuğu yere doğru o da yürüdü. Burası vapur bileti veren gişeymiş meğer. Herkesin yaptığı gibi kuyruğa girip sırasını bekledi. Bilet ücretinin kaç kuruş olduğunu bilmediğinden bütün para vermeyi akıl etti. Sırası geldiğinde gişe memuruna parasını uzattı ve biletiple parasının üstünü aldı.

Suat, etrafındaki insanların hareketlerini kontrol ediyor, onlar ne yaparlarsa o da onları yapıyordu.

Yine sıraya girdi. Arkasından köpükler, bacasından dumanlar çıkaran bir vapur iskeleye yanaştı. Demir parmaklıklı kapılar açıldı. Telaşlı insanlar birbirlerini ite kaka vapurun altına üstüne doğru koşuştular ve boş gördükleri yerlere oturdular. Suat'da bunların arasında kendini bir anda vapurda buldu.

Vapuru, denizi ve Haydarpaşa Garını Suat kitap ve dergilerde görmüştü. Hayal ettiğinden de çok daha fazla hareketliydi bu büyük şehir.

Demir parmaklıklı kapılar örtüldü. İskelede duran bir memur bekçi düdüğü gibi bir düdüğü cebinden çıkardı ve hızlıca çaldı. Vapurun kaptanı da sinyal verdi. İskele babasına sarılmış vapur halatları çözüldü ve vapur yol aldı.

Çeyrek saat sonra adına Akay vapurları denilen şehir içi yolcu vapuru Galata köprüsü'ne yanaştı. Yine vapurun halatları köprüdeki Haydarpaşa iskelesine bağlandı. Vapurla iskele arasına seyyar köprü görevi yapan tahtalar konuldu. Vapurdaki insanlar yine itişe-kakışa bu dar köprüden iskeleye çıktılar.

Suat, burada da yalnızdı ve ne yapacağını bilmez durumdaydı. Aklına amcasıoğlu'nun Kocamustafapaşa'da bulunan akrabasının adresini bulup oraya gitmek geldi. Bir taksi şoförüne adresi gösterdi ve kendisini bu adrese götürmesini rica etti. Köprüden, dar, çamurlu sokaklardan, tahta ve perişan yapılı evler arasından geçtiler.

Taksi şoförü,

“Geldik, işte burası” dedi. Suat'ı evin önünde indirdi. parasını alıp gitti.

Tahtadan yapılmış ve her haliyle perişan evin kapısını iki defa vurdu. Ak saçlı, yaşlı bir kadıncağz kapıyı açtı.

“Kimi istiyorsun oğlum?”

Suat,

“Ankara'dan geliyorum. Kurmay Yüzbaşı Neşet Beyin amcasıoğlu'yum. Askeri Liseye gireceğim. Amcamoğlu bana sizin adresi verdi. Okula girinceye kadar orada kalırsın, dediğinden size geldim.”

Kadıncağzın yüz çizgilerinden memnun olmadığı ve bu da başımıza nerden musallat oldu? der gibi düşündüğü her halinden anlaşılıyordu. İstemiye istemiye kapıyı açtı.

“Giriniz,” dedi.

Evin içi küf kokuyordu. Tahtalardan her ayak basışta çeşitli cızıltılar çıkıyordu. Bu ev ve eşyalar, evdeki yüzler her şey yabancıydı. Suat’a.

Ama ne olursa olsun Suat okumaya kararlıydı, bunun için de her şeyi göze alacaktı.

Akşam oldu. Yere serili bir yatağı göstererek,

“İşte yatağın dediler.”

Bu ev ve bu oda koku bakımından dayanılır bir halde olmamasına rağmen Haliç’in ve İstanbul’un diğer semtlerinden manzarası bakımından güzeldi.

Suat’ın uyumaması için bir tahtakurusu yeterli iken bu odada yüzlerce tahtakurusu adeta karargah kurmuşlardı. Duvarlar tahtakurusu ezilmesinden kan lekeleriyle modern resim tablolarını andırıyordu.

Burada da sabahladı ve sabaha kadar kaşındı, durdu Suat. Vücudu kırmızı beneklerle dolmuştu.

Sabah oldu. Çaylar içildi. Yaşlıca ev sahibesi,

“Oğlum yerimizi gördün. Biz bile sığmıyoruz bu eve. Hem fazla yatağımız da yok. Bu akşam sana serdiğim yatağı bir geceliğine komşudan emaneten aldık. Bilmem ne yapacağız?” diyordu. Resmen Suat’ı evden kovuyorlardı.

Sesini çıkarmadan söylenenleri dinledi ev halkına “Allahısmarladık, size zahmet verdim, teşekkür ederim” diyerek evden ayrıldı.

Biran önce Heybeliada’ya gidip Deniz Lisesine kaydını yaptırmaktan başka çare yoktu. Kahveciden, bakkaldan, önüne kim gelirse ondan Heybeli Adaya nereden ve nasıl gidileceğini sordu. Böylece köprüye geldi. Gişeden Heybeli Ada vapur biletini alarak Heybeliye kalkacak vapurun gelmesini bekledi.

Vapur Heybeliada’ya yanaşmış, Suat’da diğer yolcularla birlikte bu güzel adanın iskelesine çıkmıştı. Deniz Lisesi iskeleye yakın bir yerdeydi. Ürkek adımlarla okulun kapısındaki nöbetçi kulübesine yanaştı. Nöbetçi deniz erlerine okula kayıt için geldiğini ve ne yapması gerektiğini sordu.

Erlere, kendisini kayıt bürosuna gönderdiler. Oradaki bir ere amcasıoğlu’nun mektup gönderdiği deniz yüzbaşı Naim beyi sordu. Er Naim beyin odasını tarif etti. Suat, mektubu vermek üzere odaya yöneldi.

Odaya yaklaştığı sırada beyaz elbiseler giymiş, kollarında iki sıra sırma bulunan yakışıklı bir deniz subayının odadan çıktığını gördü. Hemen bu subaya yaklaşarak sordu;

“Naim Bey siz misiniz?”

“Evet, benim ne istiyorsunuz?” diye cevap alınca;

Cebindeki mektubu çıkararak Naim beye uzattı. Naim Bey zarfı alıp yırttı. İçindeki mektubu okumaya başladı.

“Oğlum, burada bekle, şimdi geliyorum.” dedi.

Biraz sonra odasına dönen Naim Bey Suat’ı odasına götürdü. Bir sandalye gösterip oturttu. Masasının gözünden çıkardığı bir kağıda bir şeyler yazdı.

“Amcanoğlu Neşet bey benim çok yakın arkadaşımıdır. Bunun için sana yardımda bulunmak isterim. Yalnız bu öğretim yılında okula ancak kırk kadar

yeni öğrenci alınacak. Bunun içinde birçok şartlar lazım. İlkın Kasımpaşa Deniz Hastanesinde genel bir sağlık muayenesine gireceksın. Sağlam raporu aldıktan sonra da diğer adaylarla birlikte giriş sınavı geçireceksın. Hele bunları bitir, sonrasına Allah kerim bir şeyler yapmaya çalışırız inşallah.” dedi, ve yazdığı mektubu Deniz Hastanesindeki bir arkadaşına vermemi de sözlerine ekledi.

Suat'ın evrakları Kasımpaşa Askeri Deniz Hastanesi Başhekimliği'ne havale edildi. Suat evraklarıyla birlikte tekrar Heybeliada'dan İstanbul'a köprüye döndü.

Düşünüyordu Suat. Kaldığı eve tekrar dönecek durumda değildi. Ev sahibesi kendi durumlarından, yerlerinin yeterli olmadığından söz açmış, kapalı şekilde onu evden kovmuştu. Cebinde yok denecek derecede parası vardı. Ne yapacağına bir türlü karar veremediği anda bir el arkasına dokundu, bir ses,”Ne geziyorsun burada Suat?”dedi.

Durduğu yerde birdenbire irkildi Suat. Geriye döndü. Bir de ne görsün, sınıf arkadaşı Ahmet. Kucaklaştılar, öpüştüler. Başından geçenleri teker teker sınıf arkadaşına anlattı.

Ahmet Kuleli Askeri Lisesine kaydolmuş. Lacivert ve sırmalı elbiseler içinde pek yakışıklı görünüyordu. Arkadaşı anlatmaya başladı.

“Bende İstanbul'a geldiğimde yer bakımından çok zahmet çektim. Ne yapacağımı şaşırılmış bir halde iken bir arkadaşım beni Ordulu Kasım Efendi diye gayet iyi huylu bir kahveciyle tanıştırdı. Kahvesi Kasımpaşa' ya giden cadde üzerinde. Adamcağız, kahvesinin arkasındaki iki odaya dört karyola koymuş, itimat ettiği kimseleri ucuz fiyatla geceleri yatırıyor. Ben okula kayıt oluncaya kadar orada kaldım. Beni tanıır, gel seni onunla tanıştırayım, orada kal.”İki okul arkadaşı Galata Köprüsüne epey uzak olmasına rağmen parasızlıktan Ordulu Kasım Efendi'nin kahvesine kadar şuradan buradan söz ederek yaya yürüyüp geldiler. Arkadaşı,

“İşte bu kahvehane” dedi. İçeri girdiler. İyi bir kimse olduğu her halinden belli Kasım Efendi'ye Suat'ı arkadaşı tanıttı. Suat'a yapılacak iyiliğin kendisine yapılmış gibi kabul edeceğini anlattı.

Kasım Efendi, Suat'ı kahvesinin arka tarafına götürerek yatağını gösterdi. O gün için bu yatakların geceliği 150 kuruştı. Suat, Kasım Efendi'ye teşekkür etti.

“Akşama geleceğim” diyerek arkadaşıyla birlikte kahvehaneden ayrıldılar.

Artık akşam olmuştu. Arkadaşının okula gitme zamanı geldiğinden tekrar buluşmak üzere randevulaştılar, öpüştüler ve ayrıldılar.

Suat, misafir olduğu Koca Mustafa Paşa'daki eve geldi. Kapıyı vurdu. Yine yaşlı ev sahibesi, içinden geçtiği yüzünden belli olan bir ifade ile “yine başımıza bela oldu bu çocuk sepetleyemedik” der gibi kapıyı açtı.

Suat,

“Teyzeciğim, yakın bir arkadaşımın bugün köprüde karşılaştım. Yattığı yer müsaitmiş. Eğer müsaade ederseniz bavulumu alıp onlara gideceğim” dedi.

Kadıncağızın yüz çizgileri birdenbire değişti, sinirli görünüşü kayboldu ve yapmacıktan,

“Niçin böyle acele karar verdin oğlum? Allah büyük, elbet bir çare bulur, idare ederdik” dedi.

Suat,

“Sağolun, size çok zahmet verdim, çok çok teşekkür ederim. Müsaade ederseniz memnun kalırım” gibi laflar etti. Onlar da bunu bekliyorlardı zaten.

Numaradan eller, yapmacıktan yüzler öpüldü ve böylece Suat, Koca Mustafa Paşa’daki evi terk etti.

Bu şehrin yabancıları küçük Suat bavulu elinde yine sokakta. Yine bir taksiye işaret ediyor ve yine kendisini yeni bir adrese götürmesi için şoföricada bulunuyordu.

Ordu’lu kasım Efendi’nin kahvehanesine gelindi. Kahvede işsiz, güçsüz, hırpani adamlar dolu. Kimi aznif, domino, kimi tavla oynuyor. Her ters gelen zarda sövmeler, her domino taşını masaya korken işitilmemiş argolar duyuluyordu.

Elinde bavulu ile Suat bunların arasından geçti. Kahvenin arka tarafındaki odaların birinde gösterilen yatağına oturdu. Bavulunu karyolanın altına koyarak düşünmeye başladı. Yarın hastanede acaba muayenem nasıl sonuçlanacak? Cebimdeki param bitmek üzere bittiğinde ne yapacağım?

Düşünceleri; dağları, vadileri, şehirleri aşıyor; doğduğu, büyüdüğü şehre kadar uzanıyordu.

Annesi, babası ve kız kardeşleri, sıcak yuvası gözünün önüne geliyordu.

Odada kimsecikler yoktu. Ağlıyordu kendi kendine. Ne olacaktı sonu bilmiyordu. Çünkü kendi kader çizgisini okuması mümkün değildi. Bir müddet yalnızca ağladı ağladı. Gözlerinin yaşını elinin tersiyle sildikten sonra kahvehanenin en küçük müşterisi olarak boş bir masanın yanındaki sandalyeye geçip oturdu.

Garson,

“Ne istersin” dedi.

“Bir çay”

Çayını içen Suat ölü gözlerle etrafa bakarak bu telaşlı, bu gürültülü insanları kendi açısından inceledi, durdu. Saatler geçmişti. Odasına gitti, elbiselerini çıkararak pijamasını giydi ve yatağına uzandı. Ne mümkün yatmak. Duvarlar aynen Koca Mustafa Paşa’daki evin duvarları gibi tahtakurusu kanlarından görünmez halde. Her çivi deliğinde bir kibrit çöpü. Deliğin ve çöpün etrafında yüzlerce kan lekesi.

Suat’ta boş deliklere çöğ sokmağa ve çıkan tahtakurularını öldürmeğe çalıştıysa da mübarekler Çin ordusu gibi öldür Allah öldür sonunu alamıyordu.

Ölen ölüyor, arkasından ölmeyenleri insanoğluna aynı eziyeti vermek için biraz evvel ölen hemcinsleri gibi hedeflerine yaklaşıp gayelerine ermek istiyorlardı.

Suat, uykusuz bir geceden sonra askerlik şubesinden aldığı evraklarla birlikte Kasımpaşa Deniz Hastanesine gitti. Kendi gibi yüze yakın öğrencinin sağlık muayenelerini yaptırmak için sıra beklediklerini gördü.

Evrakını hastane evrak bürosuna kaydettirdi ve sırasını bekledi. Öğlene doğru bir deniz eri Suat Solmaz diye bağırды. Suat elindeki evraklarla birlikte erin karşısına çıktı;

“Benim buyur” dedi. Er evrakları aldı, bir deftere bir şeyler yazdı ve boş matbu bir raporu Suat’a verdi.

“Şuraya git, boyununu ve ağırlığını ölçtür. Bu kağıda yazacaklar al, getir.”

Suat’ın boyu ölçüldü, ağırlığı tartıldı ve elindeki kağıda yazılarak imza edildi. Aynı er bu defa da,

“Dahiliye servisine git muayene ol” dedi. Buradaki muayenesi bitti. Hariciye, bevliye, cildiye velhasıl bütün servisleri elindeki kağıtlarla gezdi.

Her servisin doktoru Suat'ı muayene ettikten sonra elindeki raporu alıyor, Suat'ın anlamadığı terimlerle bir şeyler yazıyor ve imzalayarak tekrar Suat'a geri veriyordu.

En sonunda hastane başhekimine götürüp imzalatıldı ve orada öğrendi ki bu raporla Heybeliada Deniz Lisesine kaydolmasına imkan yoktu. Boyu ile kilosu arasındaki farkın on beş gibi büyük bir rakam olması dolayısıyla sınava alınamıyordu.

Suat, düşünmeye başladı.

Ne yapacağım şimdi? Babam borç, harç beni ancak İstanbul'a kadar gönderebilmişti. Ona daha fazla yük olmam vicdansızlık olur. Bir çare bulmalıyım kendime.

Öğlen ve akşam yemeklerini peynir ekmekle idare etmesine rağmen parası tükenmek üzereydi. Birçok defalar birçok insanlardan dinlemişti."Adam olan ekmeğini taştan çıkarır. Adam olan hamallık eder, yine aç kalmaz".Suat, bu büyük şehrin limanına yaklaşan vapur yolcularının eşyalarını taşıyıp birkaç kuruş kazanacağını ve daha iyi bir iş buluncaya kadar böylece geçineceğini hayal ederek Karaköy'e geldi.

Meğer hamallık da kolay kolay isteğe göre yapılamazmış. O iş de bir grup ve çevre meselesiymiş. Bunu sonradan öğrendi.

İskelede yaklaşan bir vapurun yolcularından birinin elindeki bavulu taşımak üzereyken arkadan bir el Suat'ın yakasından tuttu.

"Ulan it oğlu it bırak bavulu, sen de nereden çıktın, her önüne gelen burada hamallık yapamaz" dedi ve bavulu Suat'ın elinden aldı, taşımaya başladı. Aptallaşmıştı Suat.

"Ağabey taşıyacağım işte, sana ne zararı var?"dediyse de ikinci cümlesine geçiş yapmadan iki üç kişinin birden sille tokadına hedef oldu. Ağzı, burnu çarşamba çanağına döndükten sonra,

"Bu şehirde bana hamallık da nasip değilmiş" dedi ve ağlayarak Karaköy iskelesinden ayrıldı. Yine Ordu'lu Kasım Efendi'nin kahvehanesinin yolunu boyladı.

Ertesi günü Kuleli Askeri Lisesindeki sınıf arkadaşı Suat'ı kahvehanede ziyarete geldi.

"Ne oldu, muayenen nasıl geçti?"dedi.

"Maalesef, durumum okula girmeğe elverişli değilmiş. Param da bitti. Geri döneceğim imkanım yok. Babama yük olmamaya da kararlıyım. Amcaoğlu'na durumumu yazdım ve yol parası istedim. Aldığım cevap" istikamet geldiğin yer" oldu. Adeta "istikamet tek top ağaç" gibi emir aldım.

İki sınıf arkadaşı durumdan çok üzgündüler. Olaya bir hal çaresi bulmak için bir şeyler düşündüler. Sonuç olarak Suat'ın babasının bulunduğu şehre belediyeden yardım almak suretiyle dönmesine karar verdiler.

Başkaca çare de yoktu.

Suat, belediyedeki ilgili başkan yardımcısına durumunu anlatmak için günün erken saatinde İstanbul Belediyesine geldi. Uzun bir süre bekledi.

Belediye memurları saat dokuzdan itibaren gelmeğe başladılar. Ekabiran(üst makamda bulunan memurlar)geç geldiğinden bu işlerle ilgili başkan yardımcısı saat ona doğru belediyeye geldi. Orta yaşlı, orta boylu, asık suratlı, temiz giyinmiş bir zat odacıların telaşlı hareketleri ve selamları arasında odasına girdi.

Suat, beklediği süre içinde durumundan odacılara bahsetmiş, onların da ilgilerini üzerinde toplamıştı. Odacılardan biri,

“İşte geldi, kapıyı vur ve içeri gir, derdini anlat” dedi.
Suat, kapıyı sağ elinin orta parmağıyla iki defa vurdu. İçerden gür bir ses,

“Gir” dedi.

Kapıya açıp içeri giren Suat, içerdeki zatın karşısında esas vaziyetinde durdu.

Yazı masasının arkasındaki döner koltukta bir sağa, bir sola yön değiştiren başkan yardımcısı,

“Ne istiyorsun” diye seslendi. Başından geçenleri ağlamaklı şekilde anlatmağa başlayan Suat, sanıyordu ki kendini dinleyen durumuna üzülecek ve hemen arzusunu yerine getirecek. Henüz konuşmasına yeni başlamıştı. Başkan yardımcısı oturduğu yerden,

“Fazla konuşma, istediğini söyle?”.Bu ani çıkış karşısında kekelemeye başladı Suat,

“Efendim, perişanım, parasızım, geldiğim şehre dönmek istiyorum, bunun için sizden yardım bekliyorum” gibi sözler söylediye de aldığı cevap,

“Ulan, sizin gibilerden usandık artık, sıkılmıyorsa bu şehre niçin geliyorsunuz? Biz size davetiye mi gönderdik yani. Nasıl geldinse öyle gidersin gerisin geri, çık dışarı” oldu.

Suat, her türlü imkanının elden gittiğini düşünerek orada ağlamağa başladı. Başkan yardımcısı zile bastı. Odacı içeri girdi.

“Bu çocuğu dışarı at” emrini verdi. Odacı Suat’ın kolundan tutarak dışarı çıkardı. Suat, kapı önünden bir türlü ayrılamıyordu. Fırsat buldukça içeri girip bu kalbi katı başkan yardımcısının önünde birkaç damla gözyaşı daha döküyordu. Çünkü çaresizdi, çünkü daha fazla kalamazdı bu şehirde. Belki karanlık kimselerin karanlık işlerine alet olabilirdi.

Öğlene doğru başkan yardımcısına insaf geldi. Gerekenlere emir verdi. İzmir’e kadar Suat’a bir güverte vapur biletiyle iki asker somunu(ekmeği)verildi. Bunları alan Suat Kasımpaşa caddesindeki Ordu’lu Kasım’ın kahvehanesine geldi. Cebindeki son parasıyla yatak borcunu ödedi. Yarın erkenden ayrılacağını, yatağının başkasına verilebileceğini Kasım Efendi’ye söyledi.

O tarihte lüks bir yolcu vapuru sayılan Sadıkzade vapuru Karaköy İskelesinde demirli, hareket için islimde idi.

Suat’a verilen güverte vapur bileti ancak bu vapurda yolculuk için geçerliydi.

Sadıkzade vapuru sabahleyin saat sekizde Karaköy’den demir alacak ve İzmir’e doğru yönelecekti. Saat yedi de Suat vapurun güvertesinde idi.

Güverteye yerleşmiş ailelerden bazısı yere çuval, bazısı çuvala benzer kilimler sermiş, hayatlarından memnun görünüyorlardı.

Onlar için bu yolculuğun pek zevkli olduğu anlaşılıyor. Çocuklar anne ve babalarıyla, anne babalar da çocuklarıyla birlikte, herkes bir diğerine maddi ve manevi destekte oldukları için. Ya Suat, onun tek desteği İzmir’e karar verilmiş bir vapur bileti. O da sadaka kabilinden gözyaşları karşılığı İstanbul belediyesince verilmiş. Bir de bir asker somunu(ekmeği).

Güvertede derdini söyleyecek ne bir annesi ve ne de bir babası var. Sonbaharın soğuk rüzgarlarında saçları dağınık, kıyıları ölü gözlerle güvertede bakıyor ve kendi kendiyi içten konuşuyor.

Ben de bir şeyim her halde bu dünya denen varlık içinde. Tembel değilim, kafam çalışıyor kendime göre. Kusurum; kimsesizim, torpilsizim o kadar.

Benim içinde çarpan ana ve baba kalbi var. Fakat şimdi, bir şeyler yapacak durumda değiller. Ben şu anda onlar için meçhul, onlarsa her halleriyle bence malum.

Sadıkzade vapuru demir aldı Karaköy İskelesinden ağır ağır. Yolcuları el salladılar kıyıdaakilere. Kıyıdaakiler de, kimi gözyaşı döküyordu yolcu ettikleri sevgilileri için. Kimi menfaat hissiyle bağlı oldukları yolcularına gözyaşları döküyorlardı yalandan.

Saatler ilerledikçe Karaköy İskelesi ve İstanbul yavaş yavaş kayboluyordu gözlerden. Vapurumuz Marmara ortasına doğru açılıyordu. Marmara Denizi, Çanakkale Boğazı geçildi. Ege Denizine açıldı Sadıkzade vapuru.

Gece olmuştu. Kimsesiz Suat, yine güverte demirlerine yaslanmış sözde kıyıları seyrederek yolculuğuna devam ediyordu.

Üşüyordu, ısınmak için vapurun ambarına indi. Ambar insanı kusturacak derecede pis kokuyordu. Bir güverteye çıkış, bir ambara iniş derken uykusuz bir

geceden sonra yine sabah oldu, vapurda. Suat'da insandı, onun da bir insanla konuşmak ihtiyacı vardı. Ama, insanlar konuşmak için seviyelerinde ve şartlarında insan buldukça ancak konuşabilirler.

Suat, Alanyalı tebdil hava almış bir askere vapurda rastlamış ve kendine bunu dert ortağı seçmişti. İkisinin arasında beş yaş fark olmasına rağmen ikisi de parasız, ikisi de kimsesiz, ikisi de güverte yolcusu olduğu için arkadaş olmuşlardı.

Bir ayrı tarafları vardı.

Suat ortaokul mezunu, sözde kültürlü, diğeri ilkokulu bile bitirmemiş, azdan okur azar.

Sadıkzade vapuru öğlenden sonra İzmir Limanına demir attı. Filikalar iskeleye yolcu taşımağa başladı. Alanyalı tebdil hava almış erle Suat bir filikaya binip İzmir Limanına çıktılar. Zaten kumanyaları ve biletleri de buraya kadardı.

Günlerden cumartesi, aylardan eylül idi.

Daha ileriye yolculuk için İzmir belediyesinden bilet ve kumanya almak gerekiyordu. O günlerde İzmir belediye başkanı fuar hazırlığı ile meşguldü.

Cumartesi öğlenden sonra olduğundan belediye de tatildi. İki arkadaş belediyeye gittiler. Kapıda bekleyen odacıya durumlarını anlattılar. O da,

“Bugün tatil, başkan fuarda görebilirsiniz” dedi. İki ahbap çavuşlar sora soruştura fuarı buldular. Kapıda bekleyen bekçiye,

Belediye başkanını görmek istediklerini söyledilerse de bu perişan kılıklı soluk benizli çocuklara kapıcı,

“Yasak, giremezsiniz, pazartesi belediyede görürsünüz” dedi.

Akşam olmuş, karanlık İzmir'e basmıştı.

Aç ve de ne yapacaklarını bilmeyen tebdil hava almış Alanyalı erle Suat, yatacak bir yer arıyorlardı.

Yemek için de yatmak için de para lazımdı. Bu ikisi de bu iki ahbap çavuşta yoktu. Bir yer aradılar sabahlamak için. Yakında bir genel park buldular. Bu parkta, İzmir'in gece insanın iliklerine işleyecek şekilde esen rüzgarlarından koruyacak bir banko seçtiler, sözde, uyumak için bu bankolara

oturdular. Mideleri boş, üstleri perişan bu iki arkadaş gece yarısına kadar soğuktan uyuyamadılar.

Aralarında karar verdiler. Biraz ilerde bir ışık yanıyordu. Işıқта polis karakolu yazısı okunuyordu. O yazının bulunduğu binaya ürkek ürkek gittiler. İçeri girdiler. İki üniformalı şahıs oturmuş. Biri komiser, biri de polismiş. Birinin diğerine emrettiğinden ve sonra gittikleri yerdeki konuşmalarından anladılar bunu.

Durumlarını gözyaşlarıyla anlattılar. Karakoldakiler de bu iki çocuğun bitkin hallerinden perişan olduklarını anladılar.

Polis memuruna komiser,

“Şu çocukları Elhamra Hanına götür. Sahibine benden selam söyle, yatacak bir yer göstereyim bunlara.” Polis,

“Başüstüne komiserim” dedi. Çocuklara,

“Benimle gelin” diyerek yanına aldı. Bir takım dönemeçli cadde ve sokaklardan geçtiler, büyük bir kapıdan büyük bir avlusu olan binaya girdiler. Polis memuru Suat'lara,

“Bekleyin burada, ben geleceğim” dedi. Sonra bir adamla birlikte geri döndü. Gelen adam polis memuruna,

“Komiser beyin emri başım üstüne. Etrafa siz bakın. Bir kişilik dahi yerimiz yok. Hasır üstünde yatanlar bile var.” dedi. Polis memuru,

“Görüyorsunuz çocuklar, yer olsa sizi burada yatıracaktık, çok üzüldüm. Bizim yapabileceğimiz bir şey yok. Başınızın çaresine bakın.” deyip ayrıldı.

Üşüdükleri için tir tir titriyorlar, açlıktan bitkin, uykusuzluktan perişan, ne yapacaklarını bilmiyorlardı bu iki çocuk.

Bu han, aynı zamanda Konya İzmir seferleri yapan otobüslerin de garajı idi. Ne olursa olsun yatacak bir yer bulması gerekiyordu Suat'ın. Otobüslerin kapı kilitlerini yokladı ve kapısı açık bir otobüse rastladı. İçeriye dalarak yolcu kanapelerinin birine geçti, oturmasıyla uyuması bir oldu.

Birden bir ses,

“Ulan burada ne arıyorsun?” Meğer seslenen şoför muaviniymiş. Eliyle de Suat'ın böğrüne insafsızca dürtüyordu. Suat uyandı. Geceyi burada uyuyarak geçirmişti ya. Ne olursa olsun bu da onun için avantaj'dı.

Sabahleyin kahvaltı yerine midesine bir lokma girmeden arkadaşıyla birlikte İzmir Belediyesi'ne sora sora sora geldiler. Memurların gelmesine epey zaman vardı. Gidecek başka yerleri olmayan bu iki kimsesiz çocuk belediyenin arkasındaki bahçede bir aşağı, bir yukarı volta vurarak iki ila üç saati geçirmeye çalıştılar. Saat dokuz doğru odacılar, küçük mevkideki memurlar gelmeye başladı.

Suat, kendi durumlarını ilgilendiren yetkililerin kim olduğunu ve ne zaman geleceklerini bir iki memurdan sordu. Başkan yardımcısı Cavit beyin bu gibi işlerle ilgili olduğunu öğrendi. Saat dokuz buçuğa gelmişti.

Saçı kırışmış, göbeği fazlaca ilerde, kısa boylu, dış görünüşüyle babacan bir zat belediyenin giriş kapısında görüldü. Koridordaki odacılar oturdukları sandalyelerden ayağı kalkarak başlarını öne eğdiler, saygı duruşunda bulunarak bu zatın önlerinden geçmesini beklediler.

Önümüzden geçen zatın kim olduğunu Suat, en yakınındaki odacıya sordu.

“Bu gelen kim?”

“Başkan yardımcısı Cavit Bey” diye cevap aldı.

Odasına giren Cavit Bey'in masasına yerleştğini tahmin eden Suat, arkadaşıyla birlikte odacının da müsaadesini almak suretiyle başkan yardımcısının kapısını bir iki defa vurdu. İçerden gür bir ses;

“Gir” dedi. İçeriye girdiler ve hemen masanın arkasındaki zat;

“Ne istiyorsunuz?” dedi. Kurulmuş plak gibi başlarından geçenleri anlatmaya başladılar bu garip yolcular.

Dinleyen zat Suat'ların konuşmasını yarıda kesti. Zile bastı. Odacı içeri girdi.

“Bu çocukları muhasebe müdürü Hüsnü Bey'e götür” dedi.

Odacı önde, Suat ve arkadaşı arkada bir iki koridor geçildi. Bir kapının önünde odacı durdu. Kapıyı vurdu; içeri girdiler. Odacı,

“Efendim, Cavit bey bunları gönderdi. Dinleyip gereğini yapacağmısınız” dedi ve selam vererek dışarı çıktı.

Muhasebe müdürü Hüsnü bey altmışını aşkın, başı durduğu yerde titreyen, zayıf bünyeli, Hitlerin bıyığına benzer bıyıklı, her halinden gaddar ve vicdansız olduğu belli bir kimse.

“Söyleyin bakalım, niye geldiniz buraya?”

Gövdesinin üstündeki yakışksız başı titreşim halinde, yüz asık, gözleri donuk bakıyordu, şefkat ve yardım eli uzatılmasını bekleyen bu kimsesiz çocuklara.

Anlatmaya başladılar hallerini bu iki çilekeş. Sandılar ki duygulanacak bu duygusuz kişi.

“Ne yapalım yani? Gitmeseydiniz İstanbul'a paranız yoksa. Nasıl geldinizse bu büyük şehirlere, öylece dönersiniz gerisin geri. Haydi defolun karşımdan sizi yüzünüz. Bana mı yutturuyorsunuz, halinize mi acıyacağımı sandınız? Maceraperestler sizi.”

Zile bastı, odacı içeri girdi.

“Dışarı at bunları” buyurdu. Sallabaş muhasebe müdürü.

Ağladılar, yalvardılar, para etmedi bu adama. Bir girdiler, iki girdiler odaya ve her defasında kovuldular odadan. En sonunda yine başkan yardımcısının odasına girdiler, ona da ağladılar, yine baştan anlattılar hallerini. Başkan yardımcısı acıdı bu çocukların durumuna. Muhasebe müdürüne telefon etti, ne dediyse dedi ve,

“Gidin işini yapacak, müjdesini verdi.

Süklüm büklüm sallabaşın karşısına tekrar çıktılar. Mersin'e kadar birer vapur biletiyle ikişer asker somunu (ekmeği) aldılar.

İki saat sonra hareket edecek vapura yetiştiler. Analarından sanki yeni doğmuşlardı. Elin gurbet diyarından kurtuluyorlardı.

Vapur demir aldı, üç defa düdüğü çaldı ve limandan ayrıldı. İzmir gözden kayboldu. Rüzgar bütün kudret ve kuvvetini güvertede gösteriyor, Suat ise yine güvertede tir-tir titriyordu. Sabahladı öylece.

Rüzgar fırtınaya, deniz dalgaya, vapur yalpaya başladı.

Rodos Adası uzaktan uzaktan görünüyor, dalgalar güvertenin bir tarafından öbür tarafına geçer gibi büyüyor, büyüyordu. Denizi hiç tanımayan Suat, korkusundan içi dışına gelir gibi oluyordu.

Yabancı bayraklar takmış kayıklar, mavnalar, gemiler görünen bir adaya yanaştı, vapur. Bu ada İtalyanlarındı.

İlk defa köpek balıklarından ikisini vapurun etrafında dönerken bu limanda gördü Suat.

Yine demir alındı ve yine sefere koyuldu, vapur. Suat, güvertede kıyıları seyrediyor, içinden annesini-babasını ve evine kavuşacağı günü düşünüyordu.

Onbeş ile onaltı yaşları arasında temiz pak giyinmiş bir çocuk Suat'ın yanına yaklaştı. Şurdan burdan konuştuktan sonra yaşları icabı anlaştılar ikisi. Acımişti Suat'a yeni arkadaşı.

Kamara yolcusu ve bir avukatın oğlu olan ikinci çocuk Suat'ı çok sevmiştir. Kendi sofralarından artan ekmek, peynir gibi yiyecekleri denize atmaktansa Suat'a getirmeyi tercih ediyordu. Bu getirilen peynirlerden bazen kurt bile çıkıyordu. Suat kurtları ayıklıyor ve sofraya artığı ekmeklerle yiyordu. Halbuki yiyecek hususunda çok titizdi Suat. Ne yapsın ki, yiyecek başka olmadığından ve dilenemediğinden mecburdu bunları yemeğe.

Vapur, Bodrum açıklarında gece demirledi.

Bodrum elektriklerle ışıklandırılmış uzaktan çok güzel görünüyordu.

Avukatın oğlu Suat'ı güvertede buldu. Sağdan soldan çocuksu laflar ettiler.

“Ekmeğin var mı?” diye sordu arkadaşı. Yalan söylemeye ne lüzum var.

“Yok” dedi Suat.

Bodrumlu kayıkçılar vapura ekmek, sebze, meyve gibi yiyecekleri satmaya getirmişlerdi. Arkadaşı 25 kuruşa bir ekmek aldı. Suat'a verdi. Suat'da arkadaşına teşekkür etti. Kıyamadı hemen yemeğe. Yol uzun, para yok, idare etmek gerekirdi yiyeceği.

Sabah oldu. Katıksız ekmeği ortadan bölüp yemek isterken bir de ne görsün. Doğduğu ilde kara Fatma denilen siyah ve sert kabuklu, uzun ayaklı bir böceğin ölüsü ekmeğin içinde. Kıyamadı ekmeği atmaya. Kara Fatma'nın ölüsünü denize attı ve ekmeği yemeye başladı.

Bodrum'dan demir alan vapur Antalya'da, Alanya'da demir attı, demir aldı ve Mersin'e geldi.

Mersin deniz yolculuğunun sonu idi Suat için.

Bavulunu aldı; Mersin limanına bir kayıkla yanaşarak çıktı. Her zamanki gibi yine belediyenin yolunu tuttu.

Altı ay tebdil havalı Alanyalı er arkadaşı Alanya'da ayrılmış; Suat yolculuğuna yalnız devam etmeğe başlamıştı.

Mersin belediye başkanı'nın kapısına yine kovulacağım düşüncesiyle ürkek ürkek bir iki defa vurdu. Gayet sakin bir ses,

“Gir” dedi.

İçeri giren Suat, yine kurulmuş plak gibi durumunu anlatmağa başlamıştı ki, başkan

“Peki oğlum muhasebe müdürü Recai Bey'e git, seni Adana'ya göndersinler. Kanuni imkanlarım olsaydı doğrudan doğruya gideceğin yere kadar gönderirdim. Yolun açık olsun” dedi.

İstanbul'dan buraya kadar kendine hiç merhamet eli uzatılmamış Suat'ta bu hal bir şok tesiri yaptı.

Recai Bey'de iyi bir insan. Suat'ın Adana'ya gitmesi için ne gerekiyorsa hemen yaptı.

Adana'da saat kulesi'nin bulunduğu meydanda belediye binasının yerini meydandaki bir bakkaldan sorarken bir el omzuna dokundu.

“Ne o Suat, ne arıyorsun burada”

Bu Suat'ın okul, sınıf ve mahalle arkadaşı Şerif'ti. Babası Adana'da Jandarma kıdemli başgediklisiymiş. Suat, başından geçenleri sınıf arkadaşına

etraflıca anlattı. Arkadaşı Suat'ın haline çok üzüldü. Birlikte belediyeye gittiler. Burada ki belediye başkanı da Mersin' deki belediye başkanı gibi iyiliksever ve vicdanlı bir kimse çıktı. Suat'ın gideceği şehre kadar otobüs biletini, yiyeceğini ve otel masrafını verirdi. İyi yolculuklar diledi. Suat'da belediye başkanına teşekkür etti ve odasından çıktı. Kapıda arkadaşı bekliyordu.

“Bize gideceğiz. Bağ evimiz var. Bir gece bana misafir ol” dedi.

Bir faytona bindiler, şehrin kenar mahallerinden geçtiler. Az sonra bir bağ yoluna fayton saptı. Bağa girildi. Tek katlı bir bağ evinin önünde duruldu. Arkadaşı,

“İşte bizim bağ evi”

Faytondan indiler. Faytoncunun ücretini Şerif verdi. İki sınıf arkadaşı evin önündeki sandalyelere oturdular. İçeriden ak saçlı, pak yüzlü saygıdeğer bir kadıncağz çıktı.

“Hoş geldin oğlum”

Suat kadının elini öptü. Şerif,

“Anne sınıf arkadaşım, hemşerim Suat” diye takdim etti annesine.

Annesi memnun kaldığını söyledi.

Bu gece kendilerine misafir olacağını oğlundan öğrenince dışarıdaki kerevete(tahta karyola)Suat için temiz bir yatak hazırladı.

Bir sini içinde etli bulgur pilavı, içli köfte ve ayran gibi evvelce hazırlanmış yemekler ortaya geldi.

Yavan ekmek, kurtlu peynirden başka midesine bir şey inmeyen Suat büyük bir iştahla sofraya oturdu. Bir aydan beri et ve yağ görmeyen midesinin bayram günüydü bugün. Sağa sola bakmadan içli köfteleri atıştırıyor, bastırсын diye bir iki lokmadan sonra buzlu ayran içiyordu. Karnını tıka basa doyurdu ve içinden şükretti Allah'ına, dıştan da,

“Sofranız şen olsun, Allah daha ziyade etsin” diyerek sofradan kalktı.

Arkadaşı Suat'a bağlarını gezdirdi. Teyekte(asma)üzüm koparıp yediler.

Suat uykusuzluktan halsizdi. Aç midesinin doymasından meydana gelen gevşeklikten uykusu gelmişti Suat'ın. Arkadaşından müsaade istedi ve gösterilen yatağa uzandı. Yorganı başına çeker çekmez uyuması bir oldu.

Gözünü açtığı zaman güneş epey yükselmiş, saat epey ilerlemişti. Çabucak bavulunu hazırladı. Arkadaşı ve arkadaşının annesine ilgilerinden ötürü teşekkür etti. Arkadaşının yanaklarından, annesinin ellerinden öptü. Otobüse yetişmek için bağdan ayrıldı.

Arkadaşının sonradan anlattığına göre annesi Suat'ın yatağını kaldırıırken sıırıslık bulmuş. Oğluna,

“Şerif arkadaşın acaba altına çiş mi etti” demiş. Kuvvetli ihtimalin bu olduğu üzerinde ana-oğul karar kılmışlar.

Halbuki Suat, altına çişini etmemişti. Aslında boş midesini yağlı yemeklerle doldurduktan sonra bol miktarda ayran içmesinden ve yorgun vücudunun rahata kavuşur kavuşmaz gevşemesinden çok terlemiş ve altındaki yatak fazlaca ıslanmıştı. Adana'nın bunaltıcı sıcaklığında normal durumdaki insanları nasıl terlettiği düşünülürse olay kolayca anlaşılmış olur.

Günlerin de talihi var.

Kendine göre.

İnsanların değişik talihleri olduğu gibi.

Günlerin değil.

Saatlerin bile talihi var.

Talihler değişik.

Hayat cilveli.
İnsanoğlu bağlanmış talihe.
Bağlanmış şansa.
Dümensiz kotra gibi.
Dalgasız denizde yalpalar durur.
Kah iskelesi güzel olur.
Kah müşterileri güzel.
Yahut tersi.
İskele çirkin.
Müşterileri belalı olur bazı.
Kah huzurludur insanoğlu.
Kah çileli.

Suat, çileli günlerini geride bırakmıştı. Keskin virajlarla dolu Gavur Dağı birçok tehlikeli anlar geçirildikten sonra açıldı. Fırat Nehri üzerindeki sallara otobüs yerleştirildi. O zaman Fırat'ın üzerinde köprü yoktu.

Bu yakadan öbür yakaya yine heyecanlı dakikalar yaşanarak yaklaşıldı. Otobüs saldan kıyıya çıktı ve yoluna koyuldu. Eşkıyaların serbestçe baskın yaptıkları, gözlerine kestirdikleri kimseleri rahatça öldürdükleri dağlar arasından, vadiler içinden geçildi. Suat gece yarısı, doğduğu ve büyüdüğu şehre geldi. Bavulu elinde, heyecandan güp güp atan kalbiyle evinin yolunu tuttu. İçinden, Acaba babam, acaba annem ve kardeşlerim beni görünce ne yaparlar, kimbilir? diye düşünüyordu.

Mahallesine geldi. Çıkamaz sokaktaki evlerinin kapısı önünde durdu. Etraf ışıksız, her şey hareketsizdi. Yalnız, dışarıdan duyulmayan ancak Suat tarafından hissedilen Suat'ın kalbi hareketli idi. Suat'ın kalbi bir sel gürültüsü gibi gümbürdüyordu.

Kendine hakim olmaya gayret etti ve kapını tokmağını iki üç defa vurdu. O zaman bu şehrin kapılarında zil yoktu, zil yerine kapıya perçinlenmiş kulplu yuvarlak birer demir top vardı, kapılar bununla vurulurdu.

Biraz sonra takunya sesleri kapıya doğru yanaşmaya başladı. Bu şehrin bu mahallesinde az kişi, oldukça varlıklı olanların hanımları terlik giyerdi.

“Kim o” denildi içeriden. Suat sesi tanıdı. Yengesinin sesi idi.

“Benim yenge, ben Suat” deyince kapı açıldı. Karanlıkta yengesi Suat'ı kucaklayıp öptü öptü.

Mevsim yazdı ve herkes kerevetlerde(tahta karyola)dışarıda uyuyorlardı. Evdekilerin hepsi uyanmıştı. Bir telaştır evi aldı. Evdekiler kapıya doğru koşuşuyorlardı. Sarılan sarılana, öpen öpene Suat'ı.

Yalnız Suat'ın babası koşmuyordu. Göz kapaklarının içinde tüy bittiği için ameliyat olmuştu. Gözleri sarılı olduğundan ne yapacağını bilemiyor ve etrafını da göremiyordu ama,o da uyanmış,o da kerevette(tahta karyola) ayakta idi.

“Nerde Suat, nerdesin gel.”diyordu.

Suat seslendi.

“Geliyorum baba.”

Kerevete yaklaşmış, çıkmak için bir eliyle kereveti tutmuş ve bir ayağını kaldırmış halde iken,

Baba geldim demeye kalmadı, oğlunu kucaklamak için kollarını açan ve ilerleyen babası kerevetten ayağı boşa geldi ve düştü. Suat babasını kollarından tutarak kaldırdı. Babasının alını yere değmiş, herhalde çok acımıştı. Babası başının acısına falan aldırmadan,

“Oğlum niçin bizi bu kadar merakta koydun, gel öpeyim” dedi ve defalarca oğlunu öptü.

Suat ise babasının düşmesine ve bu kadar üzülmesine sebep olduğu için sonsuz zlmşt.

Bu üzüntüler, bu Őařkınıklar sebepsiz değildi. Bir aydan beri, bütün ümitlerini üzerinde topladıkları biricik erkek evlatları Suat’tan haber alamamışlardı.

Çocuklarını her ne kadar alışkan biliyorlarsa da o kadar da onurlu tanıyorlardı.

Bir ay önce İstanbul’da yayımlanan günlük gazetelerden birinde ortaokul mezunu taşralı bir ocuğun İstanbul’a askeri liselerden birine girmek için gelip kaydı kabulünü yaptıramayınca üzüntüsünden kendini Sarayburnu’ndan denize attığını, boğulduktan sonra da balıklara yem olduğundan kimliğinin tespit edilemediğini havadis olarak okuyanlardan duyduklarında Suat’ların evi l evine dönmüş ve şivanları (l evinde gürültü, acılı ağlaşma, bağrışmalar) mahalleyi kaplamıştı.

Suat’ın sağlığı ile ilgili hiçbir ipucu elde edilemeyince Suat’tan tamamen ümitleri kesilmişti.

Bir ay sonra ve bir gece yarısı ansızın Suat’ın sağ-salim dönüşü evde haklı olarak panik yaratmıştı. Kolay kolay uyuyamıyorlardı. Herkes ayakta, herkes telaşta, herkes Suat’ın etrafında idi.

Herkes zevkle ve heyecanla Suat’tan soruyordu,

“Karnın a mı, ne istiyorsun, neden bu bir ay içinde bize hiçbir haber vermedin?”

Suat herkese ayrı ayrı cevap vermeye çalışıyor, sıcak aile yuvasına kavuştuğu içinde sonsuz bir haz duyuyordu.

Suat’ın yatağı hazırlandı. Bayram sevinçleri ile dolu bu evde herkes yatağına uzandı. Sabah hemen oldu. Gözlerine bir türlü uyku girmeyen ev halkının üstüne güneş hemen doğdu.

Suatların evinde normal hayat başlamıştı. Suat, yine babasının işine yardıma başladı. Günler birbirini kovalayarak geçiyordu.

Suat herkesten fazla nişanlısı Saadet’i merak etmişti. Ona görünmek, ona da durumundan bilgiler vermek istedi. Ertesi gün Saadetlere gitti.

Saadetin annesi Ziynet hanım,

“Oğlum, niçin durumundan bizlere hiçbir haber vermedin? Annen, baban, hepimiz perişan olduk, bu habersiz günler süresince.”

Kulağı kirişte sessiz-sedasız konuşulanları Saadet de dinliyordu.

Suat, başından geçenleri bir bir anlatmaya başladı. Anlatırken gözleri Saadet’te idi. Saadetin annesine fark ettirmeden gözlerinden yaşlar dökülüyordu.

“zledim, öyle hissediyorum içimde.

Halbuki yanımdasın.

Halbuki karşımdasın.

Yine seni özlüyor sanıyorum.

Bunda senin.

Bunda benim kabahatim ne?.”

Diyordu Suat içinden. Ziynet hanım çay demledi. Çaylar içildi. Bu eve de huzur gelmişti o anda.

Fırsat buldular Suat'la Saadet.

Saadet Suat'a

"Bizleri bu kadar merakta bırakmaya ne hakkın var? günlerim gün, gecelerim gece olmadı" dedi. Suat cevap olarak,

"Saadet, babamı sözde para bakımından fazla sıkıntıya sokmamak için bir yol bulduğumu sandım. Hem sizi üzdüm; hem ben perişan oldum. İş işten geçti ama, biz de bizden geçtik. Kusur ettim. Oldu bir kere diyordu."

Gizlice sarıştılar, gizlice öpüştüler, çocukça.

Suat, artık okumayı, yüksek adam olmayı aklından çıkarmıştı. Bu husus için çekeceğini çekmişti. Adeta büyük adam olmamaya yemin etmişti.

Tek arzusu babasına, ailesine yardım etmek için ücretli, yevmiyeli ne iş olursa olsun bir işe geçmekti.

Hele askeri okula girmeyi hayal dahi etmiyordu.

Günlerden bir gün Suat, babasının dairesinden eve dönüyordu. Karanlık basmak üzereydi. Daireler boşalmış, memurlar evlerine götürülecekleri sebze, meyve gibi şeyleri çarşıdan almak için uğraşıyorlardı. Bu saatlerde çarşı hareketli olurdu. Aldıkları şeylerin bir kısmını kese kağıtlarına ve bir kısmını da mendillerine yerleştirerek evlerinin yollarına koyulmuşlardı.

Ortaokul müdürü Cihat Bey'in evi de Suat'ların evlerine giden yol üzerindeydi. Ortaokul müdürü de çarşıdan biraz üzüm ve şeftali almış, mendiline yerleştirmiş, mendilin dört ucunu düğümlemiş; düğüm yerine parmağını sokmuş aksayarak evine gidiyordu.

Bir yıl evvel geçirdiği kısmı bir felçten ötürü sol eli ile sağ ayağı hareket kabiliyetini kaybetmişti.

Suat, pek sevdiği ve saydığı müdürünü biraz ilerde elinde içi dolu mendiliyle yürür görünce adımlarını hızlandırdı.

Müdür Bey, mendilinizi müsaade ederseniz taşıyayım, dedi. Müdürü,

"Teşekkür ederim" dediyse de Suat, müdürünün elinden mendili aldı ve bir adım geriden müdürünü takip etmeye başladı. Birlikte hem yürüyorlar ve hem de konuşuyorlardı. Ortaokul Müdürü,

"Sen hangi okula gideceksin? Her hangi bir okula müracaatta falan bulundun mu?" diye sordu.

Suat, başından geçenleri özetle müdürüne anlattı. Okulun terbiyeli ve çalışkan öğrencisi Suat'ı müdürü çok severdi. Durumuna üzüldü. Suat, konuşmasına devam ediyordu.

"Efendim, artık herhangi bir okula gitmeyeceğim. Babam okumamı istiyor ama, ben bir işe girip eve maddi yardım etmek arzusundayım.

Müdür ciddileşti.

"Olamaz öyle şey. Öğretmen okullarına beş çalışkan öğrenci istiyorlar. Bunları öğretmenler kurulu seçecek. Gideceklerden biri de sen olacaksın. Yarın bana haber getir." Müdür Bey'in evlerinin önüne gelmişlerdi. Suat, mendili müdürüne verdi. Müdür teşekkür etti. Suat'ta ,

"Bir şey değil efendim, iyi akşamlar" diyerek ayrıldı ve evlerinin yoluna devam etti.

Eve geldiğinde softanın hazırlanmış, ev halkının sofraya oturdu. Hep birlikte yemeklerini yemeye başladılar. Suat babasına, müdür beyin söylediklerini tekrarlardı. Kendi düşüncelerini de anlattı. Babası öfkelenmişti.

"Yarın müdürüne gidecek, seni öğretmen okuluna aday seçmesini rica ile kendisine teşekkür edeceksin."

Sabah oldu. Suat, kendine çeki-düzen verdi; okula gitmek için evden ayrıldı.

Büyük bir derenin üstündeki eski yapı taş bir köprüden geçti. Tepedeki ortaokul'a giden yol parke taşı ve yokuştur. Bu yolu üç yıl tepmişti Suat. İki yerde durdu ve yorgunluğunu giderdi. Birkaç dakika dinlendikten sonra okula geldi. Kapıcıdan müdür beyin okula gelip gelmediğini sordu. Kapıcı,

"Müdür Bey yukarıda ve odasında" dedi. Suat, merdivenleri ağır ağır ve heyecanla çıktı. Müdürlük odasının kapısında kısa bir müddet durakladı. Kapıyı vurdu. Müdür bey, içerden,

"Gir," diye seslendi. Suat odaya girdi. Anlattı, babasının söylediklerini. Müdürünün memnun kaldığı yüz çizgilerinden okunuyordu.

"Peki oğlum, sen git ve yolculuk hazırlığını yap. Seçileceklerden biri sen olacaksın."

O devirde, bu şehirde en yüksek okul ortaokuldu. Ortaokulu bitirenlerden birkaç zengin çocuğu hariç hiç biri liseye veya dengi okullara gidemiyorlardı. Ancak askeri okul, öğretmen okulu gibi devlet tarafından parasız yatılı okullara girmek suretiyle daha yüksek okullarda okuma imkanını bulabiliyorlardı.

Bu maksatla mezun öğrenciler öğretmen okuluna seçilmek şansını kazanmak için okul öğretmenlerinin hepsini çeşitli yollarla etki altında bırakmışlardı.

Müdür, Suat'ı seçilen beş öğrencinin arasına epey direnmeden sonra sokabildi.

Seçilen beş öğrenciden ikisi Sivas Öğretmen Okuluna, üçü de İstanbul Öğretmen Okuluna Milli Eğitim Bakanlığının emri üzerine hareket ettiler.

Suat'ın şansı bu defa yaver gitmiş, İstanbul'a gönderilen öğrencilerin arasına katılmayı sağlamıştı.

Evde yine yolculuk hazırlıkları başladı. Yine ağlaşmalar, yine Suat'ın arkasından yola su dökmeler oldu.

Suat oto ve tren yolculuklarından sonra İstanbul'a geldi.

Evvvelce ağlayarak indiği Haydarpaşa Garına bu defa korkusuz, bu defa yanında üç sınıf arkadaşı hemşehrisiyle gayet neşeli ve rahat gelmişti.

Okul, şimdiki Haydarpaşa Lisesi'nin bulunduğu binada ve bu lisenin bir bölümünde idi.

Üç arkadaş evraklarıyla birlikte okul kapısından içeri girdiler. Eskiden tıbbiye, yani tıp fakültesi olarak yapılan bu muazzam bina bu üç arkadaşın başlarını döndürüyordu.

Baba takma adıyla anılan babacan görünüşlü müdür başyardımcısının huzuruna topluca çıktılar. Kendilerine,

"Hoş geldiniz çocuklar; yatacak yerinizi göstereceğiz. Yalnız muayene olup sağlam çıktıktan sonra esas kaydınızı yapacağız" dedi. Zile bastı, odacı içeri girdi.

"Bu çocukların yataklarını göster. Bavullarını yerleştirsinler," diye emretti.

Odacı ve üç arkadaş müdür başyardımcısına selam vererek odadan ayrıldılar.

Köprüden Haydarpaşa İskelesine, Haydarpaşa İskelesinden köprüye giden şehir içi vapurlarının güvertelerinden Haydarpaşa Lisesi pek heybetli görünüyordu. Bu binanın ilk göze çarpan yeri de iki saat kulesidir. Bu iki saat kulesinin arasında ve en üst katta evvelce cami olarak kullanıldığı için adına

cami denilen ve o zaman okulun kitaplığı olarak kullanılan yerin üstündeki yatakhane de yer gösterildi, bu üç arkadaş a.

Bavullarını karyolarının altına yerleştirdiler. Pazar olduğundan okul tatildi. Suat ve arkadaşları İstanbul'daki hemşehrileri'nden adreslerini bildiklerini görmek için okuldan ayrıldılar. Maalesef arkadaşlarından biri sağık kurulundan gözlerinin biri göremediğı için rapor alamadığından okula asil öğrenci olarak kaydolamadı. İki gün sonra geldiğı şehre dönmek zorunda kaldı.

Suat'ın diğ er arkadaşlarıyla beraber okula asil kaydı yapıldı. Artık Suat öğretmen okulu öğrencisiydi.

İlk işi babasına müjde haberini mektupla verm ekti. Uzunca bir mektup yazdı. Mektup Suat'ın geldiğı yerlerden geçti. Postacıdan postacıya diğ er mektuplarla birlikte bulunduğ u ağız kurşunlu ve mühürlü torba içinde el değıştirdi, durdu. Üç gün sonra Suat'ın memleketindeki postanede torba açıldı. Bir mektup dağıtıcısı tarafından bu müjdeli haber, mektubun üzerindeki adres üzere Suat'ın babasına dairede verildi.

Mektup, hasret çekenler için bir kağıt parçası olmaktan çoktan çıkar ve kağıttan ayrı bir mana taşır. Üzerinde türküler, bilmeceler düzenlemiş bir konudur mektup Anadolu halkı için.

Doğ u Anadolu'da mektup üzerine düzenlenmiş birçok bilmecelerden birkaçı, halen dilden dile dolaşmakta.

Dağdan gelir adem ile.

İçi dolu badem ile.

Ne eli var, ne ayağı.

Konuşur adem ile.

Hasret çekenlere tonlarca badem gönderilse bu mektup içindeki sözlerden daha makbule geçer mi?.

İşte başka bir bilmece.

İstanbul'da birleş pişti.

Kokusu buraya düştü.

Bir diğ eri.

Yazılı mezar.

Dünyayı gezer.

Mektup içinde düzenlenmiş güzel bir bilmece daha.

İçinde selam.

Dışında kelam.

Tarlası beyaz.

Tohumu siyah.

Elle ekilir.

Dille biçilir.

Suat'ın mektubu da aynı ruhun etkisinde babasını, annesini ve tüm ev halkını heyecanlandırmıştı. Hakikaten İstanbul'da pişmiş, baba yurduna kokusu sinmişti. İçi dolu badem ile dağdan gelmiş adem ile, eli-ayağı yok ama, konuşuyordu yine adem ile. Yani Suat'ın mektubu konuşuyordu ev halkı ile.

Mektubun Suat'tan geldiğini anlayan babası, mektupta ne var, ne yok diye heyecanla titreyen ellerle zarfı yırttı. Adeta kelimeleri içer gibi süratle ve içten okudu, bitirdi. Daire arkadaşları okunan mektubun Suat'tan geldiğini anlamışlardı.

“Gözün aydın; hakkımızı isteriz; bize ne alacaksın?” diye Suat’ın babasına asıldılar.

Bütün arkadaşlarına birer çay ısmarladı, Suat’ın babası. Sonra da patlıcanlı kebab yedireceğini vaat etti.

Evdekiler de haber bekliyorlardı Suat’tan. Babası akşam tatilini beklemeden eve koştu ve mektubu karısına,

“Gözlerin aydın al” oğlunun mektubu işte, dedi. Bir anda sevinç çığıdırı koptu. Anne, kardeşler ve o gün evde bulunan komşular toplandılar Suat’ın babasının etrafına. Gelen mektupta neler yazılı, diye.

Diğerleri okuryazar olmadıkları için mektubu Suat’ın babası karısının elinden aldı okumaya başladı. Çık çıkmıyordu evdeki topluluktan. Kalpler bile heyecandan durmuş gibiydi.

Okula kaydolduğunu, rahatını ve sağlığını iyi bulunduğunu mektubuyla müjdeleyen Suat, evlerini bayram yerine döndürmüştü.

Günler aylar birbirini kovalıyor; zaman gözü açma ve kapama arasında hızla akıp gidiyordu.

Okulda, Doğu Anadolu’lu iki arkadaştan başkası ya Trakyalı, ya da İç ve Batı Anadolu’lu öğrencilerdi. Suat’la arkadaşı azınlıkta kalıyorlardı. İkisi de Kürtçe bilmemelerine ve Kürtlükle ilgileri olmamasına rağmen şiveleri diğer bölge arkadaşlarından farklı ve onlarınkine göre kaba olduğundan her çocuğa takılan başka başka adlar yerine Suat’la arkadaşına da Kürt takma adı verilmişti. Suat’la arkadaşı şivelerini arkadaşlarının şivelerine sözde benzetmek için kibarlaşmaya fazlaca gayret ediyorlar, çok defa bu zorlamalardan ötürü gülünç duruma da düşüyorlardı. Karganın, ördek gibi yürümeye özenirken kendi yürüyüşünü unutup acayip bir yürüyüşe sahip olduğu gibi.

Bir defasında hemşehrısı olan arkadaşı Doğu Anadolu’da “Kara Fatma” denilen siyah ve kabuğu kalın, ayağı tüylü ve uzun böceği gördüğünde;

“Bakın bakın siyah hatice gidiy” demesi diğer arkadaşlara alay konusu olmuştu.

Geldikleri şehirde babası bahçıvan olan arkadaşısıyla bir gün çarşıda gezerken sebze tohumları satan bir dükkanın önünde durmuşlardı. Sebze tohumlarının fiyatları hakkında bilgi edinmek isteyen arkadaşının patlıcan tohumuna gözü takılmış, parmağıyla patlıcan tohumunu işaret ederek

“Emmi (Amca) bu patlıcan tohumunu kaçaya veriyisen?” demesi dükkanının gülmesine sebep olmuştu.

Arkadaşlarına takılmak veya sözde beddua etmek istediğinde “gözüne isot” yani (gözüne biber dökülsün) demesi arkadaşları arasında gülüşmelere sebep olurdu.

Suat da pot kırmada arkadaşından geri kalmıyordu.

Resim öğretmeni, henüz bu büyük şehre yeni gelmiş öğrencilerine haklı olarak buradaki sanat eserlerini tanıtmak ve onların bu konudaki fikir ve zevklerini öğrenmek için Süleymaniye Camisine götürmüştü. Caminin büyük avlusunda öğrencilerine,

“Şimdi hepinizi serbest bırakacağım. Ayrı ayrı gezeceksiniz. Caminin içinde ve dışında herkes, kendini en çok etkileyen sanat eserini ister renk, ister çizgi olarak iyice inceleyecek, not edecek, bir saat sonra şu büyük ağacın altında toplanacağız ve herkes, incelediği ve kendini etkileyen sanat eserini anladığı yönleriyle arkadaşlarına anlatacak, dinleyenler de bu konudaki fikirlerini açıklayacaklar,” dedi.

Öğrenciler caminin içine ve dışına dağıldılar. Herkes, bir sanat eseri üzerinde incelemede bulunuyordu. Bir saat doldu. Avludaki büyük ağacın altında bütün öğrenciler toplandı. Öğretmen,

“Kimler söz istiyorsa adını yazdırırsın. Ona göre konuşmaları dinleyelim” dedi. Konuşmak isteyenler adlarını öğretmenlerine yazdırdılar. Suat da konuşmak istiyordu. O da adını yazdırdı. Arkadaşları sırayla konuşmaya başladılar. Kimi kalem gibi işlenmiş oymalı taşlardan, kimi muhteşem kubbelerden, kimi birer zevk ve sanat eseri olarak göklere yükselen minarelerden söz açtı. Konuşmalar üzerinde tartışmalar oldu.

Suat, ilkokuldan beri sınıflarının iyi resim yapan öğrencisi olarak renklerden anladığı için onu caminin halılarının desen ve renkleri ilgilendirmişti. Söz sırası kendine gelmek üzereyken içinden, nasıl ve nereden söze başlayacağını geçiriyor; şivesinin kabalığından endişesi olduğundan ilk anda halı terimini nasıl söyleyeceğini düşünüyordu. “Halı olmaması lazım, dile kaba geliyor. Doğrusu hali olsa gerek” dedi; söz sırası da kendine gelmişti. Ayağa kalktı;

“Arkadaşlar, biye (bana) bu caminin halileri çok hoş göründü” der demez gülüşmeler başladı. Suat, farkına varmadan şaşırıldı. Öğretmen öğrencisinin şive yönünden tökezlediğini fark eder etmez, öğrencisini zor durumdan kurtarmak için,

“Susun, çocuk düşündüğünü anlatsın, güleni sonra döverim” dedi. Suat kendi şivesiyle görüşünü anlattı.

Arkadaşları gülmek için dudaklarını ısırıcasına dişleriyle sıkıyorlardı.

Suat, günlerden bir gün, hastalandı. Nöbetçi müdür yardımcısı vizite kağıdı verdi. O kağıtla birlikte okulun hemen karşısındaki numune hastanesine gitti. Dahiliye servisine gönderildi. Beyazlar giyinmiş bir hemşire hanım Suat’ı muayene odasındaki muayene masasına sırt üstü yatırdı. Biraz sonra yine beyazlar giyinmiş bir hanım içeri girdi. Bir evvelki hemşire hanım kendine çeki-düzen verdi. Odaya ikinci giren hanımın emrini bekliyordu. Anlaşıyordu ki bu, hemşireden daha üstün biri. Hemşireye emir verdi.

“Çocuğun bel kemerini aç, ayaklarını iyice uzat.” Hemşire denilenleri yaptı. Odaya giren ikinci hanım, Suat’ın yanına geldi.

“Nerenden şikayetin var, anlat bakalım oğlum?” dedi.

Suat sözüne başlarken düşündü. “Bu hanım hemşire değil. Hemşire olsaydı, hemşire hanım bunun karşısında böyle süklüm büklüm durmazdı. Hem hemşireler böyle büyük bir hastanede hasta muayene edemezler. Doktor da olamazdı. Çünkü, kadından doktoru Suat hiç görmemiş ve duymamıştı. Kadının doktor olabileceğini de hayal dahi etmemişti. En munasibini aklına getirdi. “Suat konuşmaya başladı,

“Teyze, karnım ağriyi.”

“Oğlum, ben teyzen falan değilim.” dedi hanım. Bocaladı Suat. Ne diyeceğini şaşırıldı. Suat’ın bocaladığını anlayan hanım,

“Ben doktorum. Bana doktor hanım diyeceksin.”

Suat, orada kadından da doktor olabileceğini, erkek doktora doktor bey, kadın doktora da doktor hanım denilmesi gerektiğini öğrendi.

Gün geçtikçe şiveleri düzeliyor; ama, kendilerine arkadaşları tarafından verilen Kürt takma adı bir türlü kaldırılamıyordu.

Buna rağmen yine Suat, iftihar ediyordu Doğu Anadolu’lu olduğuna. İçinden söyleniyordu kendi kendine,

Doğu’da doğmuşum.

Anadolu'nun doğusunda.
Ne mutlu bana.
Övünmüyor dersem yalan.
İnanmayın ha.
Kayserili misali.
Okuryazar değilim ama,
Övünmek gibi olmasın.
Kayseriliyim, demiş ya.
Ben de öyle.
Doğuluyum,
Bu şeref yeter bana.

Tunceli'nde Seyit Rıza denen bir aşiret reisi cumhuriyet idaresine karşı türlü nedenlerle isyan etmişti. Devlet kuvvetleri de bu isyanı bastırmak için Türk ordusunun bir kısmını bu bölgeye göndermişti.

Günlük gazeteler bu isyan hareketinin bastırılmasıyla ilgili haberleri manşet atarak Türk milletine günü gününe bildiriyordu. Türk ordusu isyan bölgesini kuşatmış, genişlemeye imkan vermeyecek şekilde isyan eden aşireti bir çember içine almıştı.

Bu kuşatma çemberi her gün biraz daha daralıyordu. Nitekim, başlarında Seyit Rıza da olmak üzere isyancıların tümü esir edildi. Bir kısmı da ölü olarak ele geçirildi.

Birkaç ay süren bu isyan hareketi müddetince en fazla Suat ve arkadaşı rahatsız oldular.

Yabancıların Türk milletini bölmek ve birbirine hasım yapmak için bunlar ayrı ayrı ırktan gelmişler gibi göstermek çabaları sonucu Karadeniz'liye Laz, Adana'lıya Fellah, Orta Doğulu'ya Yörük, Tahtacı, Tatar; Doğu Anadolulu'ya da Kürt deniliyordu.

Bu etkiyle Suat'ın diğer okul arkadaşları çocuğumsu şakalardan da olsa, "Dayını yakalamışlar. Bak dedenin resmine. Şunu tanıyor musun?" gibi Suat ve hemşehrisi arkadaşıyla matrak geçiyorlardı ve tabii olarak da olsa bu sözlere çok üzüyorlardı. İçlerinden,

"Bilmediğimiz, görmediğimiz bu bölgenin isyancı kişileriyle bizi neden akraba yapıyorlar bu arkadaşlarımız?" diyorlardı.

İkisi de kendilerine şakadan da olsa takılan arkadaşlarından çok daha vatanlarını seviyor, kendilerini çok daha Türk hissediyorlardı. Hele Suat'ın Çanakkale'de şehit olmuş bir subay amcası, Rus-Türk harbinde Aras Nehri dolaylarında iki ayağının donması sonucu, ayaklarının on parmağını kaybetmiş bir babası ve Doğu Anadolu'nun Ruslar ve Ermeniler tarafından işgal edilmesiyle güneye göç eden aile fertlerinden sağ olarak kaybettiği bir ablası vardı.

Aile seceresini, babasının Kuran-ı Kerim'in iç kapağına yazdığı yazıdan öğrenmişti. Kendini özbeöz Türk biliyordu ve zaten en iftihar ettiği husus da Türk olarak yaratılmış olmasıydı.

Ne de olsa çocuktu; ne kadar boş verse, arkadaşlarının kendilerine takılmalarını şaka kabul etse yine için için arkadaşlarına kırılıyordu.

O sıralarda Suat Doğu Anadolu'lu büyük bir ilim adamı olan Türkçü Ziya Gökalp'in hayat ve eserlerini incelemeye merak sarmıştı. Ondandır ilham alıyor ve kendini milliyetçi olarak yetiştirmeye çalışıyordu.

"Varlıklarını muhafaza için türlü akınlara göğüs germiş fakat ellerinde olmayarak dillerine birçok yabancı kelimeler karıştırmış bulunan Doğudaki bu

ırkdaşlarımıza Kürt demek ve bizden ayırmışlarcasına bir görüşle mütalaa etmek kadar yanlış bir şey olamaz.

İşin garibi, Doğuda yetişen bir kimseye Garplı veya Orta Anadolu'lu bir ırkdaşı bile vicdanı burkulmadan yakın zamanlara kadar Kürt demeden geri durmamış. Bu bölge insanların Türklüklerine ne kadar bağlı olduklarına bakınız ki, kendilerine Kürt denilmesine rağmen Türk diye övünmüş. Türk için çalışmış ve savaşmış, yine kendini Türk'den ayrı bir ırk bilmemiştir. Hatta kendisine haksız olarak Kürt diyen Türk'e karşı kendisinin Türk olduğunu ispata kalkışmış, onu gafletten uyarmaya çalışmıştır.

Suat, Ziya Gökalp'ın yayınladığı Küçük Mecmua adlı derginin 28. sayısında "Millet Nedir?" başlıklı makalenin 4. sayfasının 2. sütunundaki bir hatırasını okuyordu. Ziya Gökalp hatırasında diyordu ki:

Ben gençliğimde tahsil için ilk defa İstanbul'a gittiğim zaman, bu ilmi tahkikata başlamak mecburiyetinde kaldım. Çünkü orada eskiden kalmış fena bir itiyada Tab'an bütün Karadeniz ahalisine "Laz", bütün Suriyelilere ve Iraklılara "Arap", bütün Rumeli halkına "Arnavut" dedikleri gibi benim gibi Vilayeti Şarkiye (Doğu Anadolu) ahalisinden bulunanlara da "Kürt" milliyetini izafe ettiklerini gördüm.

O zamana kadar kendimi hissen Türk sanıyordum. Fakat bu zannım ilmi bir tahkike müstenit değildi. Hakikatı bulabilmek için, bir taraftan Türklüğü, diğer cihetten Kürtlüğü tetkike başladım. Evveleminde lisandan başladım.

Diyarbakır (Diyarbakır) şehrinde, ana lisan Türkçe olmakla beraber, her fert biraz Kürtçe bilir. Lisanda bu ikilik iki suretle izah edilebilirdi. Ya Diyarbakır'ın Kürtçesi bir Türk Kürtçesiydi, lisani tetkiklerim gösterdi ki Diyarbakır'ın Türkçesi Bağdat'tan da Adana'ya, Bakü'ya, Tebriz'e kadar imtidat eden tabii bir lisandan, yani Akkoyunlu ve Karakoyunlu Türklerine mahsus bulunan Azar lehçesinden ibarettir. Bu lisanda hiçbir sunilik yoktur.

Demek ki Ziya Gökalp'de Suat'ın duygularını yıllar öncesi aynen duymuş ve bu düşüncesini bir makale konusu yapmış.

Ziya Gökalp'ın "Bana Türk Diyene" başlıklı manzum yazısı adeta Suat'ın hayat parolası olmuştu. Ziya Gökalp şöyle diyordu:

Ben Türküm" diyorsun, sen Türk değilsin.

İslamım" diyorsun, değilsin İslam,

Ben ne ırkım için senden vesika.

Ne de dinim için isterim ilam.

Türklüğe çalıştım, sırf zevkim için.

Ummadım bu işten asla mükafat .

Bu yüzden bu kadar felaket çektim.

Hiçbir an, esefle, demedim: Heyhat.

Hatta ben olsaydım, Kürt, Arap, Çerkez.

İlk gayem olurdu, Türk milleti.

Çünkü Türk kuvvetli olursa mutlaka.

Kurtarır, her İslam olan milleti.

Türk olsam, olmasam, ben Türk dostuyum.

Türk olsan ve olmasan sen Türk düşmanı.

Çünkü benim gayem Türkü yaşatmak.

Senin öldürmek, her yaşayanı.

Türklük, hem mefkurem, hem de kanımdır.

Sırtımdan alınmaz, çünkü kürk değil.

Türklük hadimine, Türk değil, diyen.

Soyca Türk olsa da piçtir, Türk değil.

İlerde, okulunu bitirip tayin edileceği okullarda ilk işi sınıfındaki yazı tahtasının üstüne Atatürk'ün camlı, çerçeveli büyük bir resmini ve resmin iki yanına da iki Türk bayrağını asmak olacaktı Suat'ın. Güzel bir yazı ile de,

Bayrakları bayrak yapan üstündeki kandır;

Toprak, eğer uğruna ölen varsa vatandır.

Sözünü çini mürekkeple yazacak ve Atatürk'ün resmi altına yerleştirecekti. Nitekim, öyle de yaptı.

Hamdullah Suphi Tanrıöver'in Türkiye'nin ünlü hatiplerinden biri olduğunu Suat, edebiyat öğretmeninden ve edebiyat kitabından öğrenmişti.

Bir gün sınıf mümessili idareye çağrıldı. Geri döndüğünde sınıf arkadaşlarına,

"Hamdullah Suphi Tanrıöver okulumuza gelmiş. Bizlere konferans verecekmiş. Hepimiz toplantı salonuna gideceğiz."

Sınıflar boşaltıldı. Başta okul müdür ve öğretmenleri olmak üzere bütün öğrenciler birer ikişer toplantı salonuna girerek yerlerine oturdular.

Hamdullah Suphi Tanrıöver o zaman Bükreş Büyükelçisiydi.

Bugünkü konferansından başka ayrı ayrı zamanlarda üç konferans daha verdi.Konuları değişikti.

Ayda bir iki defa o devrin ünlü kişileri Suat'ın okuduğu okula davet edilir ve bu zatlara çeşitli konularda konferanslar verdirilirdi. Terbiyeci ve yazar İbrahim Alaettin Gövsa ve İsmail Hakkı Baltacıoğlu gibi.

Gümüş renginde ak saçlı, nurani yüzlü, orta boylu, temiz giyinmiş bir zat, Hamdullah Suphi Tanrıöver salona girince bir alkış tufanıdır başladı.

Salondakileri selamladıktan sonra Hamdullah Suphi Tanrıöver kürsüye çıktı ve konuşmasına başladı.

Daha ikinci cümlesini bitirmek üzereyken herkesin damarlarındaki kan heyecandan adeta hareket etmez gibiydi. Suat'ın heyecandan kalbi durur gibi oluyordu.

Hamdullah Suphi Tanrıöver'in kelimeleri değerlendirerek konuşması, cümle yapısı, ses tonu büyülemişti sanki herkesi.

Konu: Gökoğuz'ların batıya göçüydü.

Yaklaşık bir ifadeyle şöyle anlatıyordu."Kır bir at üzerinde yağız benizli, bakışları keskin, kendine güvenli, ok ve yayları terkisinde bir süvari. Dört nala, Orta Asya bozkırından batıya doğru gidiyordu. Hazar Deniziyle Ural Dağları arasından geçti. Kafkasların ve Karadenizin üzerinden şimdiki Romanya'nın bulunduğu bölgeye gelip yerleşti. Benim anlattığım süvari, binlerce akıncı atlıdan yalnız biridir.

Kardeşlerinden bir kısmı Hazar Deniz'inin doğusunda birbirleriyle sarıldılar, öpüştüler, törelerine uygun selamlaştılar ve iki kola ayrılarak uzaklaştılar birbirlerinden.

Birinci kol kuzeyden Romanya'ya gelirken İslavlarla temas ettiler. O zaman toteme tapan bu akıncılar ortudokuz dinini benimseyerek toteme tapmadan vazgeçtiler.

İkinci kol da kuzeyden akın eden kardeşleri gibi Hazar Denizi'nin güneyinden Mezopotamya üzerinden Anadolu'ya gelip yerleştiler. Önlerine rastlayan bütün milletleri savaşla mağlup etiler. Mezopotamya'dan geçerken İslamiyet'i kabul etmiş milletlerle temas ettiklerinden İslamiyet'i kabullenmişlerdi. Gerek kuzeyden ve gerek güneyden batıya akın eden bu Türk boyları kabullenerek aldıkları dinlere karşılık kendi medeniyetlerinden

birçok şeyler kazandırmışlardı geçtikleri bölgelerin medeniyetçe geri kalmış milletlerine.

Bu akıncılar Ortaasya'lı Gökoğuz Türkleriydi. Dinlerini değiştirdiler ama, ırklarını melezleştiremediler. Dillerini, örf ve adetlerini olduğu gibi muhafaza ettiler.

Romanya'da bir tatil günü turistik yakın köylerden birine, rahatça bir tatil yapmak düşüncesiyle elçilik makam arabasına binmeyerek kiraladığım bir taksiyle gidiyordum.

Taksi şoförü yolda otosunu durdurdu ve orta yaşlı bir erkekle öz Türkçe konuşmağa başladı.

Şoförü ilkin Romen sanmıştım. Sonra,

“Sen nerelisin?” dedim.

“Buralıyım.” diye cevap verince,

“Hangi ırktansın?” diye sordum.

“Gagauzum, dedi.Köyünden bahsetti.

“Ben kimim? diye Türkçe sordum.

“Affınızı, kim olduğunuzu bilmiyorum ama, sizde Gagauz'sunuz herhalde?”

Şoföre Türk olduğundan, Türkiye'den söz etti. Türkleri ve Türkiye'yi tanımayan, kendini Gagauz bilen şoföre,

“Beni gideceğimiz köye değil de senin köyüne götür,” dedim. Köylerine gittik. Burası güzel yapılı, kiremit çatılı evlerle uzaktan gayet şirin görünüyordu. Evler ağaçlı geniş bahçelerle çevriliydi. Köy kahvesinin önünde durduk. Otomobilden indim. Kahvedeki bir grup köylünün arasına geçip oturdum. Hepsinin fizyonomisinden Türk oldukları belliydi. Benim gibi, fakat daha öz Türkçe konuşuyorlardı.

Köylerinde küçük bir kiliseleri de vardı. Kendilerine Türkiye'nin Romanya Büyük Elçisi olduğumu, kendilerinin de Türk olduklarını, Gökoğuz'un döne dolaşa Gagauza çevrildiğini uzun uzun anlattım. Memnun kaldılar.

Bu konunun üzerinde derin incelemeler yaptım. Sonradan öğrendim ki Romanya'da yarım milyona yaklaşık Gagauz varmış.

Hepsini birden bağrımıza basmamız mümkün değil; onları Türkiye'ye gelmeye hazırlamak, kendilerine Türk olduklarını benimsetmek lazımdır. Bunu için her Gagauz köyünden seçtiğimiz kabiliyetli birer çocuğu, yirmişer kişilik gruplar halinde Türkiye'de öğretmen okullarında yetiştirilip Gagauz köylerine öğretmen olarak göndermek ve böylece Gagauz'ların büyük sayıda Türkiye'ye göç etmelerini sağlamak gerekiyordu.

“İlk grup bir aya kadar okulunuza gelecek. Dini ayrı, dili ve ırkı sizden olan bu çocukları yadırgamayın. Sevin onları, onlara kendinizi sevdin. Yarının mefküreci öğretmen adayları sizlere güveniyorum. Ricalarımızın yerine getirilmesini sizlerden bekliyorum.”Sözlerine birkaç güzel cümle daha ekledikten sonra sürekli alkışlar arasında kürsüden inen Hamdullah Suphi Tanrıöver toplantı salonundan ayrıldı.

Gelecek misafirlerini kardeş bileceklerine, bağrılarına basacaklarına öğretmen okulunun bütün öğrencileri aralarında söz verdiler.

Başka bir konferans vermek için Hamdullah Suphi Tanrıöver öğretmen okuluna bir defa daha geldi. Yaklaşık olarak sözlerine şöyle başladı:

"Evvelce darülfünun şimdi adı üniversite olan, evvelce müderris şimdi profesör denilen terimler içinde ben o zaman darülfünunda en genç müderristim.

Sosyoloji okutuyordum. Fatih Sultan Mehmed'in kurduğu bu ilim yuvasındaki ilk dersim "Tabiatta Aşk" konusuydu. Aynı dersi size tekrarlayacağım."

Dersimi vermeğe başladığım zaman öğrencilerimin gözlerinden ilgiyle dinlenildiğini görünce konuşmama zevkle devam ediyor, bu ilgiden aldığım cesaretle konumu daha etraflıca işliyordum.

Aşk, tabiatın ezeli kanunudur. Döl verme aşktır. Arı bal verir aşk için. Ağaç meyvesini, bülbül ötmesini, insan her şeyini verir aşk için. Aşk tabiattır. Aşk düzendir. Yeşillere bürünmüş bir tarlada gelinciğin zıt renkle görünmesi, türlü çiçeklerin türlü kokuları etrafa saçması, insanların saç taraması, traş olması, iyi giyinmesi hep aşk içindir. Keçinin inadı, bir ineğin diğer bir inekten elinde olmayarak da olsa fazla süt vermesi yine aşktır; ben olduğunu erkeğine göstermesi içindir. Dişi erkeğine, her dişiden daha çok dişi, erkek dişisine, her erkekten daha çok erkek olduğunu gösterme çabası aşkın belirtisidir. Çiçekler rengiyle kokularıyla böcekleri kendilerine çekmeye çalışırlar ki üzerlerine konsunlar ve kendilerinden bir şeyler alsınlar çiftleşeceği başka bir çiçeğe götürsünler.

Çiçeklerdeki koku ve renk insanlar için değil; insanların süslemeleri çiçekler ve hayvanlar için değil; hayvanların yaptıkları da insan veya çiçekler için değildir.

Her yaratık, kendi elinde olmayarak hayata göz açar, yaşar, büyür, aşk yapar, döl alır, döl verir ve ölür. Aşk hayatın devamını sağlar. Herkes oyuncaktır aşka. aşk kimine göre romantik, kimine göre realistir.

Aşk ıstırap verdiği için zevktir. Dişi örümcek erkeğini aşk için öldürür. İnsanlar arasında da cinayetlerin çoğu aşk için işlenir. İster kültürlü, ister cahil olsun insanlar, bunlar için aşk bazen saadet ve bazen felakettir. Yaşatır veya yok eder insanları, hayvanları, bitkileri.

"Aşk, anlaşılması zor bir kanundur."

Darülfünunda verdiği ilk dersindeki gibi bizi de sihirledi konuşmasıyla Hamdullah Suphi Tanrıöver. Yine alkışlandı yürekten.

Suat, güzel bir konuşma daha dinlemiş oldu.

Gagauzlardan yirmi kişilik ilk grup geldi. Yatakhane de kendilerine ayrılan yerler gösterildi. Okul öğrencileriyle her konuda kaynaşmalarını temin için hepsini topluca bir yatakhane ye değil de birer ikişer diğer yatakhanelere dağıtarak yerleştirildi.

İlk grupta Gagauz öğrencilerin en küçüğü on bir, en büyüğü yirmi beş yaşında idi. Diğerleri on bir ile yirmi beş yaşları arasında bulunuyorlardı. İçlerinde akordeon, mandolin, keman gibi çalgı aletlerini ustaca çalanlar bulunuyordu.

Mütalaa ve ders saatleri dışında sıcak günlerde okul bahçesinde, soğuk günlerde bodrum katındaki salonda o zaman moda olan tangoları Gagauz'lar sazlarıyla çalıyorlar, öğrenciler de dans etmek suretiyle hemen her gün güzel saatler geçiriyorlardı.

Adları Nikola, Karol v.s. gibi Romen adlarıydı. Konuşmaları Türkçe olan Gagauz'ların yortu günleri okulda serbestçe kutlanıyordu. Öğrencilerinin hepsi Müslüman olan okulun Gagauz öğrenciler sempatisini kazanmışlardı. Hamdullah Suphi Tanrıöver'in iki konferansı sayesinde. O kadar serbestlerdi

ki, çekinmeden Hıristiyanlığı Müslüman çocukları adeta aşlamak istiyorlardı. Çalışmadan sınıflarını otomatikman geçiyorlardı.

Öğretmen okulunu bitirdikten sonra görev için Romanya'ya gideceklerine hemen hepsi Türkiye'de kaldı. Türk öğrencilerin sınavlarla dahi zor girebilecekleri yüksek okullara bunlar sınavsız kabul edildiler. Oraları da aynen öğretmen okulundaki şartlarla bitirerek Türkiye'de görev aldılar.

İkinci bir grup daha Türkiye'ye gönderilemedi. Gerçekleşmesi tasarlanan idealist düşünceler de her işimiz fiyasko ile sonuçlandı.

Maalesef bu çocukların yaşantıları plansız ve kontrolsüz olduğu için içlerinden sapık ideolojilere adları karışanlar da çıktı. Problem oldular bir müddet Türkiye için.

Okulun öğretmenler, müdürü ve müdür yardımcıları Milli Eğitim Müdürlükleri, Milli Eğitim Bakanlığı başmüfettişlikleri yapmış ve o zaman maarif emelikleri denilen, bakanla genel müdürlükler arasındaki bir seviyede bulunan makamlardan gelmiş, milli eğitim topluluğunda eserler vermiş zatlardan teşekkül ediyordu.

Okulun müdürü milletvekilliğinden gelmiş lisan bilir bir zattı. Öğrencilere, iki kişinin bir havludan idare etmelerini vatanseverlik diye tavsiye edecek, fazla para gitmesin için zeytin, çay, ekmek veya çok az bir miktar peynir, ekmek çayla kahvaltıları, hemen hemen her gün öğlen akşam aynı cins iki kap yemekle işi atlatmaya çalışacak derecede gayet tutumlu idi.

Artık bu repete (aynı) yemek ve kahvaltılardan usanan öğrenciler yemekleri boykot etmişlerdi. Müdür, öğrencileri temsilen üç öğrenciyi odasında kabul etti. Suat'ta bu üç öğrenci temsilcisinden biri idi. Arkadaşlarının kahvaltı, öğlen, akşam yemeklerinden şikayetçi olduğunu, biraz değişik bir yemek listesi yapılmasını arzuladıklarını müdürlerinden rica ettiler.

Müdür, gayet ciddi,

"Bizim verdiğimizden daha çeşitli yemek listesi mi olur? Birinci gün, çay, zeytin, ekmek. İkinci gün, zeytin, çay, ekmek. Üçüncü gün ekmek, çay, zeytin. Dördüncü gün, çay, ekmek, zeytin. Beşinci gün, zeytin, ekmek, çay. Altıncı gün, ekmek, zeytin, çay. Daha peynirli kahvaltı listesine geçmiyorum. İnsaf edin çocuklar," deyince öğrenciler gülmeye başladılar. Müdür de dayanamadı güldü.

Çeşidi, kahvaltı için verilen çay, zeytin, ekmek kelimelerini yer değiştirmek suretiyle sağlıyordu. Yemekler de buna benzer bir listeye göre veriliyordu.

O günden sonra kahvaltı, öğlen, akşam yemekleri nispeten değişik bir listeye göre verilmeye başlandı.

Müdür yardımcılarında biri okulun beden eğitimi öğretmeni idi. Sarışın, yakışıklı, çok disiplinliydi. Öğrenciler çok çekinirlerdi bu müdür yardımcısından. Yaradana dayanıp bir tokat attı mı, yanaklar somun gibi kabarır, parmak izlerinden kimden tokat yediği anlaşılırdı insanın.

Diğer müdür yardımcısı da okulun resim öğretmeni idi. Yazı sanatı, yani yazının kaligrafisi konulu basılı bir kitabı vardı. Sarışın, orta boylu, sempatik olan müdür yardımcısının adı "afiş" ti. Çünkü, afiştan sık sık bahsederdi.

Öğrenciler, öğretmenlerine ya dış görünüşlerine veya çok kullandıkları kelimelere veya kazara komik gibi görünen bir olaya sebep olduğu için ona dayanarak takma ad verirler.

Ünlü ressamın sanat eserlerini gösterip buradaki renklerin ustalıklı vurulduğunu belirtmek istediğinde sık sık "herif, atmışta kondurmuş" sözünü kullanması öğrencileri arasında gülüşme vesilesi olurdu. O devirdeki alfabe, okuma kitaplarının iç resimlerinin, roman v.s. gibi kitapların da dış kapak resimlerinin çoğu bu sanatkar öğretmenin kalem ve fırçasından çıkmıştır.

Edebiyat öğretmeni çok sevilen ve sayılan o nispette de öğrencilerin korktukları bir kimse idi. Göz ve ağzında tik vardı. İri gövdesiyle sınıfa girer girmez öğrencilerin adeta diz bağları çözülürdü. Çıt çıkmazdı koca sınıfta. Divan edebiyatındaki üstün bilgisi, güzel şiir okuması devrin sanat çevrelerince de takdir edilirdi. Gündelik gazetelerde her gün edebi bir makalesi yayımlanırdı. Orta ölçüde Osmanlıca'dan Türkçe'ye adlı güzel bir sözlüğü vardı.

Öğrencileriyle esprili konuşmasını sever; çoğu zaman matrak geçerdi. Notu gayet ölçülü verirdi. Dersinden bir veya iki kişi ancak dokuz ile on arasındaki numara karşılığı pekiyi alabilirdi. Öğrencilerine "çelebi" diye hitap etmekten pek hoşlanırdı.

Coğrafya öğretmeni ellinin üstünde yaşta. Ak ve gür saçlı. Kısa boylu bir zattı. Elinden çeşitli reklam şirketlerinin memleketleri tanıtan broşürlerini, coğrafya dergilerini, kartpostalları hiç eksik etmez. Derslerini resimlerle ve kendine mahsus el ve yürüyüş jestleriyle anlatırdı. Öğrencilerini bilmeceye benzer söz ve hareketlerle sözlü sınava tabi tutardı.

Bir gün anfi halindeki sınıfın yüksek yerinden aşağıya doğru ellerini açarak yürüdükten sonra bir öğrenciye,

"Söyle bakalım, bundan ne anladın?" Çocuk afallamıştı.

"Yürüdünüz efendim" deyince aldığı cevap;

"Aptal, cumudiye söyleyecektin. Yüksek dağlardan aşağıya doğru cumudiye ağır ağır hareket ederek kayar" olmuştu.

Bir başka dersinde, sözlü sınav yaparken Haydarpaşa Lisesinin damlara bakan penceresi bulunan Suat'ların sınıfında çok ilginç bir olay geçmişti. Suat dahil bütün sınıf zayıf not aldı. Öğretmen, defterinden bir öğrencinin okul numarasını okuyor ve

"Pencerenin önüne git. Dışarıya bak. Ne görüyorsan söyle?" diyordu.

"Efendim, deniz görüyorum"

"Otur, bilemedin". Arkasından ikinci numarayı okuyor ve onu da pencere önüne gönderiyor; aynı soruyu ona da soruyordu. O da,

"Efendim, adaları görüyorum" diyor. Öğretmenin azarını yiyor ve zayıf not alarak yerine oturuyordu. Bütün sınıf teker teker pencere önüne geldi, dışarı baktı; kimi şehir içi vapurlarını, kimi çamları, kimi çatıları, kimi Haydarpaşa Askeri Hastanesini gördüklerini söyledi. Hepsi teker teker azarlandı, zayıf not alarak yerlerine oturdular. Sonradan öğrenildi ki, kümülüs bulutlarını görmek lazımmış.

Çıldır Gölü denince; orada balıklar yan gider. Moskova denince; ortasından Moskova Nehrinin aktığı, üstünde büyük bir köprü olduğunu diyemeyen, Almanya'da üç buçuk milyon tavşan olduğunu(sanki dağlarda tavşanların sayımı yapılmış gibi)söyleyemeyen öğrenci iyi not alamazdı. Buna benzer çok orijinal buluşlar vardı, bu öğretmenin.

Müzik öğretmeni besteciydi İyi keman çalardı. Çocuklar sınıfta gürültü yapar, dersini dinlemezlerdi. Sinirlenir, saçını yolarcasına çeker; çocuklara bağırır, çağırırdı. Bir defasında kemanı başına vurmuş, ya keman ya da öğretmenin başı kırıldı sanan çocuklar kemanın da öğretmenlerinin başının da

kırılmadığını gördüklerinde "oh Allaha bir şey olmadı" diyerek sevinmişlerdi. Sene sonunda bütünlemeye en çok müzikten kalınırdı. En azından bir saz çalmadan sınıf geçme mümkün olamazdı. Bu sebeple okulda mandolin egzersizleri yapılır, tatil günlerinde okulda mandolin, keman sesinden durulamazdı.

Sınavda müzik öğretmenin,
"Gam çek," demesi üzerine hem muzip ve hem de hakikaten notalı gam çekmeyi beceremeyen bir öğrencinin,
"Of, aman of," demesi üzerine,
"Ulan, bu ne biçim gam çekme?" diyen öğretmene,
"Efendim, bundan daha iyi gam çekilir mi?" dertliyim, demesi. Bu öğrencinin sınıfında iki yıllık olmasına sebep olmuştu. Müzikten belgelenip okuldan kovulanlar vardı. Bunlardan biri sonradan fakültesini bitirdi. Yani kahirden lutfu uğradı.

Dış görünüşüyle gayet kibar, gözlüklü, konuşurken sık sık iki elini birbirinin içinde evirip çevirerek ovuşturan elişi atölyesinde uzun yıllar öğretmenlik yapmış ve binlerce öğrenci yetiştirmiş sanatkar bir zattı.

Görevle ve hatta turist olarak dahi İstanbul'dan hiç dışarıya çıkmamıştı. Tam anlamıyla İstanbul çelebisiydi. Arada sırada öğrencilerine içlenir, elişi atölyesinin sakin bir köşesinde çekilerek öcünü sinirlendiği öğrencisine sessizce küfür etmekle alırdı.

Biyoloji, matematik, tarih öğretmenleri Milli Eğitim Bakanlığı teşkilatında üst makamlarda bulunmuş çok değerli öğretmenlerdi.

Derslerinden öğrencilerin bunaldığını anlar anlamaz meslek hayatlarından fıkralar, gördükleri yerlerdeki orijinal hatıralarından bahsederler ve böylece tatlı konuşmalarıyla sınıfın bunaltıcı havasını bir anda değiştirirlerdi. Öğrencileri, öğretmenlik sanatının tarife sığmayan sanatkarlık yönlerini bu öğretmenlerinden bizzat görmek ve dinlemek suretiyle kazanmışlardı.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu okulumuza gelmiş diye öğrenciler arasına bir haber yayıldı.

İsmail Hakkı Baltacıoğlu ünlü bir eğitimci ve yazardı. Yeni Adam adında bir fikir ve sanat dergisi çıkarıyordu. Eğitimle ilgili basılmış çok sayıda kitapları vardı.

Haber doğruymuş. Az sonra idarece öğrencilerin toplantı salonuna gitmeleri istenildi.

Toplantı salonunda öğrenciler, öğretmenler konferansçıyı bekliyorlardı. İri yarı yakışıklı bir zat önde, okul müdürü arkada olmak üzere salona girdiler. Hep birden ayağa kalkıldı. Müdür, gelen misafiri,

"Arkadaşlar, günümüzün sayılı eğitimcilerinden yazar Sayın İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nu sizlere takdim ediyorum. Sizlere "İş Terbiyesi" adlı bir konferans verecek," dedi.

Misafir konuşmacı kürsüye giderken salondaki topluluk kendisini alkışladı. Konuşmacı yaklaşık olarak şu ana fikir etrafında konuşmasını yaptı.

"Arkadaşlar, sizlere iş terbiyesinden, sözde kendini dünya çapında bir iş eğitimcisi sanan Madam Montesuri'den bahsedeceğim. Montesuri'nin İtalya'da bir "İş Okulu" vardır. Burada bazı iş eğitimi denemelerine girişir. Sanki çok başarılı sonuçlar almış gibi bu denemelerini basın yoluyla dünyaya duyurur aptal Montesuri. Aptal diyorum, hakikaten aptaldır Madam Montesuri, çünkü, okulundaki çocuklara iş eğitimi yaptırıyorum sandığı yol, tamamen aptalca

takip edilen bir yoldur. Maalesef, dünyada eğitimciyiz diye geçinen birçok kimseler de aptal Montesuri'nin aptalca yaptığı iş eğitimi denemelerini kitaplar halinde kendi dillerine tercüme ederek onlar da bu saçmalıklara ortak oluyorlar. Bunu yaptığı işlerden birini örnek olarak sizlere anlatayım. Okulunun bahçesini öğrencilerine hazırlatır. Buralara gül ağaçları diktirir ve her gül ağacının bakımını bir öğrenci üzerine alır. Gübresinden suyunu velhasıl gül ağaçlarının yetişmesi için ne lazımsa çocuklar itina ile yerine getirirler. Ağaçlar yeşillenir, çiçek açar. Öğrenciler de yetiştirdikleri gülleri gururla yakalarına takarak gezerler. Biz yetiştirdik bu gülleri diye. Güllerin maliyeti yüksektir. Birkaç saat sonra güller solar ve yakalardan çıkarılıp atılır. Gerek emekler ve gerek masraflar birkaç saatlik gururlanma karşılığı heder olup gider. Böyle iş eğitimi olmaz. İş eğitiminde ekonomik düşünce ön planda gelmelidir. El ve kafa ahenkli olarak çalışmalıdır. Yapılan işte maliyet, işin bir ihtiyaca cevap vermesi, şahsiyeti geliştirmeye yardımcı olması lazımdır. Boşuna emek, boşuna gösteriş için harcanmaz. Bu çeşit işlere de iş denilmez. Bu denemeler eğitim yönünden bir değer taşımaz.”

Sonra, Dekrolu'nun Hayat için, hayat yolu ile hayat okulu'ndan ve Kerşestayner'in iş okulundan söz açtı. Bu eğitimcilerin iyi ve aksak taraflarını eleştirdi.

Konuşması ilginçti. Sözü bitirdi. Alkışlar arasında salondan ayrıldı.

Suat, böylece İsmail Hakkı Baltacıoğlu'nu tanımak fırsatını bulmuştu.

Suat, son sınıfa gelmişti. Artık idealist bir öğretmen ruhu taşıyordu. Son sınıfın öğretim yılı sonlarına doğru okul müdür yardımcısı elinde bir tomar basılı kağıtla sınıfa girdi. Her öğrenciye bunlardan birer adet verdi ve “Bu basılı kağıtlardan yazılı soruları dikkatle okuyun, mürekkeple cevaplarını karşınıza yazın. Kağıtların altını da imzalayın. Sonra gelir alırım,” dedi. Diğer arkadaşları gibi Suat da bu kağıdı dikkatle baştan sona kadar okudu. Bu kağıtlar, öğretmen adaylarının öğretmen çıktıktan sonra hangi illere atanmak istediklerini bilgi olarak öğrenmek maksadıyla Milli Eğitim Bakanlığının "yer isteme" kağıtlarıydı.

Suat bütün soruları doldurduktan sonra atanmasını arzuladığı il adının yazılmasına sıra gelince durakladı ve uzun uzun düşünmeye başladı.

Şimdiye kadar gerek doğduğu ve gerek okuduğu şehirler de arkadaşları tarafından adeta bir yabancı işlemleri görmüş; ana ve baba yurdunda (onların doğup, büyüdükleri köy, ilçe veya ilde) bulunmadığı için yerli halktan sayılamamıştı. Muhacir (göçmen) çocuğu olarak tanındığından istemeyerek de olsa kendinde bir aşağılık duygusu meydana gelmişti.

Bu duygunun verdiği eziklikten kurtulmak için anasının doğduğu ile tayinini arzuladığından ilgili bölüme orayı yazdı. Halbuki bu şehir, Doğu Anadolu'da, hem de oldukça ihmal edilmiş, kışın altı ay çevresiyle bağlantı kuramayan, o zaman için her türlü medeni vasıtalarından yoksun bir yerdi. Ama, ne olursa olsun orada kendini yerli hissedecekti. Orada kendine muhacir (göçmen) denilmeyecekti. O şehir halkının kaderiyle kendi kaderini birleştirebilecekti. Onlar kendini, kendi de onları daha iyi anlayabileceklerdi.

Diğer arkadaşları Ankara, İstanbul, İzmir gibi büyük şehirlere veya Doğu Anadolu'ya göre mahrumiyeti az olan Batı Anadolu şehirlerine atamalarını arzuladıklarından bu bölge illerinin adlarını ilgili bölümlere yazdılar.

Sınıfında kendi arzularıyla Doğu Anadolu'ya tayinini isteyen yalnız Suat'tı.

Okuldan başarıyla mezun oldu. Öğretmenlerinin ve arkadaşlarının ısrarıyla Gazi Eğitim Enstitüsü seçme sınavlarına katıldı ve kazandı.

Hemşehrileriyle birlikte tren biletini aldı. Haydarpaşa Garından saat yirmide kalkacak Doğu Anadolu posta treni üçüncü mevki kompartımanına bavulunu yerleştirdi. Pencere kenarındaki yere oturdu.

Arkadaşlarıyla şakalaşıyor; anne, baba, kız kardeşlerine, sözlüsü Saadet'e ve bütün tanıdıklarına kavuşacağına verdiği hazla tüy gibi hafiflemişti. Yerin de duramıyor gibiydi.

Gar hareket memuru trenin kalkacağını bildiren kampanyayı üç defa aralıklı çaldı. Lokomotif sinyalini verdi ve tren Anadolu istikametine hareket etti. İki gece ve bir gündüz tren yol aldı. Dağlar, vadiler, tüneller ve ovalar geçildi. Fevzipaşa istasyonu son durak olduğundan arkadaşlar hep birlikte trenden indiler.

O zaman insanlar eşya yüklü kamyonlar üstünde yolculuk yaparlardı. Kamyonların şoför mahalli en lüks mevki idi. Zenginler ancak orada seyahat edebiliyorlardı. Otobüs ve taksi, şehirlerde parmakla sayılabilecek birkaç rakamın üstüne çıkmazdı.

Suat ve arkadaşları buğday çuvallarıyla yüklü bir kamyonun üstüne bindiler. Çuvalların bağlandıkları kendirden iplere tutunarak yolculuklarına devam ettiler.

Ertesi gün gece yarısı saçları, başları ve üstleri toz içinde anne ve babalarının bulunduğu şehre vardılar.

Herkes bavulunu alarak evinin yolunu boyladı. Suat, heyecanlıydı. Evlerinin kapısını titrek ellerle birkaç defa vurdu. Yengesi kapıyı açtı. Ev halkı yine telaşlı, yine sevinçlerinden ne yapacaklarını bilmez halde idiler. Sarıldılar, öpüştüler. Sabah yaklaşmıştı. Artık kimse uyuyamadı.

Suat, babasını sordu. Babası görevi icabı sık sık keşiflere gittiğinden, Köylerde, üç güne kadar gelecek, denildi. Üç gün geçti. Babası hala gelmemişti. Suat, ev halkının endişeli ve kederli yüzlerinden kötü bir havanın estiğini hissediyor, fakat bir mana veremiyordu.

Geldiğinin dördüncü günü akşama doğru Suat eve uğradı. Komşu kadınların toplu halde evlerinde bulduklarını gördü. Odaya girer girmez kadınların ağlamasıyla karşılaştı. Korktuğu başına gelmişti. Yutkundü, gözleri yaşardı ve bir şey söyleyemeden geldiği gibi evden ayrıldı.

Pek sevdiği babasından ebediyen ayrıldığına verdiği acıyla ne yapacağını bilmez bir halde şehrin dış sokaklarında saatlerce dolaştı, durdu.

Bazen kendi kendine ağlıyor, bazen on sekiz yaşında aile reisliği mesuliyetinin yerine getirilmesi yolunda nasıl hareket etmesi lazım geleceğini düşünüyordu.

Cebinden kalem, kağıdını çıkardı. Duygularını ifade eden aşağıdaki satırları kağıda yazdı:

1937 yılında.

Henüz bıyığı terlememiş bir öğretmen olarak.

Sıla için gittiği şehirde.

Gururla.

Heyecanla.

İşte bakın adam oldum da geldim.

Dercesine.

Evimizin kapısını çaldım şafaktan.

Sandım ki.

Ben senin elini öpeceğim.
Sen de benim yüzümü.
Unutamam o anı.
Öpeceğim elin toprak altında olduğunu.
Heyhat ki.
Ne sen benim yüzümü öptün.
Ne ben elini.
Şimdi her yaşlıyı gördüğüm zaman.
Onu sen sanarak öperim elini.
İsterim ki, o da öpsün yüzümü.
Suat, ertesi gün ikinci bir üzüntüyle karşılaştı.
Babasının ölümünü bildirmedikleri gibi Saadet'in annesi Ziyet Hanımın da bu yılın kışında öldüğünü bildirmemişlerdi kendine.
Ziyet Hanımın ölümünden sonra Saadet'i Suat'ın babası "oğlumun sözlüsüdür diye" himayesine almış; Suat'ın babası ölünce de Saadet'in dayısı bunu fırsat bilerek,
"Kız kimsesiz kaldı, en yakın yakını benim," demiş; Saadet'i alıp yanında götürmüş. Kızın direnmesine rağmen nişan ve nikahı bir arada yaparak oğluna eş yapmış.
Bu olay da şok tesiri yaptı Suat'ın üzerinde.
İnsanın ilk aşkı.
Masum olursa aşktır.
Ona aşk.
Ona sevgi.
Ne denirse yakışır.
Başka mana verilmez.
Bu aşk söner.
Unutulur belki zamanla.
Kart aşkına.
Ne ad konur bilinmez.
Yıllar sonra Saadet ve Suat karşılaştılar bir şehirde. İkisinin de birer çocukları vardı. Biri anne, biri baba olmuştu. Yıllar öncesini hatırlamayarak birbirlerine bakıştılar; yutkundular, Dilleri varamadı geçmişten konuşmaya. Saadetler dilediler birbirlerine. El sıkıştılar, yine ayrıldılar o gün istemeyerek. O gündür, bu gündür, yıllar geçti aradan bir daha birbirlerini göremediler.
Şimdi karşılaştılar değişik görececekler birbirlerini. Saçlar ağarmış, yüzler buruşmuş olacak. Ya gönülleri, onu taşıyanlarına sormalı. İçlerinden,
Ol saltanatın.
Yeller eser.
Şimdi yerinde.
Veya.
Geçmiş zaman olur ki.
Hayali cihan değer." diyeceklerdir.
Babasının cebinden çıkan küçük bir defterde yazılı borç listesini Suat annesinden aldı. Babasının bıraktığı borcu yolluğuyla ödemek istedi.
Defterdeki adremlere gitti ve yazılı borç miktarlarını alacaklılara uzatarak,
"Ben Suat, babam sizden borç para almış. İlginize teşekkür ederim, buyurun paranızı."
Çevresinde çok sevilen kişiydi Suat'ın babası. İstisnasız, bütün alacaklıları,

“Aferin, sen evlatlık görevini yapıyorsun ama, biz alacağımızı ona helal ettik,” dediler. Bir türlü verilen parayı hiçbir alacaklısı almadı.

Suat, biri üç, biri altı yaşındaki kız kardeşlerini, annesini himayesine aldı ve giriş sınavını kazandığı yüksek okula gitmekten vazgeçti.

Çünkü, küçük iki kız kardeşine ve annesine kendisinden başka bakacak kimseleri yoktu.

Kamyon tutuldu; eşyalar denk edildi. Bir sabah, kalanlara veda edilerek ayrıldılar bu şehirden. Gözleri yaşlıydı hepsinin. Özlemini bütün bir ömür içinde yaşatmış, Suat’ının okuyup adam olduğunu göremeden ölen babasının mezarının bulunduğu şehirden ayrıldıkları için.

Yeni görev yerine, meçhul diyarlara doğru kamyonları yol alıyordu. Suat ve kardeşleri için meçhuldü buralar. Ama, anneleri için malumdu. Çünkü, Suat henüz karnında iken düşman saldırısından kaçarken geçmişlerdi bu yerlerden. İki yolculuğunda da annenin yüreği yaralıydı.

Birincisinde; vatanını kaybetmişti. İkincisinde; otuz yıllık sevgili kocasını.

Düşünüyordu, birinci yolculuğunu: “1915 yılı kışının çok soğuk ve karlı, tipili bir gününde Rus ve Ermeni birlikleri, buldukları şehri işgal ediyorlardı.

Evlerini, barklarını düşmana terk ederek, bir çöp dahi kurtaramadan, sandıklarını anahtarlarını bile almağa fırsat bulamadan, aç ve çıplak bir halde, kabileler halinde akıbetlerinin ne olacağını bilmeyerek bir çok hatıralarla bağlı buldukları sevgili memleketlerinden ayrılmışlardı.

Dağlar aşılmış, düşmanla aralarındaki mesafe uzayınca derin bir nefes almışlardı.

Hastaların hemen hepsi yollarda ölmüştü. Çocukların bir kısmı taşınamamaktan ötürü karlara terk edilerek kurtlara yem olmuştu. Bacağında takati, torbasında az da olsa azığı olanlar canını kurtarabilmek bahtiyarlığına kavuşabilmişlerdi.

Gönüllü kuvvetlerin çoğu, işgale uğrayan memleketlerini terk etmemişlerdi. Rus silahlı kuvvetleriyle çete harpleri yapıyor ve canlarını feda edercesine çarpışıp duruyorlardı.

İkinci yolculuğunu düşündü: Kocasıyla geçirdiği uzun yıllar arasındaki tatlı hatıralar bir bir geldi gözlerinin önüne. Sinema şeridi gibi süratle geçen sahneler, nemli gözlerinde dumanlı görünüyordu. Birincisinde kocası yanındaydı, ikincisinde oğlu.

Her gün bir eşkıya baskınına uğrayan yollardan geçildi. O zamanki yolların hepsi eski tip stabilize yollardı.

Bu yolculuk süresinde Suat’ı en çok üzen olay, kamyonun arkasına bağlı sandığın kapağının açılması sonucu, küçüklüğünden beri hatıra olarak biriktirdiği fotoğrafları kapsayan üç albümün düşerek kaybolmasıydı.

Suat’ları ve eşyalarını taşıyan kamyon dağ, vadi demeden, harap köprülere aldırış etmeden, canını tırnağına takan inatçı insanlar gibi bozuk yola, eski ve kötü lastiğe boş vermiş, motorundan gelen homurtulardan sinirlendiği belli bir eda ile Suat’ın tayin edildiği şehre gelmişti.

Kışın hiç kamyon yüzü görmeyen, yazın gördükleri kamyon sayısı da beşi onu geçmeyen bu şehir halkı sanki, en son model bir uçağın hava alanlarına inmiş gibi kamyonun etrafını bir anda sardılar.

Suat, annesi ve kardeşleri “oh yarabbi şükür, yolculuk bitti, yerimize geldik” diye sevinmekteydiler. Kamyonun etrafındakiler ise “bunlar kim?” diye

fısıldaşarak birbirleriyle konuşmakta ve meraklarını giderecek bir ipucu aramaktaydılar.

Henüz on sekiz yaşında, bu şehirde öğretmenlik yapmak üzere gelen, annesi bu şehrin yerlisi olan Suat, kalabalık arasında boşuna hamal aradı, durdu. Şehir halkının psikolojik bir yönü vardı."Aç yatar, tok görünür."

"Hamal bulunmaz burada,"dediler. Suat, kalabalıktaki insanlardan birine,

"Burada otel gibi bir yer var mı?" diye sordu.

"Aha, otel burası,"cevabını aldı.

Suat, annesi, kız kardeşleri ve kamyonun şoför muavini bavul ve diğer eşyaları alıp tahtadan ve ilkel merdivenleri bulunan, duvarları kerpiçten, tavanları direkli, çatısız, toprak damlı, iki katlı, elektriksiz idi. Mecburiyet palas olan yere girdiler. Burası şehrin sözde biricik oteliydi.

Otelin perişan kılıklı, dış görünüşüyle müşteriye emniyet telkin etmeyen katibi, Suat'ı, annesini, kardeşlerini alık alık ve kendine göre dikkatle inceledi. Suat'tan bazı şeyler soruyor ve cevabını alıyordu. Suat'ların nereli olduklarını, niçin buraya geldiklerini, anne ve baba adlarını, doğumlarını, nereden geldiklerini önündeki deftere gayet çirkin bir yazıyla yazdı. Suatların buralı olduklarını anlayınca tutumu bir anda değişti.

"Sizlere iyi bir oda vereceğim,"dedi ve kalacakları odayı gösterdi. Bu otel odası görülecek şeydi. Tabanı toprak, tavanı büyük direklerle örtülü, direklerin üstünde vaktiyle serilmiş ve şimdi çürümüş delik deşik hasırlar, odada Nuh Peygamber zamanından kalmış perişan iki karyola, bir tahta masa, iki sandalye ve masanın üzerinde islenmiş bir gaz lambası, yataklar kir-pas içinde. Suat'ın annesi,

"Oğlum, yatak çarşafı çok kirli, değiştirirsen memnun kalırız," diye rica edince, katip,

"Ana, nesi var yani bunların? Gül gibi çarşaf. Burada haftadan haftaya çarşafı ancak değiştirebiliriz. Böyle sık sık yıkanırsa çürür, gider". diye cevap verdi.

D.D.T. yoktu o zaman. Yastığın altı temizdir diye Suat'ın annesi çevirdi. Birkaç bitin yastık üstünde gayet serbest dolaştıklarını gördü. Bu otel de çaresizlikten birkaç gece yatıldı.

Sabahleyin Suat, tayin edildiği okulun Başöğretmeni ve aynı zamanda ana yurdu olan bu şehri görmek için otelden ayrıldı.

Otelin altı kahvehane, bahçesi de şehrin biricik garajı idi.

Kahvehaneye girdi, bir çay istedi. Garson çayı getirdi. Bu şehirde yabancılar hemen belli oluyordu. Garson merakını gidermek için Suat'a sordu,

"Beyim, siz kimsiniz, memleketimize ne işle geldiniz?" Suat cevap verdi.

"Buraya öğretmen olarak tayin edildim. Annem buralıdır. Dedemin adı şu. Bize şunlar derler" gibi laflar etti.

Suat'ın bir hemşehri ve aynı zamanda öğretmen oluşuna garson çok memnun kaldı. Bu il merkezinde ancak on kadar öğretmen vardı. Henüz bir ortaokulu bile yoktu. Öğretmenler ileri seviyede birer devlet memuru sayılıyorlardı. Bu bakımdan "bizden de demek öğretmen yetişebiliyormuş" gibi bir hisle garson gururlandı.

Suat annesinden aldığı bilgilerle bu şehirdeki akrabalarını aramaya başladı. Şehir küçük ve nüfusu az. Herkes burada birbirine akraba. Garsondan, en yakın akrabalarından birinin zengin olduğunu, fakat çok fazla para canlısı olduğunu öğrendi.

Yaşlı, üst baş derbeder, zengin bu akrabasını ziyarete gitti. Akrabasının elini öptü ve kendini tanıttı. Cahil ve zengin akrabası gururlandı Suat'ı görünce.

“Yeğenim, bir müşkülâtın olursa bana söyle, evim sizlere açıktır. Bu sözü kimseye söylememişti hiçbir zaman.

Kiralık evinin anahtarını Suat'a verdi ve üç gün sonra taşınabileceklerini söyledi. Üç gün sonra, otelden bu eve taşındılar. Annesi kendi düzenine göre evi yerleştirdi.

Odamın toprak tabanını.
Bagaj kâğıtları yapışık iki Antep kilimi.
Direkten tavanını da renkli kartonlar örtmüş.
Kağıtları birer birer okudum.
Diyarbakır- Malatya.
Malatya-Kayseri.
Kayseri-Gölbaşı yazılı.
Belli ki, emektar bu kilimler.
Denk olduğunda.
Yollarda.
Fazla yorulmuş.
Hamal sırtından düşüp kalkmış.
Yer, yer delinmiş.
Altından toprak görünüyor.
Fare yenikleri kartonların arasından da tavan.
Annem.
Bu kilimleri süpürürken yoruluyor.
Eller halılar aldı.
Rahat rahat süpürüyor.
Biz, şu ana kadar yıl oldu.
Bir baltaya sap olamadık.
Bunlar bela oldu başıma.
Canımı yiyip duruyor.
Hala, diyor.
Herkes kısmetini bulur, diyorum.
O da susuyor.
Duvarda bir Türkiye haritası.
Birkaç resim.
Bir de takvim asılı.
Kapının yanında da ayna var.
Sakın bakma.
Bu aynada görünürsün canavar.
Yüzün genişler.
Daralır, kısalır.
Veya uzar.
Köşedeki etajer aga radyomu taşır.
Dört hazeran sandalyem de seyrek gelen misafirleri.
Gelenlerin çoğu sedirde oturur.
Bunlar da pek işe yaramaz ki.
Bilmem ki.
Bu sandalyelere ne lüzum var?
Odamda bir köşeden bir köşeye.

Uzayan güzel bir sedirim var.
Kolay mı ya.
Alınmış bir kere bu sandalyeler.
Ve bu eşyalar.
Para veren yok ki.
Beleş de verilemez ki.
"Mal canın yongasıdır" derler.
Sokağa atılamaz ki.
Böylesi bir odaya da.
Oda denilemez ki.
Alıştık fukaralığa.
Kolay kolay bu odadan.
Bu dekordan.
Vazgeçilemez ki.

Daha ilk günden Suat'ların evine komşular "hoş geldiniz" demek için gelmeye başladılar. Yıllar öncesine ait hatıralarla ilgili konuşmalar şuna-buna göre ayarlı, değişik ve renkli. Suat'ın annesi durumundan çok memnun. Suat da hayatının en zevkli günlerini yaşıyordu. Şimdiye kadar başka yerlerde yerli halktan olmadığı için bir yabancı gibi bilindiğinden ve vatan topraklarını kendine yakıştırmayan aynı kan ve aynı soydan gelen insanların hareketlerine üzüldüğünden bu defa bu şehrin yerli halkından sayılması kendine güven ve gurur veriyordu. "Beni anlayan insanlar, benden olan topraklar da varmış" diye göğsü adeta kalıbına sığıyordu.

Çamurlu sokaklar, ilkel evler, cılız insanlar ona en medeni şehirde, en sağlıklı insanlar arasından yaşamadan daha çok haz ve emniyet veriyordu.

Bu şehirde, bu şekilde geçecekti Suat'ın hayatı.

Atandığı ilkokula sora-soruştura gitti. Tek katlı, çatısı tek oluklu kiremitlerle örtülü bir bina. Suat'ı kapıda saçlı sakalına karışmış bir odacı karşıladı.

"Kimi ararsın beyim?" dedi.

"Başöğretmeni, diye cevap verdi Suat.

Okul odacısı,

"İçerdedir beyim" dedi.

Tahtadan, sanki iğreti yapılmış gibi bir kapıdan içeri girdi. Üstü yeşil çuhalı eski bir masa ve masanın üzeri karmakarışık. Yaşlı, papağan burunlu, gözlüklü, şişman biri masanın arkasındaki sandalyede oturmuş. Bir şeyler yazıyordu. Suat içeri girince başını kaldırdı. Yazısını yarıda bırakarak gözlüğünün altından,

"Buyurun, ne istiyorsunuz?" dedi.

"Okulunuza yeni tayin edilen öğretmenim. Adım Suat" diye cevaplandırdı. Başöğretmen yerinden kalktı; Suat'ın elini sıktı; bir sandalye gösterdi.

"Buyurun oturun," dedi.

Yolculuğunun nasıl geçtiğinden, ev tutup tutmadığından, yanında kimleri getirdiğinden, bekar veya evli mi olduğundan velhasıl her şeyinden bilgi aldı, Suat'ın.

İşe başlayışı Milli Eğitim Müdürlüğü'ne yazıldı ve ertesi günü öğretmeni olmayan birinci sınıf kendisine verildi.

Hayatında ilk defa öğretmen olarak bu sınıfa giriyordu. Başöğretmen önde, kendi arkada sınıfa girdiler. Başöğretmen,

“Öğretmeniniz Suat Bey, bundan sonra o yetiştirecek sizleri. Çalışın ve öğretmeninizi memnun edin,” dedi. Suat’ın elini sıktı. Başarılar diledi ve sınıftan ayrıldı.

Altı ile yedi yaş arasındaki bu öğrenciler okuma yazma bilmiyorlardı. Onlar da henüz okula yeni gelmişlerdi.

Suat, öğrendiği yeni metodlarla öğrencilerini yetiştirmeye çalışıyordu. Sınıfını, bir iş okulu sınıfı haline getirmişti. İlköğretim müfettişi Suat’ın sınıfını, ilin köy ve şehir okullarına örnek sınıf olarak gösteriyordu.

Arkadaşları Suat’ı hem seviyorlar ve hem de çalışması örnek gösterildiğinden rahatları kaçtığı için "başımıza bela geldi" diyerek içlerinden hiddetleniyorlardı.

Suat, buna rağmen eğitimle ilgili dergi ve gazeteleri inceliyor; öğrencilerine en yeni metodlarla okuma yazma ve hayat bilgisini öğretmeye çalışıyordu.

"Çiçeği burnunda" deyimiyle tarif edilecek yaşta. Hayatına hiçbir kadın girmemiş olan Suat, çocuksu sevgiyi ilk defa Saadet’te görmüş bir daha ne sevgi, ne de kadın bilmişti.

Başkomiser Muhsin Bey’in kızı Sevim’i gördüğünde ona temiz hislerle bağlanmıştı.

Sevim de güzel bir kızdı. Siyah saçları, uzun kirpikleri, ela gözleri, pembe yanakları, ufak ağzı ve ölçülü vücuduyla sevilemeyecek gibi değildi.

Şehrin çarşısı büyük caddelerden birinin üzerinde idi. Herkes alışverişini bu büyük cadde üzerindeki çarşıdan yapardı.

Sevim annesiyle alışveriş için çarşıya çıkmıştı. Suat da bir arkadaşıyla birlikte çarşıda bir aşağı, bir yukarı gezip duruyorlardı. Suat’la Sevim ilk defa bu çarşıda karşılaşmışlardı. Göz göze geldiklerinde hallerinden anlaşılıyordu ki, ikisi de içlerinden bir şeyler geçiriyorlar.

Sevim’in küçük bir erkek kardeşi vardı. O da Suat’ın öğrencisiydi. Bu bakımdan hemen her gün Sevimlerin evinde Suat’tan söz edilirdi.

Suat, Sevim’in kardeşine özel bir ilgi gösteriyordu. Suat’ın, öğretim bakımından kardeşiyle ilgilenmesi Sevim’i çok memnun ediyordu. Suat’la aralarındaki ilgiyi kuvvetlendiriyordu.

Sevim’i kardeşinin defterine yapılması gereken bazı ödevleri yazıyor ve, “Ablanla birlikte bunu cevaplandırmaya çalışın; bakayım nasıl yapacaksınız?” Gibi şeyler söylüyordu. Suat’ın gayesi Sevim’in kendi hakkındaki düşüncesini bir dengine getirip öğrenmekti.

Bir gün, Suat, Sevim’in kardeşine kapalı bir zarf verdi.

“Oğlum, bunu ablana götürüp vereceksin. Cevabını yazsın al, getir. Benim verdiğim bu zarfı kimseye vermeyeceksin. Öğretmenim ablama bir şey gönderdi, diye de kimseye bir şey söylemeyeceksin” dedi.

Sevim’e kardeşi gizlice mektubu verdi. Sevim odaya girdi ve kapıyı arkadan kilitledi. Heyecanla zarfı yırttı mektubu okumağa başladı.

Sevim, seni annenle birlikte o gün çarşıda gördükten sonra yıldırım çarpmış gibi bir hal oldu içimde. Dünyada hiçbir kimseyi senin kadar beni etkileyici göremedim ve göremem de. Her halinle idealimdeki kızlardan birisin. Eğer sen de benim gibi, benim hakkımda aynı hisleri duyabiliyorsan hayatımızı birleştirmeğe karar verebiliriz.

Cevabını bekler, gözlerinden ve yanaklarından öperim.

Seni hiçbir zaman
Unutamayacak olan

Suat

O da, Suat'ın mektubuna bir cevap yazdı, Kardeşine mektubu bir zarf içinde verdi. Bir yanlılık yapmasın diye kardeşine,

“Aman ha, bu zarfı öğretmeninden başkasına gösterme ve verme. Kimseye de öğretmenime ablam bir zarf gönderdi gibi bir şeyler söyleme,” dedi.

Sevim mektubuna şöyle başlamıştı:

“Suat, Seni aynı gün ben de gördüm ve sevdim. Annem yanımda bulunduğu ve çarşı da çok kalabalık olduğu için duygularımı açığa vuramamış ve sana aldirış etmez görünmüştüm. Burası geri bir çevre. Küçük bir şey sezerlerse "habbeyi kubbe" yaparlar. halbuki geceleri rüyama girmektesin inan. Fakat, üzülerek söylemeliyim ki, maalesef babam beni arzum dışında bir polisle nişanlamış. Ben o polisin yüzünü dahi görmemişim.

Perişanım, ne yapacağımı bilemiyorum.

Sen bu işe bir çare bulursan çok sevineceğim. Gözlerinden öperim.

Sevim

Suat, kendinden yaşlı öğretmen arkadaşlarına bu konudaki düşüncelerini açıkladı.

Onların aracılığıyla Sevim'in babası Başkomiser Muhsin Bey'e durum anlatıldı. Muhsin Bey,

“Ben erkeğim, söz verdim bir kere. Dönemem sözümünden” deyip bu konuda her söylenen sözü yarıda kesiyordu.

Sevim ve Suat birkaç defa kaçamak buluştular. Her bakımdan anlaşıyorlardı. Ağlaştıkları oldu; seviştikleri oldu. Ama Sevim'in babasının kararını değiştirmek mümkün olamadı. Her yapılan rica “söz verdim, attığım tükürüğü yalamam” cevabıyla karşılandı.

Yıllar sonra bir polis eşi olarak Sevim, Suat'la Nevşehir'de karşılaştı. Sevim hayatından memnun değildi. Mesut olamamıştı. Suat'a durumunu anlattı, uzun uzun. Suat Sevim'in durumuna çok üzüldü ama, iş işten geçmişti.

Suat da Sevim'le evlenemeyince annesinin ve aracı kadınların zoruyla bir kızla evlenmişti.

O da mesut değildi. Eşinin kalitesiz ailesi Suat'ı en sevdiği anne ve kardeşleriyle arasını açmışlar ve birbirlerinden ayırmışlardı. Boş ve cahilce konuşmalardan bıkmış, usanmıştı artık. Evdeki normal konuşmalar dahi bir anda kavga şekline dökülüyordu.

Arada çocuklar vardı. Boşanamıyordu. Evlendiği kızla beraber uzun yıllar yaşama zorunda kalacaktı.

Suat'la Sevim, bakıştılar, ağlaştılar, ayrıldılar o gün.

Suat, Sevim'den ayrıldıktan sonra cebinden not defterini çıkardı ve yıllarca önce Sevim'den duygulanarak yazdığı şiirimsi hatırasını okumağa başladı.

Ten güzel.

Ses güzel.

Acaba ruhu nasıl?

Zarf güzel.

Mazruftan ne haber?

Eğer hepsi denkse ne güzel.

O zaman tanrının işi yokken.

Yaratmış seni derim.

Demek ki, diğer kullarını.

Perişan etmek istemiş böylece.

Ben onlardan biri.

Sen sarhoş edersin kızım.

El alemi.

Aşk bahçesinin şakrak bülbülü.

Aşk bülbüllerin kırmızı gülü.

Suat, evine, annesine ve kız kardeşlerine çok düşkün. İdeali, bunları kimseye muhtaç etmeden rahat yaşantılar içinde kendi yurtlarında huzurlu ve mesut etmektir. Suat, annesinin sözünden ayrılmamaya küçük iki kız kardeşini okutup, büyütmeye kendi vicdanına söz vermişti.

Bu küçük şehirde hemen hemen herkes birbirine akraba idiler.

Bir gün Suat okula giderken yolda yabancı bir kızla karşılaştı. Bu şehirde, yeni gelen her yabancı hemen belli olurdu. Şehir adeta bir ev, şehir halkı bu evdeki fertler gibiydi. Tüm yaşantılarıyla birbirlerini tanırlardı.

Uzun saçlı, buğday benizli, giyinişiyle ve o zamanki haliyle ilgi çekici ve bu şehre yeni geldiği belli bir kız. Kızla Suat arasında yirmi metreden fazla bir mesafe vardı. Suat okulundaki dersine geç kalmamak için hızlı adımlarla yürüyordu. Kızın nereye gittiği Suat için meçhuldu. Kızı görür görmez Suat içinden,

“Bu kız yabancı, acaba kimlere misafir gelmiş?” dedi.

Bu şehrin kızları isteyerek veya istemeyerek daha çok kapalı gezerler ve kendilerini ister yerli, ister yabancı olsun hiçbir erkeğe göstermemeye fazla gayret gösterirler. Bu bakımdan Suat kızın yabancı olduğunu anlamıştı.

Kız, yoluna rahat ve telaşsız devam ediyordu. Hızlı adımlarla yürüyen Suat kızın yanına geldi ve hiç aldırış etmeden geçti. Kız ise Suat'ın ayak seslerinin geldiği tarafa başını çevirdi ve Suat'a bakarak tebessüm etti.

Suat, vaktinde okuluna yetişmesini ve dersine girmesini düşündüğünden kızın tebessümünün bile farkına varamadı.

Bir başka gün Suat elbise almak için tanıdık bir tüccar dükkanına gitti. Dükkana İstanbul'dan yeni hazır elbiseler gelmişti. Desen ve kumaşı bakımından beğendiği bir elbiseyi satın aldı.

Dükkada, kırmızıya çalan sarışın yüzlü, ak saçlı, olur olmaz şeylere gülen, arada sırada kendi kendine konuşan bir yabancı oturuyordu.

Suat'a bu yabancıyı,

“Ekrem efendi, Maraş'tan yeni geldiler. Karısı hemşehrimizdir.” diye tanıttılar. Suat,

“Hoş gelmişsiniz baba, dedi. Ekrem fırsat buldu ve başladı Suat'la uzun uzun konuşmaya. Ha-bre konuşuyordu ama, konuşmasının hiçbir sözü Suat'ı ilgilendirmiyordu.

“Oğlum, karım buranın eski köy ağalarından birinin kızıdır. Maraş'ta bir tuhafiye dükkanım vardı. Ortağım bana kazık attı ve bütün sermayemi batırdı. Mecbur kaldım, çoluk çocuğu toplayıp buraya geldim. Şimdi bu dükkanın sahibi Arif ağa ile ortak oldu. Allahkerim belki, felek bundan sonra bize güler, dedi. Lüzumlu lüzumsuz konuşmalarına yine devam etti, durdu.

Aklı bakımından da pek normale benzemiyordu. Çarşı esnafı şimdiden kendini tiye almışlardı. Canı sıkılan dükkancı Ekrem efendi'nin yanına geliyor ve onun sinirleneceği bir hareketi yapıyor veya sözü söylüyordu. Sinirlenen Ekrem Efendi de ağzına geleni, isterse sövme olsun, bunlara sarf ediyor, fakat hiçbiri aldırış etmediği gibi aksine hoşlarına gidiyor ve gülüyorlardı.

Neşeli olduğu zamanlarda konuşmasıyla karşısındakini oyalayan matrak bir adamdı Ekrem efendi.

Suat, Ekrem efendi'ye,

“Allahısmarladık, diyerek dükkandan ayrıldı. Suat'ın hal ve hareketleri de Ekrem Efendi'nin hoşuna gitmişti.

Ekrem efendilerin evinde ne konuşulmuşsa konuşulmuş ailecek kızlarını Suat'a vermeye ve bunun için de ne lazımsa yapmağa kararlaştırmışlardı.

Suat'a yolda tebessümle bakan kız da meğer Ekrem Efendi'nin kızıymış.

Kızın yaşı büyük olmasına rağmen halen tahsilde ve ortaokul birinci sınıfta iki senelik ve bütünlemeye kalmış öğrenci idi. O yılın eylül ayında bütünleme sınavına girmiş, başaramadığından belgelenmişti.

Kızın anne ve babası Suat'ı damatlığa layık gördüklerinden, kızlarının da Suat'ı yolda gördüğü anda dış görünüşüyle ve kendine yaptığı incelemeler sonucu edindiği bilgiler dolayısıyla beğendiğinden Suat'larla sıkı bir münasebet kurmak çaresine başvurmuşlardı. Kendi düşüncelerine göre Suat'ın annesi elde edilirse tasarladıkları evlenme olayı kolayca gerçekleşebilirdi.

Suat'ın annesi cahil ve gezmeye meraklı bir kadındı. Her sınıftan, zengin veya fakir olsun birçok ahbabları vardı. Ya onlar Suat'lara gelirler veya Suat'ın annesi onlara gider saatlerce boş laf konuşurlardı.

Kızın annesi de aklen pek normal sayılamazdı. Fakat bu çeşit konular da kafası oldukça iyi çalışan bir kadındı.

Bir okulda odacılık yapan ve çevrede dedikoduculuğuyla meşhur bir kadına,

“Sen Suat'ın annesini bizim kızı, oğlu için istemeye razı edersen sana istediğin bir elbiseği alırım, şeklinde vaatte bulunmuştu. Bu vaat, o kadın için önemli sayılacak bir şeydi.

Artık o odacı kadın Suatların evinden hiç ayrılmaz oldu. Gece ve gündüz işi dışında saatlerde hep Suatlardaydı. Suat'ı bulursa ona, annesiyle yalnız kaldıklarında annesine hep kızın ailesinin asil olduklarından, zenginliklerinden, kızın tam anlamıyla hünerli olduğundan bahseder dururdu. Bir elbiselik kumaşın hatırı için. Yalancı sözlerle Suat'ın annesini Ekrem efendi'nin kızını Suat'a istemeye razı etti. Ama Suat, bu işe karşıydı. Buna rağmen annesinin sözünden çıkamıyordu. Annesi de bu odacı kadının çevirdiği planı sezinleyecek kültürde olmadığı gibi aklınca bu teklifi de çıkarına uygun bulmuştu.

Annesi ve Suat günlerce bu evlenme konusu üzerinde tartışıp durdular, fakat sonunda Suat, annesine mağlup oldu.

Suat altı ay sonra askere gidecekti. Yedek subay okulunda kaldığı müddetçe annesini ve kız kardeşlerini himayelerine bırakacağı yakın bir akrabası yoktu.

Ekrem efendiler Suat eğer kızımızla evlenirse askerlik müddetince siz bizde kalırsınız. Bu hususta hiçbir şey düşünmeyin, diye Suat'ın annesine söz vermişlerdi.

Suat annesinin ve aracı odacı kadının sözlerine pek aldırmış etmedi.

“Bir de ben İnci'lerle görüşeyim, dedi.

Ekrem efendi'nin kızının adı İnci idi.

Suat annesine,

“Anne, bak ben evlenme falan istemiyorum. Kaç gündür beni evlenmeye zorlayıp duruyorsunuz. Sonra sen pişman olursan veya ben senin yüzünden

bu hayat yolculuğuna bir çıkmaza girersem bundan doğacak vebal senin boynunda olacaktır. Kati kararını verdinse istemeyerek de olsa ben bir şartla bu işe evet diyeceğim. İnci'lerden bir gece onlara gitmemiz için randevu alın, hep birlikte oraya gidelim ve bu meseleyi etraflıca konuşalım. Bir karara varabilirsek olur," dedi.

Ertesi günün gecesi için randevu alındı.

Suat, annesi ve iki küçük kız kardeşi İnci'lere gittiler. Ekrem efendi, eşi, çocukları ve bir de aracı odacı kadın Suat'ları karşıladılar. Çaylar içildi. Şuradan buradan laflar edildi. Suat,

"Ekrem efendi, kızınızın benimle evlenmesi hususunda yapılan görüşmelerden haberiniz vardır. Bu konuyu açık açık konuşmak için geldik. Çocuklar odamızı terk ederlerse meseleyi enine-boyuna daha iyi konuşabiliriz."

Çocuklar başka odaya gittiler. Suat konuşmaya başladı.

"Giriş sınavını kazandığım halde yüksek öğrenimimi yapmaktan annem ve kız kardeşlerimin rahatı için şimdilik vazgeçtim. Siz anneme söz vermişsiniz. Suat askerliğini yaptığı müddet içinde bizde kalırsınız, hiçbir şey düşünmeyin demişsiniz, doğru mu? "

"Evet söyledik. Hem de kendisine annemiz gibi bakacağız. Bu konuda sizin de herhangi bir endişeniz olmasın."

"Peki, benim dış ve iç durumumu iyice incelediniz mi? Hakkımdaki kanatınız nedir?"

"İnceledik; beğendik; kanaatimiz müspettir".

Suat konuşmasına devam etti.

"Bir defa da İnci Hanımı çağıralım. O ne düşünüyor? Benim için onun kararı daha mühimdir. Öğrenelim."

İnci, odaya çağırıldı. Suat İnci'ye,

"Annem sizi beğenmiş. Senin annen ve baban da beni beğendiklerini söylediler. Benim için en önemlisi bu konu üzerinde sizin düşüncenizi öğrenmektir.

Altı ay sonra askerliğimi yapmak için Yedek subay okuluna gideceğim. Ondan sonra subay olarak nereye verileceğim belli değil. Biliyorsun Almanlar hudutlarımızda. Dünya harp içinde belki askerlik sonuna kadar ayrı yaşayacağız. Annem ve kız kardeşlerim sizde kalacağına göre onlara gereken saygı ve sevgiyi gösterebilecek misin? Evlenince senin para ihtiyacın olacak. Bu ihtiyacını yedek subay çıkmadan evvel karşılayabilmeme imkan yok." Para çantasını çıkardı, gösterdi."İşte bak para çantamda da kırk beş kuruştan fazla para yok. Düğün için bana masraf kapısı açarsanız onu karşılayacak da param yok. Durumumu size açıkladım. Sen bu işe ne diyorsun? Çekinmeden konuş. Burada konuşacağın sözlerini senet kabul ediyorum".

İnci, utandı, yutkundu ve ısrar üzere konuşmaya başladı.

"Sizinle evlenmeyi arzuluyorum. Annenizi annem, kız kardeşlerinizi kız kardeş bileceğim. Düğün v.s. için de size masraf kapısı açtırmayacağım. Böylece Suat'a söz verdi. Suat da,

"Öyle ise anlaştık. Bu anlaşmayı taraflara Allah hayırlı ve uğurlu etsin"dedi.

Bu şehirde kız isteme şimdiye kadar böyle medeni bir şekilde yapılmamıştı.

Karşılıklı anlaşmanın verdiği neşe içinde tekrar çaylar içildi.

Gece geç vakitlere kadar çeşitli konular üzerinde konuşularak vakit geçirildi. Sonra Suatlar evlerine gittiler. İnci'ler de nişan hazırlığı için neler yapmaları gerektiğini konuştular. Vakıt epey geçmişti. Herkes odasına gitti. İnci ve Suat'ın nişan ve düğünleriyle ilgili çeşitli düşünceler kafalarda sorular halinde geçiyordu.

Nişan için eşe-dosta davetiyeler gönderildi. O zaman bu şehirde büyük toplulukları içine alacak bir salon bulunmadığından nişan töreni İnci'lerin evinde yapılacaktı.

Nişan yüzükleri hazırlandı. Tören günü davetliler İnci'lerde toplandı.

İlin Milli Eğitim Müdürü tarafından kısa bir konuşmadan sonra yüzükler takıldı. İnci ve Suat'la aileleri davetliler tarafından saadetler dileği ile tebrik edildiler.

Artık Suat, İnci'lere serbestçe girip çıkabiliyordu. Geceleri İnci'ler Suat'lara ya da Suat'lar İnci'lere gidiyorlardı. Aileler arasındaki bu iyi münasebet ancak bir ay kadar devam edebildi. Bir aydan sonra İnci'nin annesi Suat'ın annesini, Suat'ın annesi de İnci'nin annesini çekememeye başladı. Misafir olarak gittikleri yerlerde ikisi de birbirinin aleyhine yakışsız sözler sarf ediyorlardı. Kız ve oğlan evine bir defa geçimsizlik girmişti. Bir anda dost iken düşman olmuşlardı. Aslında herkesten fazla birbirlerine yakın olmaları gerekiyordu. Olan Suat'la İnci'ye oldu. Hayatlarının baharında iki cahil aile arasında ezilip durdular. Suat daha fazla ruhen perişan oluyordu. Ne ummuş ve ne bulmuştu. Bu sonuçtaki sorumluluk kendinden yana değildi. Olayı yaratan da yaşatan da kendisi değildi ama, bu birleşme dram veya komedi oyununun kahramanı istemeyerek de olsa kendisi ve İnci olacaktı. Nitekim, öyle oldu.

Nişandan bir hafta sonra gelen ramazan bayramından bir gün önce şehrin amir ve memurları biricik kahvehanede buluşmuşlardı.

Bu kahvehaneden başka oturulacak ve vakit geçirilecek yer yoktu. Aznif, tavla, domino, bilardo gibi oyunlar oynanır ve bu arada gerek resmi ve gerek özel olayların tümü konuşulurdu.

Milli Eğitim Müdürü Suat'ın arkadaşları arasında,

“Suat, sen buralısın. Yarın bayram. Bir reform yapman lazım. Hepimiz evliyiz, sen nişanlısın. Biz eşlerimizi, sen de nişanlını al. Vali Beylerin bayramını tebrike hep birlikte gidelim, olmaz mı? Bir yenilik olur, burada” dedi.

Art düşüncesi olmayan Suat,

“Yalnız bir şartla, kızın ailesi evet derse, olur”.

Suat kendi annesinin de peki demesini arzuluyordu. Ona durumu anlattı. O an için her nasılsa o da,

“Peki, olur, gidin, dedi.

İnci'nin anne ve babası da evet dediklerinden bayram günü Suat nişanlısının evine gitti. Müstakbel kayınvalidesiyle kayınpederinin elini öptü. Nişanlısını alarak annesinin elini öpmeğe geldiler ve ikisi de Suat'ın annesinin elini öptüler.

Asık suratla da olsa Suat'ın annesi elini uzattı.

Suat ve nişanlısı Milli Eğitim Müdürünün evine gittiler. Orada ilin evli olan bütün milli eğitimcileri eşleriyle toplanmışlardı. Hep birlikte vali konağına gidildi. Vali ile eşinin bayramları tebrik edildi. Vali, ileri fikirli bir zattı. Suat'la nişanlısının topluluk arasında oluşuna pek memnun kaldı. Şeker ve likör

ikramından sonra vali konağı terk edildi. Herkes kendi programına göre bayram ziyaretlerine başlamak üzere ayrıldılar.

Suat sanki, nişanlısıyla birlikte Vali Beyin bayramını tebrike gitmekle büyük bir hata etmişti.

Bayram ziyaretleri bittikten sonra evine gitti. Annesi evde olmasına rağmen Suat'ın dış kapıyı defalarca vurmasına hiç aldırmıyor ve kapıyı da açmıyordu.

Annesi pencereden başını çıkarmış Suat'a,
"Şerefimizi iki para ettin. Defol kapıdan" diyordu.

Yaşlı kadınların aracılığıyla Suat'ın annesinin sinirleri yatıştı ve Suat'a kapıyı açtı. Suat'ın suçu nişanlısıyla bayram ziyaretlerine gitmek olsa da bunu annesinin müsaadesiyle yapmıştı. Annesi hızını alamamıştı.

Komşulara,
"Böyle oğlum olacağına, hiç olmasın" diyordu.

Aslında, Suat'ın annesinin sıkıntısı o değil, Suat'ın nişanlısının ailesiyle arasındaki geçimsizlikti. Yine aslında kendisini üzen olayların kahramanı da kendisidir.

Suat ve İnci'ye o yılki ramazan bayramı zehir olmuştu. Bu olayı hazırlamada Suat'ın ve İnci'nin ailesinin de çok payı vardı.

Mecburi nikah hazırlıkları başladı. Hiç masraf yaptırmayacağız diyenler birkaç ay sonra askere gidecek Suat'ı maaşının birkaç misli borca sokmuşlardı.

Hazırlıklar bitti. Şehrin Belediye başkanı nikah işlemini tamamlayacaktı. Resmi formaliteler tamamlandı.

Davetliler gelmişlerdi. Evliliğin mana ve önemi üzerinde Belediye Başkanı klasik bir konuşma yaptı. Sonra,

"Siz Suat Beyi koca olarak kabul ediyor musunuz?" dedi. İnci de,
"Evet" diye cevap verdi. Sonra Suat'a sordu,
"Siz İnci Hanımı karılığa kabul ediyor musunuz"?dedi.

Suat, orada öğrendi ki İnci'nin ailesi şunu şart koşuyormuş. Şayet ilerde Suat ve İnci boşanma suretiyle ayrılırlarsa Suat İnci'ye on bin lira değerinde bir şeyler verecek ve bunlar da tek tek evlenme cüzdanına yazılacak ve Suat tarafından "kabul ediyorum" diye altı imza edilecek.

Suat, henüz evlenmeden ayrılmayı düşünemiyordu ve bu emrivakii de asla kabul edemiyordu. Belediye Başkanına,

"Hayır, kabul etmiyorum" diye cevap verdi. Sonra İnci'nin gözlerinin içine baktı ve bekledi ki İnci,

"Ben böyle şeyleri şimdiden düşünemem. Ailem kendilerinden bunu ortaya atmış. Hayatımızı burada birleştirirken ayrılmayı aklıma getiremem. Ailelerimiz mutluluğumuza gölge düşüremezler" desin. İnci'den hiçbir ses çıkmadı. Belediye Başkanı bu defa tekrar İnci'ye sordu.

"Bu on bin değerindeki eşyanın evlenme cüzdanınıza yazılmasını istiyor musunuz"? İnci,

"İstiyorum" deyince Suat da,

"Ben de seninle evlenmek istemiyorum" diye karşılık verdi. O gün nikah işlemi davetlilerin ısrarlarına rağmen yapılamadı. Bir başka güne kaldı.

İnci'nin ailesi tarafından bir çok kimse aracı oldu. Suat'la annesinin evet demeleri sağlandı. Bir hafta sonra yeniden davetliler huzurunda nikahları kıyıldı.

Suat bir oyuna gelmişti. Tarafların aileleri birbirleriyle sanki düşmanca bir savaşa girişmişlerdi.

Bunların tatsız başlayan evliliklerinin üstünden altı ay geçmişti.

İnci hamile, Suat ise nafile yaşıyordu.

İnci'yi her an için terk etmeyi düşünüyorsa da karnındaki çocuğu için sabrediyordu.

İnci'nin ailesi de Suat'ın bu duygusundan faydalanarak çeşitli akılsızca hareketlerde bulunuyorlardı.

Suat "iki cami arasında kalmış binamaz" misali kendi ailesiyle İnci'nin ailesi arasında ne yapacağını bilemez bir halde bocalayıp, duruyordu.

1940 yılı İkinci Cihan Harbi'nin en dehşet verici yılıydı. Almanlar önüne gelen her ülkeyi zaptediyor ve Avrupa'yı kasıp kavuruyordu.

Suat, yedek subay okulunda. "Çalışma, karışma, kaçma" parolaları var, burada

Suat ruh ve fizik yapısı olarak bu parolaya müsait değil. O, her zaman ve her şeyden üstün onurunu tanımakta. Vatan ve millet için ne lazımsa onu yapmaktadır.

İşte bu ortamın içinde yedek subay okulundaki Suat'ın bölük komutanı namuslu ve çalışkan bir asker. Rütbesi üsteğmen ama Suat'ın gözünde ve gönlünde asker tarafıyla general.

Bölük komutanına mahcup olmamak için tatil falan demeden habire çalışıyor.

Yedek subay okulunda birçok dersler okutuluyordu. Bölük komutanı da bu dersler arasında iç hizmetler yönetmeliği dersine geliyordu. Suat, bu derse diğerlerinden fazla çalışmaktaydı.

Ne okuldan kaçtığı ve ne de şu veya bu işe karıştığı vardı.

Suat, iç hizmetler yönetmeliğini ezberlemişti.

Bölük komutanı derse girdi ve yazılı yoklama yapacağını söyledi. Herkes kağıt kalemini çıkardı. Komutan soracağı on soruyu bir öğrenci vasıtasıyla yazı tahtasına yazdırdı. Sonra tesadüf diyeceğiz, geçip Suat'ın sırasına oturdu. Suat, yönetmelikteki maddelerine uygun olarak bu on sorunun dokuzunu kağıdına aynen yazmıştı. Bölük komutanı kopya yapmasınlar diye bir taraftan sınıfı kontrol ediyor ve bir taraftan da yan gözle Suat'ın kâğıdını okuyordu.

Suat'a,

"Onuncu sorunun cevabını da yazarsan notunu on olarak burada vereceğim, dedi. Suat, onuncu sorunun cevabını da yazdı ve bölük komutanı sınıfta Suat'a on numara verdi.

Bu bölük komutanı yedek subay okulunun en gözde bir subayı idi. Rütbesi küçük, fakat forsu büyük bir zattı. Hakikaten de değerli bir askerdir.

Bölüğü teftişe gelen her kurmay subaya Suat'ı okulun birincisi olarak takdim ediyor ve ne sormak isterlerse Suat'ın cevaplandırabileceğini söylüyordu. Komutanının mahcup olmaması içinde Suat, var kuvvetiyle çalışıyordu. Bu sebeple yedek subay okulunun komutanı kurmay albay da Suat'ı yakından tanımıştı.

Okul birincisi olarak yedek subay okulunu bitiren Suat,

Eh artık kurtulduk, ferahladık derken yedek subay okulu komutanının kıta hizmeti gelmiş ve Türkiye'deki şu kadar alayın içinde Suat'ın subay olarak görev aldığı alaya komutan olarak tayini çıkmıştı.

Alay komutanının ilk göreve başladığı gün, alay kendisine takdim edildi. Yedek asteğmen Suat'ı gören alayın yeni komutanı,

“Memnun oldum. Demek sen alayımdasın” dedi.

Suat’ın bütün devre arkadaşları şu veya bu yerde, geri hizmetlerde rahat ederken o hiçbir zaman acemi öğretmen subaylığından ayrılmadı. Takım, bölük ve tabur teftişlerinde alay komutanı hep Suat’ı arar ve bulamazsa,

“Nerede Suat” der.

“Nöbetçidir komutanım” cevabını alınca, öfkelenir,

“Sen onun yerine nöbete gir ve o hemen gelsin “emrini verirdi.

Böylece muvazzaf subay gibi göreve çağrılırdı.

Bugünlerde İnci’den aldığı bir mektupta bir erkek çocukları olduğu müjdesi vardı. Baba olmanın sevinci içinde arkadaşlarına çadırda içkili bir ziyafet verdi. Gece geç vakitlere kadar ordugahta eğlendiler.

Aslında.

Evlat yalan yanlış bir birleşimin ifadesi.

Evlat kimine göre zevk.

Kimine göre baş belası.

Evlat bazen bir ümit.

Evlat felaket çoğu aile için.

Evlat bir ömür törpüsü.

Zannımca herkes için.

Evlatsız evlat edinmek için diz döver.

Evlat sahibi de sonu olacak diye düşünür.

Biri sahip olduğundan rahatsız.

Diğeri sahip olmadığından.

Dünya işte böyle.

Menfaat evladı da yapar ya dost.

Ya düşman.

Evlat küçükken canı.

Büyükken malı yer.

Yerken şükretse iyi.

Bir hak görür kendinde.

Ortaya getireni sokar.

Bazen yılan, akrep gibi.

Aylar geçti aradan Suat, bir türlü izin alamıyordu, sıla’ya gitmek için.

Zaten o zaman hiçbir askere izin verilmiyordu. Bütün alaylar Trakya’nın dağlarında ordugah kurmuşlardı. Birçoğunda yıkanmak için su bulunmuyor ve tabi olarak askerlerin çoğu beş altı içinde bir defa olsun yıkanamıyorlardı. Bu yüzden alayların çoğunda uyuz vakaları görüldü.

Ordugaha yakın ilçe ve il merkezlerine ancak hafta tatillerini geçirmek için subaylara izin veriliyordu. Aydan aya bir defa verilen haftalık iznini Suat, Çatalca’da geçiriyordu. Böyle izinli olduğu bir gün yolda sarışın ve güzel bir göçmen kızı gördü. Bu kıza karşı ilgi duydu içinden.

Suat’ın şansı her nedense daima sarı saçlı, mavi gözlü kızlarla açılmıştı. Bu defa yine kader karşısına uzun sarı saçlı ve saçlarını arkaya büyük iki örgü halinde sarkıtan, mavi gözlü, orta boylu ve narin yapılı bir kıza çıkarmıştı.

Kızı takip etti. Evlerini öğrendi.

İkinci defa Çatalca’ya gittiğinde bir yolunu buldu. Kızla konuşmaya muvaffak oldu.

Suat, buğday benizli, esmer, kıvrıkcık siyah saçlı, ortanın üstünde boylu, ne zayıf ve ne de şişman gençti.

Kızla anlaştılar.

Kızın adı Hatice idi. Hatice ile Suat'ın arasında dört yaş kadar bir fark vardı. Bu fark pek önemli sayılmazdı. Önemli olan şey Suat'ın evli olması, çocuklarının bulunmasıydı. İlk Hatice'den Suat bu durumunu gizlemişti. Sonradan Hatice'ye durumunu anlatmak zorunla kaldı.

Hatice'de Suat'ı artık seviyordu. Suat'ın evli olup olmayışı Hatice'yi ilgilendirmiyordu. Sevgileri içlerinde büyümüşü. Ayrılmıyorlardı birbirlerinden. Suat'ın askerliği müddetince ayrılmadılar. Terhis olayı mecburen bu sevişen iki kişiyi ayırmış oldu.

Suat'ın evli bulunduğu eşine annesi ve kız kardeşlerine yapılan muameleden ötürü sevgisi kalmamıştı. Çocukları olduğundan evlilik hayatları Suat tarafından mecburi devam ettiriliyordu. Suat'ın Hatice ile tatlı ve unutulmaz günleri geçmişti.

Suat, Hatice için hatıra defterine şunları karalamıştı.

Gözlerin deniz renginde.

Ondan dalgalansın.

Saçların hazan yaprağı.

Hem hüznü.

Hem telaşısın.

Endamın hoş gelir bana.

Gülüşün hoş.

Bazen sarhoş gibisin.

İçsen de içmesen de öyle.

Seviyor musun beni.

Başın için doğru söyle?

Bunu Hatice'ye okurken ondan aldığı cevap,

Evet olmuştu.

Tomurcuk halindeki sevgileri, kendi içlerinde büyüsü, yeşerdi, soldu ve maalesef öldü. Şimdi aralarında hiçbir şey kalmamıştı. Hatice'nin hangi diyarda ve hangi yaşantıda olduğu Suat'ca meçhul. Tabi olarak Suat'ın nerede bulunduğu ve durumunun ne olduğu Hatice için meçhul.

Suat'ın aşktan yana, sevgiden yana kısmeti kesikti. Gönül işinde hercai değildi. Hayatına giren kız ve kadınların sayısı kendi yaşlıtlarına göre hiç denecek sayıda idi.

Bir kısımlarına göre Suat ideal bir insan tipi. Bir kısım insanlara göre de enayi.

Hayatta aşk ve sevgi ne demek? Her dişiyi sevmeli erkek olan.

Numaradan aşık olmalı; numaradan ölçülü sözler çıkmalı ağızından insanın. Günü gün etmeli erkek insan. Bunlara göre Suat erkek sayılmazdı, hiçbir zaman.

Sevdiğine tam anlamıyla tutkun olurdu. Hayatında sevdiği birkaç kişiyi geçmemişti. O da kendisine nasip olmamıştı. Sevdikleri gelip geçici olmuştu. Argoca deyimiyle zamparalık da yapamamıştı.

Yapamamıştı ama, çevresi onu yine yapar bilmiş, hayal hanesinden ne geçmişse Suat'ı öyle tanımış; onu yakından tanımayanlar da öyle tanıtmaya çalışmışlardı. Olduğundan başka türlü tanınmak, bu da Suat'ın şanslıydı.

Saadet, Sevim ve Hatice Suat için birer hatıra olmuşlardı.

Suat'ın sevgiye ihtiyacı olan kalbi yine boş kalmıştı.

Suat, harp yıllarında askerliğini yaptığı için birçok mahrumiyetlerle karşılaşmış ve askerliğini yaptığı yıllar içinde gayet enteresan olaylara şahit olmuştu.

Suat'ın yedek subaylığı yaptığı alay Çatalca hattında görev almıştı.

Bulgar sınırında yığınak halinde bekleyen alman ordusunun muhtemel saldırısına karşı Trakya'daki üç kolordumuz her zaman alarm halindeydi. Suatların alayı 28 ay içinde 368 defa çadır kurmuş ve çadır sökmüştü. Bina'lı ordugaha geçmek nasip olmadı. Suat iki kışı Trakya'da çadırdaki geçirdi.

Üç kolordunun bütün alayları Alman tanklarını durdurabilmek için Karadeniz'den Marmara Denizi'ne ve Ege Denizi'ne kadar Trakya'yı üç hat üzerine "tank manii" kazmayla görevliydiler. Bu tank manilerinin arasına yüz binlerce ton çimento ve kum sarfıyla koruganlar yapılmıştı.

Almanların modern tanklarını durdurabilmek için yapılan "tank manii" adındaki toprak hendeklerden birini yabancı bir domuzun zahmet çekmeden geçtiğini Suat bizzat görmüştü.

Büyük para ve emek sarfıyla yapılan "çakmak hattı" da Almanların Yunanistan'ı işgal ederek Ege denizi'ndeki bir adayı almalarıyla "çakmak hattı"nın gerisine sıçramaları dolayısıyla harp gücünü kaybetmişti. Yani üç kolordunun yıllarca verdiği emekler heder olup gitmişti. Şimdi o hendekler ve o koruganlar işe yaramaz bir halde durmaktadır.

Suat, askerliğinin son yılını teğmen olarak yaşları ellinin üstünde bulunan erlerden teşekkül etmiş ve "Hababam Taburu" adı verilen taburda bölük komutanı olarak geçirdi. Burada tabur komutanı inşaat taşeronu, bölük komutanları inşaat kalfası, takım komutanları amele çavuşu, erler de amele görevi yapıyorlardı. Sabahleyin kazma küreklerle araziye çıkılır, verilen ölçülere göre çukurlar kazılır ve akşamda çadırlara dönülürdü.

Erlerdeki tüfeklerin hepsi Birinci Cihan Harbi'nden kalma eski tip mavzerlerdi. Bütün cephane her ere verilen doksan mermiden ibaretti. Yani, bir düşman taarruzunda bu doksan mermiyi sarf etti mi artık mermisiz kalacaktı.

Suat, subay olmasına rağmen erler kadar şanslı değildi. Çünkü, onun ne mermisi, ne tabancası ve ne de kasaturası vardı. Muhtemel bir düşman taarruzunda ne yapacağını bilmiyordu.

Bazen kendi kendine düşünür,

Herhangi bir düşman saldırısında ölmeye öleceğim ama, hiç olmazsa ben de bir düşman öldürebilseydim, der ve tabancasız, kasaturasız nasıl karşı koyabileceğine akıl erdiremez, en sonunda, Gırtlığına sarılır, boğarak öldürmeğe çalışırım, diyerek kendini teselli ederdi.

Bir defasında alayca uzun bir yürüyüşe çıkmıştı.

Her erin sırtında arka çantası, battaniyesi, belinde içi su dolu matarası, omzunda tüfeği vardı. Hava yağmurlu, yerler çamurdu. Erlerin ayağındaki postallar eski ve yıpranmıştı. Birçok askerin postal altları Trakya'nın balçık toprağında yapışıp kalmıştı.

Suat'ın emir eri ayrıca Suat'ın yemek dolu sefertasını da taşıyordu. Suat, emir erine acıdı. Arka çantasını kendi hurcunun içine koydurdu. Emir erinin bitlendiğinden haberi olmadığı için Suat da bitlendi. Her gün yıkanmak suretiyle bir ayda bittin zor kurtulabildi.

Hiç ümit etmediği bir zamanda 28 ay sonra Suat terhis oldu.

Hatıra ister acı olsun.

İster tatlı.

Hatıradır ya.

Hatırlanmak istenir.

Veya hatırlanmamak.

İkisinde de hatırlanır.
Hatıra olduğu için.
İster bu hatıra.
Bir fotoğraf olsun.
İsterse hayatın hatırası.
Hatıra bir kazık olur.
Hatıra bir hayal.

Askerlikten terhis olan Suat, Hatice'yi gözü yaşlı olarak Çatalca'da bırakmış; eşi İnci'nin bulunduğu Maraş'a gönlü buruk istemeyerek dönmüştü. Hayat, Suat'a her zaman buna benzer oyunlarını oynayacak ve Suat da bu tür oyunlara alışacaktı.

Terhisi kışa rastlamıştı. Görev yerine gidecek yollar karlarla örtülünce geçit vermez durumdaydı. Oraya ya Elazığ'dan veya Diyarbakır'dan katır sırtında gitmek mümkün olacaktı. İlk Suat, Elazığ üzerinden gitmeyi denedi, bu mümkün olamayınca Diyarbakır'a geldi; oradan da gitmenin imkansız olduğunu öğrenince nakli için teşebbüse geçti. Bu gidiş gelişlerde hastalanmış ve iki aylık istirahat raporu almıştı. Bu rapora yolların katırla da olsa gitmeye müsait olmadığına dair Karayollarından aldığı vesikayı ekledi ve bir nakil dilekçesiyle Milli Eğitim Bakanlığına müracaatta bulundu.

Diyarbakır'a yaya yedi saat mesafedeki bir köye tayini çıktı. Suat tayininden ötürü pek sevinmişti. Tayinim çıkmasaydı, belki yollarda katır sırtında donar, ölürdüm, diye

Elinde tayin emri ve yanında eşiyle çocuğu olduğu halde Diyarbakır'a geldi. Eşiyle çocuğunu otelde bıraktı ve Milli Eğitim Müdürlüğüne gitti. Milli Eğitim Müdürü genç, enerjik ve dış görünüşüyle şeytan gibi bir adama benziyordu. Müdürün kapısını endişeli bir ruh haleti içinde birkaç defa vurdu. İçerden gür bir ses,

“Gir” dedi. Suat içeri girdi ve kendini takdim etti. Milli Eğitim Müdürü Suat'a,

“Seni bu konuşman ve halinle beğendim. Çalışkan bir öğretmene benziyorsun. Her ne kadar tayinin köye çıkmışsa da seni merkezde görevlendireceğim. İnşallah tahminimde aldanmadığımı ispat edersin. Başarılar dilerim” dedi ve telefonla biriyle konuştu. Diyarbakır merkezinde Suat'ı göndereceği ilkokulu tarif etti.

“Başöğretmene gideceksin. Müdür Bey'in telefonla size bahsettiği öğretmen benim diyeceksin. Sana sınıfını gösterecekler. Orada çalışacaksın” dedi. Suat, müdürüne,

“Teşekkür ederim” diyerek Milli Eğitim Müdürlüğü odasından ayrıldı ve başöğretmenin görmek, sınıfın devir teslim almak üzere yola koyuldu.

Okulun başöğretmeni yaşlı, tecrübeli, enerjik bir zattı. Suat'ı gayet iyi karşıladı.

“Beşinci sınıfta vekil bir öğretmen var, o sınıfı sana vereceğim” dedi. Birlikte sınıfa girdiler, Suat'ı başöğretmen öğrencilere takdim etti.

Suat öğrencilerini, öğrenciler de Suat'ı pek sevdiler. Karşılıklı konuşmalar oldu. Bu arada normal olarak vekil öğretmenin de işine son verildi.

Suat, merkezde kalacağım diye eşini ve çocuğunu otelden aldı; tanıdık bir arkadaşının evine getirdi. O gün arkadaşıyla birlikte kiralık bir ev aradılar. Şansları olacak, keselerine uygun kiralık bir boş ev buldular. Arkadaşının evinden kiraladıkları bu eve taşındılar. Mevsim kış olduğu için odun ve kömür

almak icap ediyordu. Bunu da Suat aldı. Eşi İnci, eşyaları eve yerleştirmeye başladı.

Suat, sınıfının günlük planlarını hazırlayıp derslerine devam ediyordu. İki gün sonra Milli Eğitim Müdürü Suat'ı telefonla acele olarak daireye çağırdı.

“Oğlum, ben seni çok beğenmişim. Sana merkezde görev vermeye kararlıyım. Maalesef Milli Eğitim Bakanlığı benim senin hakkındaki teklifimi kabul etmedi.

“Onu biz köye tayin etmiştik. Siz, hangi yetkiyle onu merkezde çalıştırabiliyorsunuz?” diye teklif yazımızı geri gönderdiler. Köyüne git. Görevine başla. Seni yine en kısa bir zamanda merkeze alacağım. Söz veriyorum” dedi.

Suat, öğrendi ki, kendisinin tayin edildiği beşinci sınıfa kendisinden evvel ders veren vekil bayan öğretmen mektupçu'nun (vali muavini'nin) tanıdığı bir bayanmış. O gün işinden olur, olmaz doğruca mektupçu'ya gitmiş ve dert yanmış. İftira etmiyorlarsa bu bayanla mektupçu'nun arasında bir de sevgi bağı varmış. Milli Eğitim Müdürünü çağırmış.

“Sen neden merkezde bu kadar okul ve bu kadar sınıf varken bu öğretmeni benim yakınımın sınıfına gönderdin?” şeklinde Milli Eğitim Müdürünü sıkıştırmış. Bunun üzerine de Suat'ı Milli Eğitim Müdürü çağırarak köye gitmeye mecbur etmiş.

Suat'ın eşi olayı ters yönden mütalaa ederek sanki, Suat merkezde kalmayı istemiyormuş da onun için köye gidiyorlarmış şekline sokmuştu. Kavgaya etti, ağladı, üzdü Suat'ı bu maksatla. Elinde olmayan bir olay için. Kamyon gitmiyordu bu köye. Suat, iki at arabası tuttu; eşyalarını yükledi ve yüklerin üstüne de eşi ve çocuğuyla birlikte bindiler, köyün yoluna koyuldular.

Arabanın üstünde Suat, uğradığı kalleşliği ve eşinin kendiyle kader birliği yapması lazım gelirken yalnız bıraktığını düşünerek üzülmüyordu.

Uzaktan kırmızı kiremitli çatılarıyla oldukça güzel bir manzara arz eden köy görüldü. Arabacı,

“İşte bu görünen köye gideceğiz” dedi. Meğer, bu köyün "dışı kalaylı, içi vayvaylıymış."

Yüz evli bu göçmen köyü İskan Genel Müdürlüğü'nce kurulmuş, fakat meskun ancak yirmi evi kalmış. Geriye kalan seksen evde oturanların kimi açlıktan ölmüş ve bir kısmı da açlıktan ölmek için Batı Anadolu illerine, çoğunlukla Adapazarı'na canlarını kurtarmak maksadı ile kaçmışlar. Köyün mezarlığı köyden büyük. Kaçanlar iskan kanununa göre jandarma muhafazası altında tekrar bu köye getiriliyor, adeta "burada öleceksiniz" der gibi yanlış bir siyasete kurban ediliyordu.

Bulgaristan'ın Pravada şehrinden buraya göçmen olarak getirilen ve iskan edilen insanlar soğuk bu bölgeye alışamışlar, Diyarbakır'ın ağaçsız, verimsiz, sıcaktan durulamayacak bu köyünde pek tabii olarak barınamamışlardı.

Köyün üç sınıflı bir okulu vardı. Okul, İskan Genel Müdürlüğü'nce standart bir plana göre yapılmıştı. Sınıflarının pencereleri büyük, çatısı kiremitliydi.

Üç yıldan beri buraya hiçbir öğretmen tayin edilmemişti. İlk tayin edilen öğretmen, Suat olmuştu. Okulu Diyarbakır'dan gelip Hazro ve Kulp'a giden yolcular han gibi kullanmışlardı. Kalaycılar yazın tezgahlarını okula kurar civar köylerin kabkacaklarını burada kalaylardı. Pencerelerde cam namına bir şey kalmamıştı. Okul odalarının tabanı beton olmadığından yolcuların gerek kendi

ayaklarıyla ve gerek hayvanlarının ayaklarıyla getirdikleri çamurlardan okulun içi kabartma haritaya benzetilmişti.

Okulun kayıtlı on sekiz öğrencisi ve bir de derse hiç girmeyen, açıktan maaş alan bir eğitmen vardı. Suat'ta buraya mektupçunun tanıdığı bayanın maaşı kesilmesin diye tayin edilmişti.

Suat, bu köye ayak basar basmaz ilk iş olarak eğitmeni yanına aldı ve okula gitti. On kadar üstü tozlu eski sıradan ve perişan bir okuldan başka bir şey göremedi.

Bir de kalacakları evi görmek istedi. Evlerin çoğu boştu. Sağ kalan ev sahiplerinden çoğu adres bırakmadan köyden kaçmışlardı. Suat, eşi ve çocuğunu alarak okula yakın boş bir eve taşındı. Taşındıkları ev iki odalı, kiremit çatılıydı. Arkasında büyük bir ahır vardı. Köyün bütün evleri aynı plan üzere yapılmıştı.

Eğitmenden ısınmaları için emaneten bir peçka (üzerinde yemek ve içindeki fırınında ekmek pişirilebilen bir cins Bulgaristan sobası) aldı.

O devirde düşünülecek en önemli işlerden biri yemek temini meselesiydi. 1942 yılı sonu kahveden şekere, ekmekten fasulyeye, kumaştan ölü kefenine kadar her şey halka vesika ile veriliyordu. Çay şekerinin kilosu 550 kuruştı. Çoğu zaman bu maddeler bulunamıyor, ancak zenginler karaborsadan "ateş pahasına temin edebiliyorlardı. Buğday unundan yapılmış bir ekmek bulabilmek bir meseleydi. Arpa, çavdar, ziva, mısır karışımı undan yapılmış ekmeği bulup da çoluk çocuğuna yedirebilen aile reisi kendini çok şanslı sayabiliyordu. Fakir halkın çoğu bahar ve yaz aylarında kırlara açılır, çeşitli otları toplayarak tencerede kaynatır ve yemek niyetine yerlerdi.

Diyarbakır çevresinde toplanarak yenen bu otların arasına zehirli bazı otların karışması sonucu ölenler de olmuştu.

Suat'ın öğretmenlik yaptığı köyde, yiyeceği tükenen evlerde ev halkı hareket edip acıkmasınlar diye yataklarından çıkmazlar ve adeta azrailin gelmesini beklerlerdi. Komşularından ölen birinin cenazesini kaldırmaya yardım etmezlerdi.

“Yardıma gelsenize” denildiğinde;

“Acım, takatsizim, kazma falan sallayamam” diye cevap verirlerdi.

Ölüleri saracak kefenlik bez bulunamadığından hasıra sarılarak gömülürdü.

Azrail'in cirit attığı bu köyde Suat'ın ilk planda yiyecek temin etmesi gerekiyordu. Eğitmenden bu konuda bilgi aldı. Eğitmen de,

Köye yarım saat mesafede bulunan değirmenden, değirmenci Hasan Ağa'dan ancak tenekesi on liradan karışık un alınabileceğini söyledi.

Suat o yıllarda göreve yeni başlayan her öğretmen gibi 42 lira maaş alıyordu. Yani dört teneke karışık un parası karşılığında öğretmenlik yapıyordu.

Köyde en varlıklı kişi köyün eğitmeniydi. Nakil vasıtası olarak da Tevfik Ağa'nın bir atından, eğitmenin semersiz bir eşiğinden başka bir şey yoktu.

Suat, eğitmenin eşeğini aldı ve bir çuvalla birlikte değirmenin yolunu tuttu. Değirmene giden herhangi yol olmadığından sürülmüş tarlalar içinden yarım saat yürüdü ve zorlukla değirmene vardı. Hasan Ağa'yı buldu. Bir teneke karışık un almak istediğini söyledi. Hasan Ağa,

“Valla oğul'um tünne(yok). Bekle biri galirse değirman hakkından siye (sana) verecam,” dedi.

Allahtan, karışık iki çuval zahiresini öğütmek için değirmene bir köylü geldi. Suat, akşama doğru bir teneke karışık ununu aldı; çuvalına doldurdu ve çuvalın ağzını da iyice bağladıktan sonra eşeğin çıplak sırtına yükleyerek görev yeri köye doğru yollandı.

Etraf kararmıştı. Gök gürültüsüyle birlikte sağanak halinde yağmur yağmaya başlamıştı.

Sürülmüş tarlaların toprağı yağmurdan ekşimiş hamur gibi kabarmıştı. Eşeğin ayakları toprağa gömülüyor ve eşek yürüyemiyordu. Bu defa Suat, eşeğin kuyruğundan tutup yukarı çekiyor, eşeğin ayağı çamurdan kurtulunca Suat'ın ayağı çamura batıyordu. Arada sırada da dengesini kaybeden çuval eşeğin sırtından devriliyordu. Suat, güçlkle çamurdan çuvalı kaldırıp tekrar eşeğin sırtına yerleştiriyordu.

Şu yağmurda ve şu karanlıkta köye gidemezsem halim ne olacak? Kurtlara falan yem olmam işten bile değil. Diye düşünüyor. Diğer taraftan aç olarak yolunu bekleyen eşini ve çocuğunu merak ediyor; için için ağlıyordu. Yarım saatlik yolu iki buçuk saatte zor katedebildi.

Eşeği eğitmene teslim etti ve çuvalı da sırtlayarak evine getirdi.

İnci ağlıyordu.

“Ben burada duramam. Beni yarın erkenden babamın yanına gönder. diyordu. Suat da,

“Beni burada nasıl yalnız bırakıp gidiyorsun? Biliyorsun ki yumurta dahi pişirmesini bilemem. Bana kim ekmek pişirecek? Kim çamaşırlarımı yıkayacak? Mecburi hizmetim var. Köyü de terk edip görevimi bırakamam. Etme, eyleme. Vazgeç bu sevdadan.”

İnci, hiçbir şey dinlemiyor ve yine ağlıyor, ağlıyordu. Suat, İnci'yi kararından bir türlü vazgeçiremiyordu.

“Demek beni ölüme terk edip gidiyorsun? Olur; yarın seni gönderirim”.

Peçkada ekmek pişirildi. Hep birlikte ekmekle peynir yediler.

Ertesi gün sabahtan Suat, köyde atı olan Tefrik ağa'yı çağırdı. Durumu ona anlattı. Pazarlıkta anlaştılar.

Tipiyle karışık kar yağıyordu. Suat askeri pantolon'u, yünden başlık ve eldivenini İnci'ye giydirdi. Çocuğu da iyice sardılar. İnci ata bindi ve çocuğu da önüne aldı. Tefrik ağa atın başından tutuyordu. İnci,

“Allahaismarladık” dediyse de Suat, kendisini bırakıp giden eşine uğurlar olsun, demedi.

Köyden uzaklaştılar ve beş dakika sonra da gözden kayboldular. Bu şekilde yedi saat yolculuk yapacaklardı.

İnci'nin Suat'ı köyde yapayalnız bırakıp kaçması her ne kadar bir boşanma sebebi sayılıyorduydu da çocuğunun hatırı için Suat, İnci'yi boşamaya teşebbüs etmedi. Fakat bu kaçma olayını hiçbir zaman unutmadı.

O günkü duygularının şöyle dile getirmişti:

Kimsesizim,

Bir kimsem var içimde.

Ben onunla avunurum her zaman.

Gece, gündüz o konuşur içimde.

Dışarıdan onu kimse anlamaz.

Zaten oda dışarıya aldırılmaz.

Sesi kısık dışarıya.

O içimde gümbür gümbür gümbürder.

O sesini dışarıya duyurmaz.

Duyurmaya ihtiyaç da duyamaz.
O ses benim vicdanımın sesidir.
Onu benden başka vallah.
Ne kim duyar.
Ne anlar.
Ben kapalı kutu gibi dururum.
Bir volkan var.
Benliğimden içerde.
Patlamaya amededir, duramaz.
Ben patlarım için için.
Her zaman.
Ben duyarım.
O patlama dışarıdan duyulmaz.

İnci, Tevfik ağa gibi cahil ve yabancı bir erkekle yedi saatlik bir yolculuğa çıkmasının doğru olamayacağını hiç düşünmemiş; Suat'ın bu konudaki ihtarlarına bile aldırış etmemişti. Sonra böyle tipili ve karlı bir günde yedi saat at üstünde yolculuğu göze alması yapacağı iş de değildi. Bunlara katlanışı, "orada öleceğime yolda öleyim. Eşim, bıraktığım köyde ölecekmiş ne umurum. Bana benim canım lazım" düşüncesinden ileri geliyordu. Bundan ötürü her türlü riski göze almıştı.

Yedi saat sonra Diyarbakır'ın Mardin Kapısından at üstünde askeri pantolonlu, başı kar başlığıyla örtülü ve önünde bir buçuk yaşında bir çocuğu kucaklayan biriyle bu atın yularını tutan eski yeşil renkli fotör şapkalı, perişan kılıklı, orta boylu, her haliyle göçmen olduğu anlaşılan bir başka kişi Diyarbakır'a giriyordu.

Şehrin bu giriş kapısındaki ilk kahvehanenin önünde durdular.

Atın üstündeki kadın ve çocuk, kışın tipili ve karlı bugününde yedi saat yolculuk yaptıkları için sanki donmuşlardı.

İnci, attan inmek isteyince ayakları yarı donmuş olduğu için çocukla birlikte yere düştü. Civardaki halk İnci'yle çocuğun başına toplandı. Kendi aralarında konuşuyorlardı.

"Vah vah, zavallı donmuş olacak. Acaba kim ola? Kadın mı, erkek mi?"

İnci'nin koluna iki kişi girdi ve çocuğu da bir başkası kucakladı. Bunları yakındaki kahvehaneye acele soktular. İnci'ye ve çocuğa birkaç bardak çay içirdiler. Çay içtikten sonra İnci kendine geldi.

Göçmen Tevfik ağa'ya kahvehanedeki adamlar çeşitli sorular soruyorlardı. O da etrafındakilere cevap yetiştirmeğe çalışıyordu. Tevfik ağa'ya neler sormuyorlardı ki.

İnci, Suat'ın Diyarbakır'daki arkadaşının evine gitti. Onlarda bir gece misafir kaldılar. Ertesi günü Suat'ın arkadaşı eşiyile birlikte İnci ile çocuğunu istasyona götürüp Maraş'a yolcu ettiler.

Suat, aç bilaç köyde yalnız kalmıştı. Bütün zevki başarılı bir görev yapmak, "Mefüreci Muallim" gibi bu köyde çalışmaktı. Öğretmen okulunda iken "Beyaz Zambaklar Memleketinde" ve "Mefüreci Muallim" adlı eserleri okumuştur. Kendini bu eserlerdeki kahramanlara benzetiyor, vatan ve millet hizmetinde kendini bir er gibi vakfı nefis etmiş bir kişi olarak farzediyordu.

Açlıktan ölümü en tabii bir olay gibi gören bu köyün halkını okula topladı. Kültürden, okuma yazmanın faydasından söz etti. Suat'ın içten gelen konuşmasını başlarını sallayarak hak veriyorlardı Suat'a.

Suat, konuşmasında samimiydi. Dinleyenler de samimiyetle davaya hak veriyorlardı ama, bu topluluktaki insanlardan her geçen gün ölmek suretiyle birkaçı eksiliyordu.

Suat, ilk gün okulun bütün mevcudunu yani on sekiz öğrenciyi bir sınıfta topladı.

Hepsinin yüz ve vücut çizgileri düzgün, gözleri kendilerine el uzatacak kurtarıcı bir kimseyi arar gibi fakat açlığın verdiği halsizlikten donuk donuk bakıyordu insana. Üst-başları pek perişandı bu çocukların.

Ellerinde babalarının içtiği köylü sigara paketinin ambalaj kâğıdı ile ucu dişle açılmış küçücük kurşun kalemler olduğu halde okula gelmişlerdi. En erken okula gelen öğrenci ancak öğlene doğru gelebiliyordu. Suat,

“Nerde kaldın, niçin geciktin?” deyince,

“Babam ekmek aramaya çıkmıştı, onun için geciktim, öğretmenim,” diyorlardı. Halbuki bu köyde hiç çarşı yoktu. Kimse de birbirine ekmek yardımı yapacak durumda değildi. Suat dahi günlerinin çoğunu bu köyde aç geçirmek mecburiyetinde kalıyordu. Her gün öğrencilerinden bir veya ikisi “yok” yazılıyordu.

“Selma niçin gelmedi? Hüsmen nerde?” diye sorulduğunda alınan cevap,

“Dün gece öldü. hasta yatıyor, öğretmenim oluyordu.”

On sekiz öğrenciden geriye sekiz öğrenci kalmıştı. Gerisi maalesef ölmüştü.

Milli Eğitim Müdür Suat’ı il merkezine çağırdı. Suat, yedi saat yaya yürüdüktan sonra merkeze geldi. Doğruca Milli Eğitim Müdürlüğüne gitti

Milli Eğitim Müdürü Suat’a,

“Suat Bey, köylüler senden çok memnunlar. Çok çalışıyormuşsun. Ben de teşekkür ederim,” dedi.

Aslında Suat’ın bu köyde gördüğü sahneler yürek parçalayıcıydı. Ölen öğrencileri gözünün önünden o anda bir sinema şeridi gibi geçti.

Suat, alay eder gibi,

“Öyledir Beyefendi” dedi. Müdür devam etti.

“Seni daha büyük bir köye göndereceğim. Oradan da iyi haberlerini beklerim.”

Suat, mezarlık haline gelen eski görev yeri köyü geride bırakarak komşu bir göçmen köyü olan ikinci görev yerine gitmek üzere yola koyuldu.

Bu köyün halkı da Bulgaristan’dan göç ederek buraya getirilip iskan edilmişlerdi. Diğer köye göre biraz daha hareketliydi. Yaşayışları bakımından pek farklı sayılmazlardı.

Suat boş bir göçmen evine taşındı.

Zavallıların elinde evvelce Devlet tarafından verilmiş bir inek ve iki öküzlerinden başka bir şeyleri kalmamıştı. Çoğu evde bu inek ve öküzler ya açlıktan ölmüşler veya komşu Kürt köylerinden gelen hırsızlar vasıtasıyla çalınmışlardı.

Her nedense komşu yerli köyler bunlara düşman nazarıyla bakıyorlar, hırsızlar bir anaför kapsınlar için gözlerini bu göçmen köyündeki halkın ellerinde kalan mallarına dikiyorlardı.

Suat, köyde biricik Devlet memuruydu. Devlet memuru olduğu için de sözde paralı bir kimse sayılıyordu.

Aslında kesesi ve gönlü boştu. Yalnız yaşadığından evde her hangi bir baskına uğramaktan korkuyordu.

Her gece bir iki köylünün evine hırsız giriyor, birkaç parça malını çalıp kaçıyorlardı. Bu maksatla Suat, köy ihtiyar heyetini evinde topladı. Köyün emniyeti için gereken tedbirleri hep birlikte konuştular. Köy bekçisinden başka iki kişinin münavebe ile nöbet tutmalarını kararlaştırdılar.

Suat, köy bekçisine,

“İstedğin saatte kapımı çalabilirsin. Uykum hafiftir, kalkar laf edebiliriz”, diyordu. Bu korkusundandı.

Gece yatarken yastığının altına pilli bir el feneri yerleştirir. Ayrıca pencere çerçevesi üstüne de küçük bir aynayı koyar ve düştüğünde ses çıkarsın ve kendini uyandırır diye de bir cam parçasını pencere altındaki tabana koymayı ihmal etmezdi.

Bir gece, evin diğer odasından şiddetli gürültüler işitildi. Suat,

“Tamam, basıldım”, dedi. Yatağında korkusundan terler döküyordu.

Karar verdi, kendi kendine. Ölüm bir defa olur, korku ölüme çare değil, dedi. Birden yatağından fırladı. Oda kapısını acele açtı. Eğer karşısına biri çıkarsa boynuna sarılacaktı. Ya onu boğacaktı veya karşısındaki Suat’ı öldürecekti.

Acele bitişik odaya geçti ve el feneriyle etrafı araştırdı, fakat kimseyi göremedi. Sonradan öğrendi ki sobanın içine giren bir farenin kurtulmak telaşıyla sağa sola çırpınmasından o gürültü çıkmış. Bu olay böylece Suat’a bir hatıra olarak kaldı.

Bekçi her gece çeşitli saatlerde Suat’ın kapısını çalar ve Suat’ı uykudan uyandırır. Karşılıklı ileri geri laf ederlerdi.

Herkesin bir derdi var.

Kendine göre.

Zengin, fakir.

Güzelle çirkinin derdi var kendine göre.

Dert bu dünyanın herhalde temeli.

Kurulmuş düzeni dünyanın böyle.

Böyledir insanın kaderi.

Çizgisi keder.

Planı keder.

İnsan denen yapıtın.

Suat, bu köye niçin atandığını Milli Eğitim Müdürlüğü’nden gizlice öğrendi. Yeni gelen gar müdürünün öğretmen eşi Milli Eğitim Bakanlığınca bu köye atanmış. Onu merkezde görevlendirebilmek için de bu köyün okuluna bir başka öğretmenin atanması gerekiyormuş. Bu maksatla da Suat’ı bu köye öğretmen olarak vermişler. Böylece gar müdürünün eşinin de merkezde görev alması sağlanmış.

Bu köyde Suat, ancak iki ay görev yapabildi.

Bir gün Milli Eğitim Müdürü Suat’ı acele olarak yine il merkezine çağırdı.

“Suat Bey, seni merkeze alacağım, diye söz vermiştim. Şimdi, elimize iyi bir fırsat geçti. Başarılı öğretmenlerden bu yıl için bir kişinin adını Milli Eğitim Bakanlığı dairemizden istedi. Ben de senin adını bildirdim. Köy Enstitülerinin birinde altı ay kurs göreceksin. Ondan sonra da seni bizim emrimize verecekler. Merkeze bağlı altı yedi köy ilkokulunun başına seni gezici başöğretmen olarak atayacağız. Ayda onbeş gün köyleri teftiş edeceksin. Boş kaldığın günlerde de dairede çalışacak, bütün köy okullarının kayıt v.s.nin düzenle yürümesini sağlayacaksın”.dedi.

Suat, bir öğretim yılı içinde üç görev yerini sözde çalışkanlığı dolayısıyla değiştirmiş oldu.

Kursu pekiyi dereceyle bitirdi. Kendisini hakikaten Milli Eğitim Bakanlığı Diyarbakır Merkez Gezici başöğretmenliğine tayin etti.

Pahalılık, açlık ve sefalet yine bu bölgede bütün dehşetiyle devam ediyordu. İnsanların yiyecek bulamadığı bu devirde hayvan sahiplerinin hayvanlarına arpa, saman gibi yiyecekleri bulup yeteri kadar vermeleri mümkün değildi. Bunu için hayvanlar çok zayıftı.

Suat, bölgesindeki köyleri teftiş için ne hayvan besleyebiliyor ve ne de yevmiye ile hayvan kiralayabiliyordu. Kendisine maaşından ayrı vasıta bedeli dahil günde elli kuruş harcırah veriliyordu. O günlerde bir hayvan yevmiyesi yalnız yedi liraydı. Yani Suat, devletten bir ayda aldığı harcırahının tümünü verse iki günlük hayvan kirasını ancak karşılayabilirdi.

Bu sebeple köyleri yaya dolaşmağa mecbur kalıyordu. Kışın soğuk günlerinde Dicle'yi yarı beline kadar çıplak çok geçtiği olmuştu. Bir çok defa azgın çoban köpeklerinin saldırısına uğramıştı. Çobanlar imdada yetişmeseler köpeklerin Suat'ı parçalamaları içten bile değildi.

Henüz okulu yeni bitirerek buraya tayin edilmiş genç bir ilköğretim müfettişiyle kendi bölgesindeki okulları teftişe çıkacaklardı. İlköğretim müfettişi Suat'a,

“Yarın senin bölgeyi teftişe çıkacağım. Beraber gidelim. Senin harcırahın az. Hiç olmazsa bana hayvan yevmiyesini karşılayacak kadar harcırah veriyorlar. İkimiz bir at kiralarız ve nöbetleşe aynı ata biner, teftişimizi tamamlarız”, dedi.

İlköğretim müfettişi ile Suat, Tepe adlı bir köyden diğer bir köye gidiyorlardı. Önlerine uzunca ve geniş bir bataklık çıktı. Bataklığa batmamak için ilköğretim müfettişiyle Suat'ın birlikte aynı atın sırtında bataklığı geçmeleri lazımdı.

Mecburen ikisi birden ata bindiler. At gıdasızlıktan takasızdı. Dili olmadığından üstüne binenlere derdini anlatamıyordu. Bataklığı geçmek için onlar da birlikte atın sırtına binmeğe mecburlardı.

Müfettiş ile Suat'ı bindikleri at, bataklığın ortasında daha ileriye taşıyamadı. Dizleri üzerine bataklığa çöktü. Suat'la müfettiş göbeklerine kadar elbiseleriyle çamura battılar. Kendilerinin çamura batmalarına aldırış etmeden ilköğretim müfettişi atın başından, Suat da atın kuyruğundan tutarak yukarı çektiler ve çamurdan atı çıkardılar.

O gün teftiş için gittikleri köyde elbiselerini çıkararak temizlediler. Üşümüşlerdi, ocağa odun atıldı. Ateşin başına geçerek ısındılar.

Gittikleri okullarda görev yapan öğretmenlerin hemen hemen hepsi öğretim yılı içindeki iş günlerinin yarısı kadar öğrencilerine ders göstermemiş kendi alemlerinde kişilerdi. Aralarında okuryazarlığı olmayanlara da rastlanıldı. Defter v.s. gibi kayda esas teşkil eden hiçbir işlem yapmamışlardı.

Teftişlerini bitirdikten sonra merkeze döndüler.

Birkaç ay sonra Suat, dışardan Gazi Eğitim Enstitüsü Bitirme Sınavına iştirak etti. Sınava giren yüzlerce öğretmen arasından ancak yedi kişi bitirme sınavını doğrudan doğruya kazandı. Bu yedi kişinin arasında Suat da vardı.

Suat, Milli Eğitim Bakanlığınca Orta Anadolu'daki büyük liselerden birine öğretmen olarak atandı.

Gezici başöğretmenlikten ayrılarak görev aldığı lisenin bulunduğu yere hemen hareket etti.

İki günlük bir tren yolculuğundan sonra görev yerine ailesiyle birlikte geldi ve işe başladı.

Suat, lisede göreve başladı. Yıl 1945, İkinci Cihan Harbi'nin sonu gelmiş adeta can çekişiyordu ama, Türkiye'de harbe girmediği halde iktisadi ve siyasi yönden can çekişiyor gibiydi.

Bu ortamda az maaşıyla Suat da maddi sıkıntılar içindeydi. Bir lise öğretmeni olmasına rağmen "mangır nana" idi ve "aç yatıp, tok görünüyordu" çevreye.

Ortada hiçbir sebep yokken eşi İnci sinir krizleri geçiriyordu.

Suat'ın branşında öğretmen olmadığı için liseden başka ticaret lisesinde de derse gidiyordu. Ayrıca bir derginin yazı işleri müdürlüğünü yapıyor ve mahalli gündelik gazeteler çeşitli konularda her gün bir makale yetiştiriyordu. Bu da yetmiyormuş gibi halkevlerinde kol başkanı olarak faaliyetler gösteriyordu. yani Suat'ın bir saatlik boş zamanı yoktu. Hepsini isteyerek ve zevkle yapıyordu. Suat'ın hayatı hareketle geçmişti. Onun yaşantısı hareketti. Suat bu duygularını şöyle dile getiriyordu.

Karanlık etrafa.

Hüzün de içime çöker.

Nedense geceyi sevmedim gitti.

Sabahı, sevgiliyi bekler gibi beklerim.

Gece kumarda birini tırtıklamayı.

Yemekten sonra sinemaya gitmeği.

Yahut erkenden uzanıp yatmayı.

Rahatımı.

Düşünen biri olsaydım.

Gece ne iyi.

Halbuki ben.

Sevmem bunları ve geceyi.

Şafak attı mı.

Horoz öttü mü.

Fırlarım yatağımdan.

Kendimi zor atarım dışarı.

Bitirmek istercesine.

Sabah serinliğini.

Temiz havayı.

Yutarım.

Yutarım.

Bitiremem ki körolasıcayı.

Bol bol iş yaparım gündüzün.

Gizli taraf kalmaz çünkü tabiatla.

Gizli işten kızdığım dan mıdır, nedir?.

Severim ben bütün gündüzleri.

Her şey olduğu gibi görünür.

Gündüzleri sayılıdır hayatta.

Aydınlık etrafa.

Neşe de yüzüme dağılır.

Gündüzü bundan severim işte.

Ezeli kanunudur tabiatın.

Her gündüzü kovalar bir gece.

Suat, evde de boş vakti yoktu. Ayrıca "nasılsın şekerim. ne var ne yok?" diyen bir eşi de yoktu. Rengi soluk, kapıyı "ah of" la açan ve "veremim," diye sinir hastası bir eşi vardı. Yatak her gün yerden kalkmazdı.

Tesadüfen ve zoraki izdivaç yaptığı, kendini köyde yapayalnız bırakıp kaçan bu eşi şimdi de her gün hıçkıra hıçkıra ağlıyor.

“Ben öleceğim. Ciğerlerimde ağrı var”, diye Suat’ın günlerini çekilmez hale getiriyordu.

Defalarca göğsünün röntgeni alınmış ve ciğerlerinde bir şey olmadığı, yani veremle ilgili herhangi bir yara, bere görülmediği anlaşılmıştı.

Suat, aldığı maaşla idare edemiyor, okulun yardımlaşma sandığından ha-bre borç alarak vaziyetini kurtarmağa çalışıyordu. İnci’nin lüzumsuz hastalık evhamı için de doktorlara mütemadiyen muayene ücreti, eczacılara da ilaç bedeli ödüyordu.

Bir defasında röntgen mütehassısı İnci’ye,

“Kızım, senin ciğerlerinde bir şey yok. Hocayı ne masrafa sokup, duruyorsun? Ciğerinin filmini aldıracağına beyninin filmini alalım sen de kurtul, hoca da kurtulsun.” demişti.

Suat’ın günleri bu minval edip duruyordu. Huzuru yoktu. Hayatından bezmişti.

Dümeni kopan bir vapur gibi hayat denizinde çalkalanıp duruyor ve hangi iskeleye nasıl yaşabileceğini kestiremiyordu.

Suat, evinin kapısını vurdu. Komşu kadınlardan biri kapıyı açtı.

“Suat Bey, hanımınız çok hasta. Yukarıda yatıyor. Kendisine yardıma geldim.” Suat’ın diz bağları çözülmüştü. Perişan bir halde merdivenleri çıktı. Gözleri iki çeşme olmuş ağlıyordu İnci.

“Ben öleceğim. Beni Maraş’a annemin yanına götür” diyordu. Başka çare kalmamıştı. Suat,

“Olur, götürüyüm. Yalnız izin almam lazım.”

Evden ayrıldı. Lise Müdürünü bularak durumu anlattı. Lise Müdürü de Suat’ın eşinin durumundan bilgisi vardı.

“Vali Bey’e gidip sana bir haftalık izin almağa çalışayım” dedi.

Öğretim yılı içinde izin verilmediği halde lise müdürü vali bey’i razı etmiş ve bir haftalık izin almıştı. Eve uğramadan Suat istasyona gitti ve Maraş’a kadar tren bileti aldı.

Eşinin arzusunu yerine getirmenin verdiği bir gönül huzuruyla eve geldi.

“Biletleri aldım. İki saat sonra tren hareket edecek, diyen Suat, hiç beklemediği bir sahne ile karşılaştı. İnci hüngür hüngür ağlıyordu.

“Ben gitmekten vazgeçtim. Seni burada nasıl yalnız bırakabilirim. Ölürsen de burada öleceğim,” diyordu.

Allah insanın rahatını kaçırmaya görsün.

İsterse rahatını kaçırmak o kişinin.

Ya beyniyle.

Ya da diliyle kaçırır rahatını.

Kendisinin yalnız rahatı kaçsa iyi.

O da intikam hırsıyla.

Kaçırır çevrenin rahatını.

Halbuki İnci, Suat’ı köyde açlıkla baş başa bırakarak tipili ve karlı bir günde kaçmıştı. Buradaki jesti akli değil fevriydi.

İnci Maraş’a gitmedi ve Suat’ın o günlerdeki maddi sıkıntısına rağmen ödediği tren bileti de boşu boşuna yandı.

İnci, tipik bir sinir hastasıydı. Kendi kendine hayal eder ve kurduğu hayale kendisi de inanırdı. Kendisinin inanmasıyla da kalmaz, karşısındakilere de inandırmak isterdi.

Orta birden belgeli olduğu halde öğretmen okulu mezunu olduğundan söz eder, aldığı maaşlarla Suat'ın tahsilini yaptırdığını söylerdi.

Ailesinin eşraftan ve altın babası kimseler olduğunu çekinmeden etrafına anlatırdı. Suat'ın annesinin kendilerinden çamaşırcılık yaptığını da övünerek etrafındakilere inandırmağa çalışırdı. Asıl ve esastan yoksun bu konuşmalardan kendine bir şeref payı çıkarırdı.

Günler bu ortam içinde ve yakışksız olaylarla geçti.

Suat kısa bir zaman içinde gerek okul içinde ve gerek okul dışında sosyal tarafıyla kendini sevdirmiş ve saydırmıştı.

Öğretmen arkadaşlarının arasında tipik taraflarıyla kayda değer kişiler vardı.

Yaşlı bir jeoloji öğretmeni olan Recai bey'le Suat arasında epey yaş farkı vardı. Fakat buna rağmen samimi arkadaşlardı. Recai bey, gençlerle arkadaşlık kurmasının sebebini şöyle anlatırdı:

Ben ihtiyarlarla arkadaşlık ettim mi kendimi çok çökmüş hissediyorum. Sizlerle oldum mu neşeleniyorum, gençleşiyorum, dinçleşiyorum.

Bir gün Suat ile Recai bey okul bahçesindeki bir bankoda oturmuş sohbet ediyorlardı. 17 ile 18 yaşlarında olduğu tahmin edilen bir çocuk selam vererek yanlarına yaklaştı.

“Efendim, jeoloji öğretmeni acaba hanginizsiniz?” dedi. Recai bey,

“Benim, ne istiyorsun?” diye cevap verdi.

Çocuk anlatmaya başladı:

“Efendim, ben Bursa Eğitim Enstitüsü Fen Bölümü'nde okuyorum. Gaziantepliyim, memleketime büyük tatil dolayısıyla giderken öğretmenim bana bir görev verdi. Volkanik taşlardan topla, getir, laboratuvarımıza koyalım, dedi. Ben de buranın volkanik bir dağı olduğunu bildiğimden bu taşları daha kolay temin edebilirim diye geldim. Öğretmenimizin de size gıyabi selamları var; ayrıca siz bu dersin öğretmeni olduğunuz için gösterirsiniz diye de düşündüm. Bu hususta yardımınızı rica ediyorum,” dedi. Recai bey,

“Oğlum, hemen bir çuval bul ve bu bahçedeki çeşitli renkte olan taşları topla, bu taşların hepsi de volkaniktir”,cevabını verdi.

Çocuk teşekkür ederek yanlarından ayrıldı. Recai bey Suat'a

“Yahu ne adamlar var. Sanki Bursa'daki Uludağ kafi gelmiyormuş gibi işimi, gücümü bırakacak çocukla dağlara çıkacak ve taş toplayacağım. Beyefendi laboratuvarını zenginleştirecekmiş, diye. Çocuğu'da yolundan ettiği cabası. Böyle şey olur mu? Evvelce zaten dünya tümüyle bir volkandı. Toplasın bahçenin bütün taşlarını götürsün. Hem bahçe temizlenir ve hem de bir daha taş toplamak için yolculuğunu yarıda kesmemeye yemin eder kerata”.

Karşılıklı gülüştüler. Çocuk çuval bulmuş, bahçenin taşlarını toplamaya gelmişti. Suat'la Recai Bey okuldan ayrıldılar.

Suat'ın yine yaşlı bir başka öğretmen arkadaşı vardı. O da orta kısımda tabiat bilgisi dersi okutuyordu. Çocuklara beşten aşağı hiçbir zaman numara vermezdi. Çocuklar bu öğretmenlerini pek severlerdi. Yazı tahtasına,

“Dersimiz tabiiye,

Hocamız kurabiye” diye yazarlardı.

Öğretim yılı sonunda idareye verdiği not cetvellerinden birinde bir öğrencinin tabiat bilgisi notu dört gelmişti. Okulun müdür muavini,

“Hocam, okulda tabiat bilgisini yalnız bu çocuk mu bilemiyor, dört numara vermişsin?” Recai bey hayretle,

“Yanlışlık olmuş herhalde. Ben kimseye dört vermedim.”İncelediler, hakikaten Recai Bey’in defterinde beş yazılı, yanlışlıkla not fişine dört olarak geçmiş. Not fişi düzeltildi ve böylece o çocuk da tabiat bilgisinden sınıfını geçmiş oldu.

Bahar oldu mu Recai bey sınıfta ders yapamazdı. Okulun bahçesine sandalyesini atar, sigarasını içer ve sözde okul bahçesini çocuklara tanzim ettirmeye çalışırdı. Çocuklar evlerinden getirdikleri kazma kürek ve el arabalarıyla her gün okul bahçesinin toprağını plansız oradan oraya aktarma yaparlardı. Kendisi de sorana “ameli ders yapıyorum” cevabını verir, aslında dalga geçerdi. Bahçe tanzimi okulun büyük tatiline kadar devam eder, fakat bir türlü bahçe tanzim edilemezdi.

Suat’ın görev yaptığı lisede bir de Ahmet bey adında coğrafya öğretmeni vardı. Bu da yaşlı öğretmenlerdendi. Hangi branş da ders öğretmensiz kalırsa birkaç kuruş ders ücreti alsın diye o dersi okutmaya talip olurdu. Kendisi coğrafya öğretmeni olmasına ve yaşlı bulunmasına rağmen beden eğitimi, müzik, resim, el işi derslerine kadar bütün derslere zaman zaman ücretli öğretmen olarak girmişti. Becerebilirsin, beceremesin kendisine hangi eğitsel kol gözetici öğretmenliği verilse kabul ederdi.

Bir öğretim yılı başında temsil kolu gözetici öğretmenliğini aldı.

Öğrenciler arasından lise son sınıfta bulunan çalışkan ve kabiliyetli bir çocuk da temsil kolu başkanı seçilmişti.

Öğrenci Ahmet bey ‘e yaklaştı.

“Hocam bu yıl hangi temsili oynayabileceğsek arkadaşları ona göre hazırlayayım”, dedi. Öğretmen de

“Oğlum, kitaplıktaki piyes kitaplarını oku ve her gün buraya gel, bana konuları hakkında bilgi ver. Hangisini beğenirsek ona göre hazırlanırsınız, direktifinde bulundu.

Öğrenci hemen hemen her gün bir piyes kitabı okuyor ve ertesi günü öğretmenler odasına gelerek coğrafya öğretmenine,

“Hocam, zoraki tabibi okudum anlatayım mı?” diyor ve anlatmaya başlıyordu. Ahmet bey çocuğun anlattığına hiç aldırmıyordu ve sağa sola laf yetiştirmekle vakit geçiriyordu. Havayı olduğu için öğretmen arkadaşları Ahmet bey’in bahsi geçtiği yerde “Bizim nah-nini-nah-nini hocamı?” derlerdi.

Çocuk piyes konusunu anlatmayı bitirdiği halde öğretmen farkında değildi. Farkına vardığında,

“Bir de Vatan ve Silistre” yi oku, gel bana anlat”. dedi ve ilk günü böylece başından savdıysa da temsil kolu başkanından yakasını kurtaramıyordu. Çocuğa kitaplıktaki ne kadar piyes varsa günlerce okutturdu. Kendisi dinlemediği halde hepsini anlattırdı. Çocuk okumadan, anlatmadan bıkmadı, usanmadı.

Öğretim yılının sonuna yaklaşılmıştı. Ahmet bey’in yakasını bırakmayan bu öğrenciden de Ahmet bey bıkmış, usanmıştı.

“Hocam, anlatayım mı?” demeye kalmadı. Öğretmen, çocuğa,

“Ulan senin hiç dersin falan yok mu? Tiyatrocu mu olacaksın? Böyle soytarılıkları bırak da defol git, dersine çalış”.

Çocuk öğretmenlerinin arasında bu azarlanmadan pek üzölmüş bir şekilde öğretmenler odasından ayrıldı. Halbuki bu çocuk sınıfının en çalışkan öğrencilerindendi. Sonradan liseyi, siyasal bilgiler faköltesini bitirdi ve kaymakam oldu.

Suat'ın öğretmen arkadaşlarından genç bir matematik öğretmeni vardı. Derse girer girmez yazı tahtasının başına geçer, soluk almadan dersin sonuna kadar yüzünü çocuklara dönmeden güya ders anlatırdı. Çocukların anlayıp anlamaması onun için pek önemli değildi. Kendisi nasıl anlamışsa o şekilde tahtaya bir şeyler yazar, siler ve tekrar yazardı. Bu bakımdan öğrenciler adını "otomatik" koymuşlardı.

Bir gün tahtaya,
Dersimiz matematik,
Hocamız otomatik. diye yazmışlardı.

Okulda en çok bu öğretmenin dersinden öğrenciler ya bütünlemeye veya sınıfta kalırlardı. Onun nazarında kendisinin dersi en önemli dersti ve kendi gibi de ders anlatan kıymetli öğretmen yoktu.

Bu öğretmenlerin dışında Suat'ın, gayet bilgili ve otoriter öğretmen arkadaşları vardı. İşte bu lisede Suat hem öğretmen arkadaşları ve hem de öğrencileri tarafından sayılıp seviliyordu.

Lise müdürü Suat'ın çalışkanlığını takdir ettiğinden kendine muavin yaptı.

Suat, lisenin en önde gelen çalışkan müdür muaviniydi. Gerek lise müdürü ve gerek Milli Eğitim Bakanlığı müfettişleri hakkında iyi raporlar vermişlerdi. Muavin olduğundan bir yıl sonra ortaokul müdürlüğüne atandı. Bu sebeple Anadolu'nun birçok ilçelerini ortaokul müdürü olarak gezdi. Her atandığı yere, kendisinden iş beklenildiği bildirilerek muvafakati alınmak suretiyle gidiyordu.

Türkiye'deki ilçeler gerek kuruluş ve gerek sosyal bakımdan incelenmeye değerdi. Hele orada hükümet icra eden kişilerim bir kısmı başlı başına bir alemdir. Burada çok acıklı ve çok düşündürücü ve bazen çok komik olaylara şahit olmak mümkündür.

Suat'ın bundan sonraki hayatının büyük bir kısmı ayrı ayrı ilçelerde ayrı ayrı şahıslar arasında geçmişti. İlçelerin hemen tümünde büyük ve küçük memur psikolojisi vardır. Herkes birbirine bu açıdan önem verir. Çıkarına göre gruplar yapar. Bir ilçedeki memur grubuyla diğer ilçedeki memur grubundaki makam ve meslek sahipleri değişiktir. Osmanlı devrinden beri bu böyle gelmiş ve böyle de gitmektedir.

Hakimlere kadı denildiği devirde bir ilçede memur hanımları toplu halde bulunurken şuradan buradan söz ederken en sonunda ilçede kimin eşi büyük memurdur veya değildir konusuna sıra gelmiş. Toplulukta ilçenin nüfus memurunun hanımı da bulunuyormuş. Hemen söze karışmış.

"Burada kim büyük memur olacak? Kadıyla, kaymakam ve bir de bizim efendiden başka büyük yok". demiş. Sözü tatlıya bağlamış.

Bu şekilde büyüklük kompleksi hiçbir zaman ilçelerimizdeki memurlarımızdan eksik olmaz.

Bir gün ilçenin kaymakamı izinli ayrılmış ve yerine de jandarma komutanı yüzbaşıyı vekil bırakmıştı. Askerlik şubesi başkanı albayla jandarma komutanı yüzbaşı öğlen tatilinde hükümet konağında birlikte çıkmışlardı. Bu ilçede hükümet konağında çıkan her memur yol durumu dolayısıyla evlerine çarşıdan geçmeden gidemezlerdi. Albayla yüzbaşı birbiriyle iyi geçinirler ve çok samimilerdi. Yalnız rütbe icabı albay yüzbaşından yarım adım ilerde yürürdü. Bu defa işler değişmişti. Yüzbaşı kaymakam vekili olarak o anda Devleti temsil eden en büyük memur sayıyordu, kendini. İşgal ettiği makamın

hakını vermesi gerektiğini düşünüyordu. Hem yürüyor ve hem de kafasından bunu münakaşasını yapıyordu.

İçinden, "Ben her ne kadar rütbece albaydan küçük isem de bugün makamca büyüğüm. Onun için bir adım ilerde yürümeliyim" kararını verdi ve adımlarını hızlaştırmaya albaydan önde yürümeye başladı. Albay yüzbaşı sevdiğinden açıktan açığa "biraz durakla, haddini bil, benden önde yürüyemezsin" diyemedi. O da içinden "aklını başına topla, rütbene göre önde yürümelisin. Görenler sonra sana ne der?" kararını verdi ve adımlarını yüzbaşınınkinden fazla hızlandırmaya başladı. Gerek albay ve gerek yüzbaşı "benim önde gitmem lazım" düşüncesinin etkisinde biri diğerinden daha fazla hızlı yürümek zorunda kalınca olmayarak koşar adım durumunda yürümeğe başladılar. Çarşıdan bu şekilde geçerken çarşı esnafı birbirlerine "herhalde bir vaka var Albayla yüzbaşı koşarak gidiyorlar" dediler. Hakiki vaka, rütbe ve makamın namusunu kurtarmaktı.

Başka bir ilçede sen küçüksün, ben büyüğüm düşüncesiyle kaymakamla savcının arası açılmıştı. Jandarma komutanı adlı yönden savcıya, İdari yönden kaymakama bağlı olduğundan ikisinin arasında durumunu kurtarmak bakımından anasından emdiği süt burnundan geliyordu.

İlçede bir taksiden başka taksi yoktu. Köylere ve il merkezine gitmek için bu taksiden faydalanılıyordu. Kaymakamın vasıtası olmadığından o da köylere giderken bu taksiye binerdi. Yine bir gün köylere gidecekti. Bu maksatla taksiyi hükümet konağının önünde bekletiyordu. O gün köyün birinde bir cinayet işlenmişti. Meşhut suçlar Kanununa göre savcının vaka mahalline gitmesi için her vasıtaya el koymak yetkisi vardı. Hükümet konağının önünde duran taksinin şoförüne bir jandarmayla haber gönderdi. Şoför,

Kaymakam bey'i köylere götürmek için beklediğini söyleyerek gidemeyeceğini bildirdi. Savcı yanına hükümet doktorunu alarak gidip taksiye oturdu ve

"Haydi sür, gideceğiz" deyince şoför koşarak kaymakama durumu bildirdi. Kaymakam bu olayı izzetinefis meselesi yapmış ve sinirli vaziyette aşağıya inmişti.

"Lütfen taksiden ininiz. Ben sizden evvel taksiyi kiralamıştım", dediye de savcı inemedi.

"Senin işin acele değil. Sonra da gidebilirsin", şeklinde karşılık verdi. Şoför, kaymakamla savcı arasında ne yapacağını şaşırılmış vaziyette bekliyordu." Bu ne gürültüdür" diye jandarma komutanı da gelmişti. Kaymakam ve savcı "sen gideceksin, ben gideceğim" sözlerini küfürleşmeğe kadar götürdüler. Jandarma komutanı araya girdiyse de durumu yatıştıramadı. Şoför kurtulmayı kaçmada buldu. Şoför olmayınca da ne savcı ve ne de kaymakam köylere gidemediler. Olay günlerce ilçede değişik şekilde dilden dile dolaşıp durdu.

Hakimlerin teminatları bulunduğundan mülki ve askeri makamlara bağlı değillerdi. Bu bakımdan ekseriya hakimler kaymakamları küçümser. Kaymakam da ilçede Devletin en büyük temsilcisi olduğu düşüncesiyle hakimlerin bu görüşlerine pek içerlerler. Küçük bir olayın geçmesinden sonra kaymakam hakim münasebetleri bozulur.

Diğer memurlar hangisinden daha çok çıkarı varsa ve hangisini daha kuvvetli hissediyorsa onun etrafında toplanır ve iki gruba ayrılırlar. Bir grup diğerinin yanlış bir tutumunu yakalamaya, kanun yoluyla hınç almaya çalışır.

Bazen olmadık olayı olmuş gibi dramatize eder ve üst makamlara şikayetlerde bulunurlar.

Suat'ın bulunduğu ilçeye hemşerisi genç bir hakim atanmıştı. Bekardı. İlçenin kaymakamı da genç ve bekardı. Bütün memurlar görev saatleri dışında ilçenin biricik kahvesinde toplanır, tavla, aznif ve domino gibi oyunlar oynarlar veya hasbıhalde bulunurlardı. Hakim gelmeden evvel Suat'la kaymakamın aralarında su sızılmıyordu. Hakim gelince hemşerilik duygusuyla Suat hakimle ilgilenmeye başladı. onbeş gün sonra "senlik ve benlik" düşüncesiyle hakimle kaymakamın arası açıldı. Birbirlerine poz yapmağa başladılar. Kısa bir zaman sonra da konuşmayacak, selamlaşmayacak derecede birbirlerine düşman oldular.

Memurlar mutad üzere gruplaştı. Suat bir müddet iki tarafın arasında bocalayıp durdu. Hakimin hemşerisi olmasından, kaymakamın da çığığinden ötürü mecburen hakimle birlikte kahveye gidiyor ve onunla geziyordu. Kaymakamla Suat'ın arası iyiden iyiye açıldı. Hafta tatillerinde kaymakam ilçedeki memurların hepsine izin verdiği halde Suat'a izin vermiyordu. Suat da kaymakamın hissi sebeple izin vermeyişi aldırış etmeyerek il merkezine gidiyordu. İller Kanununa istinaden her hafta başından ihtar almağa alışmıştı. Milli Eğitim Müdürlüğüne gönderilecek yazılara kaymakam imza atmaz ve her birine bir bahane bulurdu. Velhasıl taraflar birbirinin sinirini bozmak için ne lazımsa yapıyorlardı.

Kaymakam şu veya bu adamı çağırır Suat aleyhine asıl esastan yalan ihbarlara bulundurur, kendi yaptırdığı ihbarlar üzerine hakkında tahkikat açardı. Fırsat buldukça Suat'ı ilin valisine, milli eğitim müdürüne şikayet ederdi.

Maalesef Suat'ın aleyhinde ihbarda bulunan kimseler arasında Suat'ın çok iyiliği dokunmuş kimselerde bulunuyordu.

İt deyip geçme.

Akıllı hayvandır it.

Hiç olmazsa kuyruk sallamasını,

Hiç olmazsa sahibine sadakati bilir it.

Kuyruk sallaması iyilik gördükten sonradır.

İyilik göreceğim diye kuyruk sallamaz it.

Riyakar değildir.

Bazı insanlar gibi.

İyilik gördükten sonra da ısırmaz.

Bazı insanlar gibi insanları.

Nankörlük de bilmez.

Bazı insanlar gibi it.

İyilik gördü mü kul olur kapısına.

Hayvan olduğu halde insan kapısına.

İt deyip geçme.

Kuyruk sallayan bazılarına da benzetme.

Biri it.

Diğeri it oğlu it.

Suat'ın bu arkadaşları arasında maalesef yüzde başka arkada başka olanlar ve kendisine verdikleri sözü yalayanlar da vardı.

İnsanlar doğarken elini yalar,

Sonra da anasının memesini.

Daha sonra önüne ne koyarsan yalar.

Bu bazen yalancı meme de olabilir.
Yalamak zamanı
Yalamak adamına göre değişir.
Sonra, sonra.
İnsan vardır,
Verdiği sözü yalar.
İnsan yalamaya alışmasın,
Alışırsa,
Yalaya, yalaya,
Bir de bakar ki ortada her şey yalanmış.
Her şey düpedüz.
Kendisi de kalmış ortada,
Ar, namus düpedüz.

Suat bu ilçeden ayrıldı. Böylece hakim kaymakam çekememezliği arasından sıyrılmış oldu. Hakimler sevdikleri veya korumak istediklerini ilçe memurlarını keşiflere bilirkişi yapar ve maaşlarından ayrı birkaç lira ellerine geçmesini sağlarlar. Bu suretle hakimden faydalanan memurlar da kendilerine kul-köle olur.

İlçenin ileri gelen yerli kişileri taşradan kendilerine gelen bir ahbablarına veya ilçeye yeni gelen memurlara hoş geldin için veya ilçeden başka bir yere atanan memurlara uğurlar olsun diye şereflerine verdikleri ziyafetlere başta kaymakam, hakim, savcı, şube reisi, banka müdürü, mal müdürü, ortaokul müdürü, jandarma komutanı gibi ilçenin ileri gelen memurları da davet ederler.

İşte böyle bir ziyafette ilçe hakiminin her zaman yanında keşiflere bilirkişi olarak götürdüğü memurlardan biri daima yaptığı gibi hakimın hemen yanına oturmuştu. Sofra zengin, içkiler boldu. Herkes yanındaki ile şu veya bu konuda söz açmış, sohbet dalmıştı. Hakimın yanındaki memur mutadı üzere dalkavukluğuna devam ediyordu. İkide bir

“Hakim Bey şerefe,” deyip adamı arka arkaya durmadan içmeğe mecbur edip, duruyordu. Hakimın her içtiği bardaktan sonra da çatalıyla hakimın ağzına meze vermeyi de ihmal etmiyordu. Meze hakimın boğazından gitmeden adeta ağzına girercesine burun buruna geliyor, diğer misafirlerin duyamayacağı şekilde hakime bir şeyler anlatıp onu neşelendiriyordu.

Bir ara,

“Aman hakim bey”, lafı duyuldu. Yüksek perdeden bunu söyleyen hakimın dalkavuğu memurdu. Dikkatler o tarafa yöneldi.

İçkiyi fazla kaçırın hakim, burnuna sokulurcasına konuşan memurun yüzüne kusmuştu. Hakimın yerinde kim olsa o durumda hem kusar ve hem de kusmasını tutamazdı. Zaten böyle adamın yüzüne de kusulması icap ederdi. Buna rağmen hakim, bu olaydan ötürü çok üzölmüştü, mahcup oldu. Fakat olmuştu bir defa. Sofradakiler gülmemek için dudaklarını ısırıyorlardıysa da yine gülmelerini tutamayarak katıla katıla güldüler.

Suat, görevi icabı gittiği ilçelerde ilk işi kaymakamlarla el ele vermek suretiyle çalışmak, onun yardımıyla okulunu onarmak, bina çok eskiyse yenisini yapmak için gereken ortamı yaratmaktı.

Gerektiğinde öğrencileriyle birlikte sırtında toprak taşıdığı, katır sırtında köy köy gezerek halkın ilgi ve yardımını yeni yapılan okulları üzerine çektiği çok olmuştu.

Suat, ölünceye kadar memur olarak kalmayı hiçbir zaman aklından geçirmemişti. Fırsat buldukça istifasını verir, herhangi bir serbest iş dalında denemeye geçerdi. Başarılı olmak için çırpınıp, dururdu.

Evde eşi İnci, dışarıda da İnci'nin annesi, babası ve Suat'ın hiçbir teşebbüs kabiliyetleri olmayan pısrık arkadaşları kendisinin giriştiği her hamleyi kösteklemeye çalışırdı. Fakat Suat'ın azmi iradesi karşısında her zaman gerilemek zorunda kalırlardı. Buna rağmen az da olsa Suat, çevresinin etkisinde kalabiliyor, boş verip geçemiyordu.

Her şey boş.

Anlaşılmadıktan sonra.

Her şey boş.

Anlamadığın müddetçe.

Pek de boş veremezsin.

Anlaşılmadığın için.

Boş verirsin belki.

Anlamadığın için.

Dolu olur belki.

Etrafındakiler için her şey.

Boşla dolu birleşir.

En sonunda.

Sende kalmayabilir o zaman.

Hiçbir şey.

İş hayatında başarılı olma çabası ve geleceğin nasıl sonuç verebileceği endişesi Suat'ı içkiye alıştırmıştı. Her akşam bir şişe kırmızı şarap alır içerdi. İçerken ertesi gün neler lazım geleceğini düşünür, kafasında birçok planlar çizerdi.

Bir gün şiddetli sancıyla kıvrınmaya başladı. Böbreklerinde kum olması ihtimaline karşı yakınları,

“Şarap içme, iyi gelmez”, dediler. O günden itibaren Suat şarap içmeden vazgeçti. İşi bira'ya çevirdi. Sonradan da rakı içmeğe başladı.

Her akşam bir otuz beşlik rakı içer Ahmet Efendi.

Patates kızartması ve birazda et karışık mezeyle.

Kafası yerini buldu sanır zavallı.

Halbuki.

Öyle bir karışır ki karışır.

Daha ilk kadehte.

İş Bankasının hesap makineleri ile.

Sonucunu bulamaz ama.

İkinci kadehte bir durulaşır ki kafası.

Görülmeğe değer.

O zaman.

Ahmet Efendi bir diplomat.

Bir iş adamı olur Ahmet Efendi.

Velhasıl çözemeyeceği yoktur.

Ahmet Efendi'nin kafasının.

O kafa, kafa olmaktan çıkmıştır artık.

O Allah makinesi olmuştur.

Zaten aslında da öyle.

O kafa onun değildir.

Başkasının.

Suat, bazen bulunduğu şehrin en işlek cadde kavşaklarında durur, vızır vızır geçen hususi arabalara ve bu arabaların direksiyonlarında bulunanlara bakar, içinden kendi kendine söylenmeğe başlardı.

“Yahu, bunlarında benim gibi iki eli, iki ayağı gözü var. Allah onlara akıl vermişse bana da vermiş. Demek ki, onlar kafalarını çalıştırmalarını bilip bu hale gelmişler. Ben niçin kafamı çalıştırmalarını bilemiyorum?” der ve sonunda kendini kabahatli bulurdu.

Canı sıkılır; arka sokakların birinde bulunan ve daima devam ettiği meyhaneye gider, bangunun bir köşesine çekilerek getirilen bir parça peynir ve pastırmadan ibaret mezesiyle rakısını yudumlardı. O arada orijinal bir iş sahası bulmak için düşünür, düşünürdü. Bu düşünceli anlarında yanına herhangi bir tanıdığıнын gelmesini hiç istemezdi.

Kimsenin fark edemeyeceği şekilde sanki başı ağrıyormuş gibi yaparak alnını hafifçe birkaç defa yumruklardı. İçinden,

“Ey kafa, işle biraz be. Cıvataların paslanmış herhalde?” derdi. Yumruklamayla sözde beyin cıvatalarını yerinden oynatıp harekete geçirmeye çalışırdı.

Bu anlarda bazen aklına parlak iş fikirleri de gelmez değildi.

Eşi İnci, Suat'lara gelen misafirlere sanki kurulmuş plak gibi aynı şeyleri Suat'tan çekinmeden yüzüne karşı,

“İşte bizim adam da böyle. Gül gibi memuriyetinin yine tepti. İstifasını verdi.

Her ay başında maaşını alıp rahatça keyfine bakması varken sonu belli olmayan işlere atılıyor. Ne akıldır, anlayamadım”, derdi.

Suat, kızarak söze karışır.

“Be insafsız, ayrılıyorsam sana ne zararı oluyor? İhtiyacını teminde bir kusur mu yapıyorum? Eskisinden daha iyi yiyip, giyiyorsun. Sen kendi işine bak, benim işime karışma”, diye İnci'nin konuşmasını keserdi.

Suat'ların evlerine gelen misafirlerin hemen hepsi memur adamlardı. Yirmi beş veya otuz yıl sonra üç ayda bir alacakları emekli maaşlarıyla otuzuncu yılsonunda toptan verilecek emekli ikramiyesine göre kendilerini ayarlayan kişilerdi. Onlar da söze karışırlar;

“Suat Bey, bak kızma. Yenge Hanım haklı konuşuyor. Herkesin arayıp ta bulamayacağı bir vazifedeydin. Seni herkes seviyor ve sayıyordu. Durup dururken böyle maceralara atılmak nereden aklına geliyor. Biz de hayret ediyoruz, doğrusu. Bunlar sonu belli olmayan işler. Çoluk çocuğun var. Allah gecinden versin ölüm var. Hiç olmazsa çocukların emekli maaşını alır ve perişan olmadan geçinir, giderlerdi.” gibi sözler sarf ederlerdi.

Yani Suat'ı çevresinden kimse tasvip etmezdi. Ama hiç kimsenin sözü de Suat'ı plan ve kararından alıkoyamazdı.

İnsan düşerse bir kere.

Fazla düşmesine lüzum yok.

Akılsız olur.

Astarsız olur kafadan.

İktidar, imkan elde iken.

Zeka fişkirir imkansız kafadan.

Çevre pervanedir.

Pervane olur çevre insana.

İnsan, insanlığını unuttur.

Sanır ki insan üstü varlığın.

Üstündedir kendisi.

Bir defasında Suat'ın akıldan kayınvalidesi nerede bulmuşsa bulmuş, kime okutturmuşsa okutturmuş olduğu meçhul, kendisi için koz olarak kullanmayı düşündüğü bir takvim yaprağını koynunda günlerce saklamıştı. Suat'ı bir toplulukta mahcup etmek ve böylece kendinin söyleyemeyeceği sözleri takvim yaprağının arkasındaki yazı vasıtası ile duyurmak için fırsat kollamaya başlamıştı.

Suat'lara eşleriyle birlikte birkaç arkadaşı gece misafirliğine gelmişti. Çayların içildiği bir sırada Suat'ın kayınvalidesi koynundan bir takvim yaprağı çıkararak Suat'a uzattı.

“Oğlum, bunu sesli oku da bakalım şansına ne çıkmış”,dedi.

Suat, takvim yaprağı arkasındaki yazıyı sesli okumağa başladı.

“Bir insan başladığı işi sonuna kadar yürütmelidir. Sık sık işini yarıda bırakıp başka bir işe başlamak fena sonuçlar verir. Daldan dala atlayanların sonu hüsrandır. Bu karakterde olanlar hayatta başarılı olmazlar”.

Yazının okumasını bitirdiği zaman Suat etrafına öfkeli ve mahcup vaziyette bakınırken kayınvalidesinin zafer kazanmış bir edayla gülümsediğini görmesi Suat'ı perişan etmişti.

Misafirlerde bu buluşa hayran kalmışlardı. Suat, izzetinefsinden aldığı bu yara üzerine kalktı, mutfağa girdi; ayak-üstü bir bardak rakı içti.

Gel de içme.

Ayık olarak yaşamak mümkün değil.

Evinde kentte.

Ya sen sarhoşsun içmeden.

Veya çevren sarhoş.

Uyman için içmelisin.

Hem ayar olmak için.

Çevrene göre.

Akılsızlara göre.

Kimi akıl içerek.

Kimi akıl içmeden sarhoş.

Verir durmadan etrafına rahatsızlık.

Veya hoş bir hava.

Lüzumsuz münakaşalara sebebiyet vermemek için misafirlerin yanında olay üzerinde pek durmadı. O da istemeyerek gülümsedi ve konuşmanın yönünü değiştirdi.

Suat, birkaç defa iş hayatına atıldıysa da gerek çevresinin kösteklemesi ve gerek sermayesinin yetersizliği dolayısıyla pek başarılı olamadı. Tekrar memuriyete dönmek zorunda kaldı.

Memuriyete her dönüşünde Ankara'ya geliyor ve üst makamlardaki kendini yakından tanıyanlara başvuruyor, eski memuriyetinden daha üst bir yere atanıyordu. İşine eskisinden daha çok sarılarak başarı gösteriyordu.

Suat, serbest hayatta son bir defa daha şansını denemek istedi. Bu defa mali yönden eskisinden kuvvetliydi. Eşi-dostu eskisine göre daha fazlaydı. Kredi sağlayacak imkanlara da sahipti. Ne de olsa tecrübelenmişti.

Hiç çekinmeden yine istifasını vererek memuriyetten ayrıldı ve yeniden iş hayatına atıldı.

Bu defada yine yüzüne karşı,

“Arkadaş uslanmıyorsun hiç. Darılma ama, senin yaptığına enayilik”, derler şeklinde konuşanlar çıktı. İnci Hanım yine eski plağı çalmaya ve Suat’ı çevresine kötülemeğe başladı.

Şimdi Suat’a felek ve şans artık eskisi gibi asık suratını değil güler yüzünü göstermeğe başlamıştı. Her gelen yıl, bir geçen yıldan çok daha başarılı geçiyordu. Kazancı çok iyiydi. Evvelce Suat’a enayi diyenler şimdi eski söylediklerini sıkılmadan unutarak Suat’ın gözüne baka baka,

“Vallahi kardeşim, koltuklamak için değil hani. Sen dahi gibi adamsın. Seninle iftihar ediyoruz. Dünya bir araya gelse, beni zorlasa iş hayatı v.s konularda senin gibi cesaretli olamam” gibi sözler ediyorlardı.

Çarklar döner bazen sağa.

Bazen sola.

Çark vardır: Dişlisi ölçülü.

Çark vardır: Tek-tük dişlisi kırık.

Onda çarkın kabahati yok.

Kabahat yapanında.

Kabahat ustasında.

Çark diyip geçmeyin.

Bazen çorak toprağa su verir.

Toprak mümbitleşir.

Bire bin verir.

En büyük çark felek çarkı.

Bazen düzüne döner.

Bazen tersine.

Bir isterse düzüne dönmek.

İster bir.

İster bütün dişlileri yok olsun.

Öyle bir döner ki kendi kendine.

Sen de şaşarsın, ben de.

İşin tuhafı.

Çark da şaşar kendi kendine.

Bu defa da hayalhanelerinden Suat hakkında başka şeyler icat etmeye çalışan kimseler adeta birbirleriyle yarışa girmişlerdi.

"Her meyveli ağaca taş atılır" atasözüne uyarcasına ellerindeki imkanlarla Suat’ın neresine isabet ederse etsin, manevi yönden yaralamak için taşıyorlardı.

Makam ve rütbesine, yaşına başına bakmadan yabancı kadınlarla samanlıkta gayri meşru bir halde yakalananlardan tutunda sosyal durumlarına aldırış etmeden bir beleş yemek hatırı için karşısındakine kız kadın temin edenler, Suat’la uzak yakın ilişiği olan veya olmayanlar Suat’ı çevreye zampara tanıtıyor ve bundan dolayı ayıplıyorlardı.

Bunları uydurma sözlerini dinleyenler de Suat paralı olduğu için yapar mı, yapar diyorlardı. Bu dedikodular sonucu İnci de Suat’ın hovardalığına kanaat getirmişti. İnci’nin rahatı kaçtığı için o da evde Suat’ın rahatını her vesile ile kaçırıyordu.

İnci kendini pek beğenen biri olduğundan dünyada kendisinden güzel ve kendisinden daha iyi ev hanımı bulunmadığı düşüncesindeydi. Bunun için Suat’ın gözünün dışarıda oluşu uydurma dedikodularından da ibaret olsa tahammül edemiyordu.

Suat, müdür olsa İnci Hanım genel müdür hanımı pozisyonuna, Suat Genel müdür olsa İnci Hanım Müsteşar Hanımı pozisyonuna hemen geçiverirdi. Ondan sonra çevresine o gözle bakar, herkesi küçümserdi.

İnsan beğeniyor aklını.

Delide olsa.

Dahi de olsa.

İnsan kendini her haliyle beğeniyor.

Hurdalığa atılacak mal da olsa.

Suat'ın bu defaki iş hayatında kurduğu düzen içinde yüze yakın aile geçiniyordu. Gerek çevresine yaptığı yardımdan ve gerek ödediği dolgun vergiler dolayısıyla bir vazife yapmanın huzurunu duyuyordu. Bu bakımdan bazı kimselerin hakkındaki söylentilerine kendinden şüphesi olmadığı için de aldırış etmiyordu.

Bu duruma misal olabilecek bir fıkra biliyordu; zaman zaman bu fıkrayı etrafındakilere anlatmaktan zevk duyardı:

"Vaktiyle padişahın biri vakit geçirmek ve aynı zamanda tabasının ruh haletini sondaj suretiyle anlamak için saray penceresinden dışarı bakmış ve yoldan giden birbirini tanımayan iki kişiyi huzuruna getirtmiş. Padişah,

"Birbirinizi tanıyor musunuz?" diye sormuş.

"Hayır", diye cevap vermişler.

"Öyle ise sana bir teklifim var", diyerek iki kişiden birine şöyle bir teklifte bulunmuş.

"Sen istersen, bu ister mükafat, ister ceza olsun, yanındakine iki misli vereceğim. Mesela, sen bir ev istersen, yanındakine iki ev vereceğim. Sen bir kese altın istersen, yanındakine iki kese altın vereceğim. Sen bir tokat yemeye razı olursan yanındakine iki tokat attıracağım", demiş. Adam düşünmüş, taşınmış, kendisinin ağzından çıkan bir sözle yanındaki iki misli bir kazanca sahip olacak. Gönlü razı olmamış buna.

"Padişahım bir gözümü çıkar," demiş.

Padişah sormuş,

"Neden böyle bir arzuda bulundun?"

"Padişahım ben bir tek gözle dünyayı görebilirim. Fakat yanımdaki benim sırtımdan iki misli kazanacağına iki gözü çıkar da hiç olmazsa dünyayı göremez ve böylece kendi içimi rahatlaştırmış olurum," diye cevap vermiş.

İşte Suat bu ruh haleti dolayısıyla çevresinin haksız taarruzuna hedef oluyordu. Ama, kendisi çevresinin bu duyguda oluşunu normal karşılıyor ve ona göre işlerini yürütüyordu. Başarısının devamlı oluşu bu açıdan olayları karşılayarak boş laflara aldırış etmemesindeydi.

Suat'ın bu olgunluğu yanında eşi İnci de kendisini dev aynasında görmekte ve her söylenene inanarak huzurunu kaçırmaktaydı. Çevresini pek küçümsüyordu. Artık o hale gelmişti ki, babasını dahi beğenmiyor, ona baba demekden utanıyordu. Okuryazar olmayışı ve konuşmasını bilmeyişi İnci'yi üzüyordu. Evde babasıyla yalnız kaldığında bile ayrı ayrı odalarda oturuyorlar ve birbirleriyle konuşmuyorlardı. Tesadüfen babası evde iken bir yabancı misafir gelirdi. "Bu kim"? diye soracak olsa.

"Suat'la bir işi var, onu bekliyor, diye babasını tanımamazlıktan gelirdi.

Suat'ın aldığı otoları dahi model bakımından beğenmez duruma gelmişti.

İnci otomobil kullanmaya başlamış ve ehliyet de almıştı. Artık, İnci, eski İnci değildi. Hayat görüşü tamamıyla değişmişti. En büyük zevki süratli araba

kullanmak; sağa-sola caka yapmak ve Suat'ın günlük iş ve özel hayatını saati saatini izlemektir.

Suat, bir iş mevzuunda İstanbul'a gitmişti. İnci, içinden, "Ben Suat'tan habersiz İstanbul'a giderim ve ne alemler yaptığını crmmeşhut halinde tespit ederim. O da nasıl olduğumu anlasın. Hiçbir şeyin gizli kalamayacağını kendine ispat edeyim de görsün", diye düşündü. Hemen otomobiline atladığı gibi gaza bastı ve İstanbul istikametinde yola koyuldu.

Suat'ı baskın halinde yakalamak için kafasında bin bir türlü planlar kurarak süratli otomobil kullanan İnci Darıca yakınlarında dalgınlığı sonucu asfalttan şarmpole otomobiliyle birkaç taklak atarak uçtu. Maalesef direksiyon İnci'nin göğsüne saplanmış ve oracıkta ölmüştü.

Herkes aradığını bulur.

Aradığı müddetçe.

Bela ararsan bela bulursun.

İyilik, dostluk ararsan.

Onu da bulursun.

İnsan belasını istemez tabi.

İstemez ama.

İster gibi yapar.

Buraya giden yolu hazırlar.

O da kendi istediğı için değil.

Belası verilmesi lazım geldiğindendir.

Bu acı haberi alan Suat, pek zlmş ama yapacak bir şeyi kalmamıştı. Ertesi günkü gazetelerde "İstanbul yolunda bir trafik kazası oldu. Bir l var" başlığı altında İnci'nin ölüm olayı etraflıca yazıldı ve bir ihtiras, onu taşıyanla birlikte bu dünyadan silinip gitti.

Suat, toprağa susamış gibi aşka susamıştı yine. Her defasında da aşk Suat'a sanki yk oluyordu. "Tadı damağında kalıyordu." Buna rağmen ne yapsın ki ,aşka ekmek gibi, su gibi, hava gibi ihtiyacı vardı.

Kime sevgi duymuşsa, kime aşık olmuşsa aşkı ve sevgisi "gözünde kalmış, yüreğine çakılmış. Hiç biriyle aşkının ve sevgisinin sonunu getirememişti. Bu ynden talihsizdi.

Yaşı ilerlemiş, saçları kırılaşmıştı. Bu yaşta aşka ne lüzum var? Dedirtecek çağdaydı ama, gönül yaşa göre ayarlı değildi ki;

"Dur Suat", desin.

Aşk ve sevginin tohumu bizzat aşk ve sevgidir. Arzulayarak veresiye aşık olunmaz. Onu yaratan aşık edendir. Aşkın başlangıcından, devamından ve ne de sonucunda, ne onu yaratan, aslında ne aşık ve ne maşuk bir şey anlayamaz. Onun aşka muamma derler.

Kimine göre aşk mana, kimine göre aşk menfaat. Hakikatte menfaat olan yerde aşk yoktur. Fakat menfaat olan yerde yalancıkdan da olsa aşk varmış gibi görünür.

Bu yer, bu gök ve bu denizler nelere tanık olmamış ki; aşk için. Denizlere, kıyılara ve ay işığına, karşıdaki tek top ağaca sormalı,

Sen insanoğlunun nelerine tanık oldun ve en hoşlandığın tarafları neydi?

Nelerine tanık olmadım ki; en hoşuma giden tarafları aşk için kıyılarımda, aşk için glgemde, aşk için işığımda birbirlerine içli türküler söylemeleri, şiirler yazmaları, sarıştıkları, pştkleridir.

İnsanoğlu çoğu zaman da yalancıkdan aşk oyunu oynayarak adileşiyor.

Zaman her şeyi silip süpürebiliyor, fakat insanoğlunu yok etmedikçe aşkının hatıralarını silip süpüremiyor.

Yine Suat, yüksek gerilimli bir tele tutulmuş gibi bu defa da karşısına çıkan Tülay'a gönül vermiş delicesine.

Tülay, ortanın üstünde boylu, orta yaşlı, yüz ve vücut çizgileri kusursuz; tam anlamıyla güzel bir kadın.

Suat Tülay için aşk türküleri söylemiş. Yazdıkları aşk olmuş Tülay için. İzdivaç yapmadıklarından aşkları yadırganmış uzun yıllar. Suat'ı ilgilendirmemiş çevrenin düşüncesi. Onu ilgilendiren kendisi ve aşkı olmuştur. Bunu da şöyle dile getirmişti:

İki gül vardı bir çorak tarlada.

Adları gül.

Kendileri gülmemişlerdi.

Biri sarı, biri esmer iki gül.

Bir defa gülselerdi hayatta.

Gülmeden katılırlardı.

Yanlışlık olmuş diyerek.

Yine birbirlerine bakarak.

Bir ömür boyu güleceklerdi.

Hem kendilerine.

Hem etraflarına.

Çünkü gülünecek tarafları vardı.

Hem etraflarının.

Hem kendilerinin.

İklimi o semtin sert.

Rüzgarı fazla.

Bülbül yerine ağaçkakanları fazla.

Dikeni çalı dikenleri fazla.

Bir türlü bu iki gül.

Yaklaşamazlardı birbirlerine.

Ya rüzgar eser ayırır onları.

Ya diken batar yapraklarına.

Bunlar girmeseler aralarına.

Ağaçkakan kuşları konardı dallarına.

Didikler kafalarını.

Didikler yapraklarını.

Sarı gülle esmer gülün.

Güller gülmemişler bir ömür boyu.

Gülmek isterken güller.

Musallat olmuş başlarına dikenler.

Ağaçkakanlar, o da olmazsa rüzgarlar.

İşte, bu engellerle yine güller.

Gülmüşler birbirlerine.

Ne diken delebilmiş.

Ne ağaçkakanlar.

Birbirlerine olan sevgilerini.

Rüzgar ayırmak istemiş gülleri.

Güller yaklaşmışlar birbirlerine.

Yaprakları ayrılmaya ayrılmış çiçeklerinin.

Kokularıyla yine buluşmuşlar.

Engeller bir şey sanmış kendilerini.
Sarı, esmer güller.
Günün, Allah'ın günü her saatte.
Kokularıyla, benlikleriyle buluşmuşlar.
Yanlışlık olmuş diyerek.
Güldüren, güldürmeyenden yana.
Yine gülmüşler yan yana.

Suat, yıllarca kendinden olanı, susuz çölde su arayan çöl yolcusu gibi aramış, durmuştu. Bu defa ağaçlı, gölgeli ve sulu bir vahaya kavuşmuştu.

“Oh, yarabbi şükür, aradığımı buldum”, diye sevinç gözyaşları döküyordu. Fakat bu vaha Suat'tan evvelki yolcularına hayretmediği gibi Suat'a da pek hayretmiyordu. Onun da elinde değildi hayretmek veya hayretmemek. O yaşantısının esiriydi, Suat da öyle.

Suat için bu çölde aşkı serap, serabı buhar ve vahası gölge olmuştu. Suat tekrar bu çölün kader yolcusu olarak yoluna koyulmuştu. Bu yolculukta çektiği zorluğu da bir türlü çevresine anlatamamıştı. Serap vaha, vaha serap olmuş; Suat, ne kendini çevresinde ve ne de çevresini kendinde bulabilmişti.

Tülay Suat'ın aşkının mânası olmuştu. Suat, Tülay'ı akıllı, anlayışlı ve idealindeki kadın olarak görüyordu. Tülay'ı tanıdıktan sonra Suat'ın günleri ve hatta saatleri hep Tülay'la geçiriyordu. Böylece yıllar geçti, aradan.

Tülay merhametliydi; herkese iyilik yapmaktan zevk duyardı. Suat'tan yana ne varsa onları içten severdi. Tülay'ın, Suat'ın annesine gösterdiği ilgi Suat için ilgilerin en üstünüydü. Böylece Tülay'ın aracılığı ile Suat annesine şu veya bu şekilde bir kusur işlemiş ise kendini affettirmek istiyordu. Bu duygusunu da şöyle ifade ediyordu:

Kültürlü olsa da olmasa da.
Dini tam veya dinsiz olsa da.
O benim annemdir.
Çünkü.
Dokuz ay kalmışım karnında.
Taşımış beni hamallar gibi.
Rengi siyah.
Rengi esmer.
Beyaz, sarı olsa da.
Olmasa da.
Doğurmuş beni.
O benim annemdir.
Sırtımda taşımam vazifem onu.
Halbuki annemin kültürü yok.
Kimsesi yok.
Muhtaçtır bana.
Nasıl değişirim onu.
Şuna ve buna.
Babamın yadigarıdır o bana.
Söz verdim kendi kendime.
Taşıyacağım ölünceye dek sırtımda.
O benim annemdir.
Ağlamışım gece yarısı.
Uykusunu bölmüş benim için.
Aç karnına sütünü.

Kanını, canını vermiş bana.
Değişemem asla onu şuna ve buna.
Anneciğim.
Duyamıyor sözlerimi her zaman.
Gözleriyle okşar gibi bakmakta.
İhmalimden içerime sanki kanlar akmakta.
Üzülerek kendisine bakarım.
Son deminde af dilerim.
İçten içe ağlarım.
Anneciğim.
Affet beni.
Ver elini öpeyim.
Eskileri unutarak.
Geleceğe saadetle döneyim.

Tülay, Suat'ın annesine ve yakınlarına çok ilgi göstermesine rağmen Suat'ı olduğu gibi anlayamaması bazen aralarında soğuk bir havanın esmesine sebep oluyordu. Halbuki Suat, Tülay'ı gayet iyi anlamıştı. Bunu için her şeyi göze almış ve Tülay'a kendini siper ederek çevreyi hiçe saymıştı.

Taktın gönlümü saçın teline.
Düşürdün de beni elin diline.
Düşsem de ne çıkar.
Üzülmem asla.
Yeter ki, beni sen anla o yeter.
Pervasız bir insan oldum sonunda.
Alemin sözüne aldırılmaz oldum.

Suat, Tülay'ı herkesten güzel görüyor ve sanki, onun gözüyle dünyayı seyrediyordu diyordu ki.

Ben güzel görürüm seni.
Herkesten güzel.
Bana ne başkasının güzeli.
Ne şu bu lazım.
Senin güzelliğin sadece bana yeter.
Senden güzel denilirse.
O güzel bana çirkinden de beter.

Tülay'ın ve Suat'ın hayatlarına isteyerek veya istemeyerek karışan başkaları olmuştu ama, dedikleri doğruysa ikisi de atar tutarlardı eski hatıralarının aleyhine.

Suat, yalnız kaldığında söylenirdi, kendi kendine,
Ben isterdim ki.
Seni gören ilkin ben.
Seni öpen ilkin ben olaydım.
Ne benden evvelkileri gibi.
Ve ne benzerleri dostum değil.
Benim düşmanım.

Tülay'ın yalnız kaldığında ne düşündüğü Suat için meçhuldu. Suat, Tülay'ın kendisi gibi düşündüğüne veya uygulanabildiğine bir inansa belki o an hayatının en mutlu anı olabilirdi. Realite, ikisi de birbirini çılgınca seviyor görünüyorlardı. İkisinin aşkı dillere destan olmuştu adeta.

Tülay Suat'ı içten romantik seviyordu; Suat Tülay'ı içten realist seviyordu. Aralarındaki fark bu kadardı. Sevgilerin biri yüksüz, diğeri yüklü;

biri gösterişsiz, diğeri gösterişliydi. Çevrenin baskısından kurtulmak için kanuni yoldan da birleştirdiler hayatlarını. Evvelce aşk ve sevgi bağlarıyla birbirlerine bağlıydılar, sonradan bu bağlarını kanun bağlarıyla pekiştirdiler.

Tülay, zengin bir aile çocuğu olarak şımarık büyümüşü. Evlerinde daima birkaç hizmetçi bulunurdu. Bu bakımdan ev işlerinden habersizdi. Emretmeye alışmış, emir almayı hiçbir zaman aklının kenarından bile geçirmemişti. Ansiklopedik bilgisinin kuvvetli olduğunu sandığından ulu orta çoğu zaman doktorluktan, bazen siyaset ve ticaretten bilgi kırıntılarını etrafına serpiştirmekten ve hemen her konuda karşısındakilere öğüt vermekten sonsuz bir haz duyardı.

Suat'a da tam manasıyla bir hoca olmuştu. Suat, Tülay'ın hocalığı için şöyle diyordu:

Benim bir hocam var.
Akılsız olduğu halde.
Akıllı sanır kendini.
Ders verir bana.
Sabah bir saat.
Akşamları iki saat.
Benden başkasına da ders veremez hani.
Kimse kendisini dinlemez.
O da hocalılığından vazgeçemez.
Akıllı kabul etsin diye kendini.
Akılsız kılığına girerim.
Sevdiğim için onu.
O da zevk duyar, ben de.
Dört köşe olur zevkinden.
Bana hocalık ettiğinden.
O zevk duyacak diye.
Ben memnun görünürüm.
Öğrenciliğimden.

Suat'ın aşırı düzensiz olmasına rağmen aksine Tülay bu konuda çok boş verici idi. Suat, çorabının, mendilinin, çamaşırlarının velhasıl kendine ait olan her şeyin tarifi üzere daima aynı yerde bulunmasını ve elini atar-atmaz onları orada görmesini arzular, fakat hiçbir zaman bunları koyduğu yerlerde bulmaya muvaffak olamazdı. Evlatlığın koyduğunu hizmetçi, hizmetçinin koyduğunu çocuklar, çocukların koyduğunu Tülay buldukları yerden kaldırır, bambaşka yerlere koyarlardı. Bu sebeple Suat çorabının bir tekini bulsa öteki tekini bulmak için ev halkı seferber olurdu. Bulunursa bir şans sayılırdı.

Şapkasını arasa zor bulur; bulsa içinden iğne, iplik, yüksük gibi şeylerin konulduğunu hayretle görür ve çileden çıkar, öfkesinden küplere binerdi.

“Yahu, bu şapka mı, yoksa dikiş kutusu mu?” diye bağırırdı.

Bu evin düzensizliğini gidermek için Tülay da içten ve samimi çırpınırdı ama, bir türlü muvaffak olamazdı. Suat da her şeye boş veremiyor; onu her şey duygulandırıyor. Bu konudaki duygularını şöyle dile getirmişti:

Bir sigara külü dahi ilgilendirir beni.
Düşünebilirim kendime göre.
Acaba bu kül ne.
Hangi çeşit sigaranın külü diye.
Acaba bu sigara.

Hangi dudağa yapışmış.
Bu hale gelmiş diye.
Diye, diye düşünerek.
Diye olurum.
Dize gelirim.
Söze gelirim.
Göze gelirim.
İşte bu halimle.
Berbat olurum her zaman.
Perişanım bunun için.
"Adam sana ne" diyebilsem iyi.
Diyebilmem ki.
Boş veremem.
Bir kül için kül olurum.
Duman olurum.
Harcarım kendimi.
Boş veremem.

Suat'ın günden güne sınırları zayıflıyordu. Sağlık yönünden de gün geçtikçe çöküyordu. Bu arada pek sevdiği annesinin ölümü ruhi bakımdan kendisini sarmıştı. İstiyordu ki annesinin ölümü kendisi kadar çevresini de ilgilendirsin. Bu mümkün olamazdı. Yine de çevresinin ilgisizliğinden yakınmış ve hatıra defterine şunları yazmıştı.

Ölen benim annem.
Yaralı benim.
Herkes eğlence lazım.
Hem de eğleniyorlar.
Yanan benim yüreğim.
Derdimden kime ne.
Kim kime.
Ben hiçim.
Derdim.
Hiçtir bir başkası için.
Öyle ise.
Hiçtir bir başkasının derdi de.
Benim için.

Suat artık yaşlanmıştı. Kendinde halsizlik ve takatsizlik hissediyordu. Şimdiye kadar hiç tatil yapmamıştı. Biraz daha başarılı olmak kaygısıyla bütün tatillerini çalışmakla geçirirdi. Bu defa doktorlar Suat'a kesin olarak istirahat ve ilk planda yalnızca uzun bir deniz yolculuğu yapmasını tavsiye ettiler.

Fransa'ya gitmek üzere Suat pasaportunu çıkarttı ve Marsilya'ya kadar bir kişilik vapur kamara biletini de aldı. Vapur'un hareket saatinde Tülay ve Suat birlikte limana geldiler. Suat'la Tülay'ın rıhtımda ayrılışları pek hazin olmuştu. Sanki bir daha kavuşamayacaklarmış gibi birbirlerinden bir türlü ayrılamıyorlardı.

Vapur demir almaya başladı. Son bir defa Suat'la Tülay sarıldılar, öpüştüler ve nemli gözlerle ayrıldılar. Tülay kıyıda, Suat güverteden birbirine mendil sallıyorlardı. Vapur yavaş yavaş kıyıdan uzaklaşmağa başladı. Tülay Suat'ın, Suat Tülay'ın gözünde gittikçe küçüldü, küçüldü ve bir gölge haline gelerek en sonunda kayboldu.

Vapur İstanbul'u geride bırakarak Marmara Denizi'ni, Çanakkale Boğazı'nı, Ege Denizi'ni geçti. Pire Limanı'na gelerek burada demirledi. Vapur'da iken Tülay'a yazdığı ilk yolculuk mektubunu Suat Pire'den postaladı. Mektup baştan aşağı sevgi ve hasret ifade satırlarla doluydu. Mektubunun sonuna bir de şiir ilave etmişti.

Sen benim son aşkımsın.
Bu laf riyadan.
Bu laf şu veya bu düşünceden söylenir belki.
Çok ağız konuşmuştur bu lafı.
Çok kulaklar dinlenmiştir bu lafı.
Benim ki riya değil.
Benim ki söylenmişlere benzemez.
Zaten ben bana benzerim.
Benzeyemem ki başkasına.
Sen de benim aşkım var.
Benim ilk ve son göz ağrım.
Benim son aşkım.
Sana gönülden selam.
Sana elveda.
Bana da elveda.
Elveda, hem de nasıl.
Dalgalı bir denizde.
Bir vapur güvertesinde.
Kıyıda kalanlara elveda.
Geride kalanlara.
Hatıralar elveda.

Bütün düzensizliklerine, aksiliklerine rağmen pek merhametli ve iyilikseverliği yönüyle Tülay'ı Suat delicesine seviyordu. Bu yolculukta da tek düşüncesi Tülay'dan ayrılığıydı. Tülay'ın hayali gözünün önünden hiç eksik olmuyordu.

Vapur Pire'den hareketle Akdeniz'e açıldı.

Deniz havası Suat'ın sağlığına çok iyi gelmişti. Her tarafıyla bu yolculuğundan memnundu.

Gece olmuştu. Suat kamarasına giderek soyundu ve yatağına uzandı. Dışarıdan gittikçe şiddetini artıran fırtınanın korkunç sesleri üzerine yatağından kalktı ve acele elbiselerini giyerek ne oluyor diye güverteye fırladı.

Koca vapur sanki bir sandal olmuştu. Sağa sola yalpa vurup beşik gibi sallanıyordu. Dalgalar gittikçe büyüyor, vapur dalgalar arasında batıyor, çıkıyor ve adeta denize gömülür gibi oluyordu.

Yolcular arasında tam anlamıyla panik başlamıştı. Kadınlar ve çocuklar çığlıkları atıyor, insanlar ne yapacaklarını bilmez halde oradan oraya koşuyorlardı. Her ihtimale karşı kaptanın emriyle yolculara cankurtaran yelekleri dağıtıldı.

Bir ara vapur yana yalpa vurdu. Yolcuların çoğu bağışarak denize döküldüler. Ondan sonra ne olduysa oldu.

Ertesi günkü ajans haberleri, Akdeniz'de batan bir vapurdan bahsetmeye ve yolculardan sağ olarak kurtarılanlarla, kurtarılamayıp boğularak ölenlerin kimliklerini açıklamağa başladı.

Tülay, batan vapurun Suat'ın bindiğı vapur olduğunu ajans haberinden öğrenir öğrenmez olduğu yere çöktü. Son bir ümitle kurtarılanlarla

kurtarılamayıp kimliklerinin okunmasını dinledi. Spikerin ağzından çıkan her kelime arasında geçen zaman kendisine sanki yıllar kadar uzun geliyordu. Boğulanlar arasında Suat'ın adı da okununca hemen bayıldı.

Ev halkı Tülay'ı ayıltmak için başına toplanmıştı.

Niçin geldim.

Nereye gidiyorum.

Bunu ne getiren bana söyledi.

Ve ne de ben biliyorum.

Ne talihsizlik bu.

Geldiğini bilememek.

Nereye gideceğini bilememek.

- SON -